

MIDELDORF

**TAKTIKA
RODOVA
I SLUŽBI**

БИБЛИОТЕКА
ДОМА ЈНА -- БЕОГРАД

Сл.
Број

~~Т.а-246 пр.1~~

Име.
Бр.

~~153.3~~



VOJNA BIBLIOTEKA

INOSTRANI PISCI

KNJIGA TRIDESET ČETVRTA

UREĐIVAČKI ODBOR

Rade BULAT, Savo DRLJEVIĆ, Milinko ĐUROVIĆ,
Mladen IKICA, Vekoslav KOLB, Pero LALOVIĆ, Božo
LAZAREVIĆ, Srećko MANOLA, Stanislav PODBOJ
(odgovorni urednik)



VOJNOIZDAVAČKI ZAVOD JNA

»VOJNO DELO«

BEOGRAD

1962

MIDEL D ORF

БИБЛИОТЕКА
ДОМАЊНА - БЕОГРАД

~~III - 1. a - 24. 1~~

15330

**ТАКТИКА
РОДОВА
И СЛУЖБИ**



ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА И

БЕОГРАД

Кат. III-12-246/1

№ 17283

Naslov dela u originalu:

EIKE MIDDELDORF

HANDBUCH DER TAKTIK

Für Führer und Unterführer
mit 44 Skizzen

*

Preveo sa nemac'kog
pukovnik
Milisav Đ. PERIŠIĆ

*

SADRŽAJ

Strana

| | |
|---|----|
| PREDGOVOR PISCA | 11 |
| A) OSNOVNA RAZMATRANJA | |
| I. OPŠTA TAKTIČKA NAČELA | 17 |
| II. PROCENA SITUACIJE I DONOŠENJE ODLUKE | 19 |
| a) OPŠTA RAZMATRANJA | 19 |
| b) PROCENA SITUACIJE | 20 |
| c) DONOŠENJE ODLUKE | 23 |
| d) PROCENA ZEMLJISTA | 25 |
| III. IZDAVANJE ZAPOVESTI | 30 |
| a) OPŠTE ODREDBE | 30 |
| b) TEHNIKA ZAPOVEDANJA | 32 |
| c) NAČIN DOSTAVLJANJA ZAPOVESTI | 40 |
| d) FORME PISMENIH ZAPOVESTI | 43 |
| e) ZAPOVESTI ZA POZADINU | 46 |
| f) SPECIJALNA I STRUČNA UPUTSTVA | 47 |
| IV. IZVEŠTAJI I OBAVEŠTENJA | 48 |
| a) OPŠTE ODREDBE | 48 |
| b) SASTAVLJANJE IZVEŠTAJA | 49 |
| c) SKICE | 56 |
| d) DOSTAVLJANJE IZVEŠTAJA | 56 |
| e) KORISĆENJE IZVEŠTAJA | 58 |
| f) BORBENI IZVEŠTAJI | 59 |
| g) RATNI DNEVNIK | 60 |
| V. MESTO KOMANDANTA I NAČIN RADA U | |
| ŠTABU | 60 |
| a) OPŠTE ODREDBE | 60 |
| b) MESTO KOMANDANTA | 60 |
| c) RAD STABA | 69 |

B) IZVIĐANJE I OSIGURANJE

| | |
|---|-----------|
| OPŠTE ODREDBE | 82 |
| I. IZVIĐANJE | 82 |
| a) POJMOVI | 82 |
| b) IZVIĐAČKI OKLOPNI BATALJON | 86 |
| c) ESKADRILA ARMIJSKE AVIJACIJE | 93 |
| d) BORBENO IZVIĐANJE | 95 |
| II. OSIGURANJE | 97 |
| a) NAČELA | 97 |
| b) OSIGURANJE NA ODMORU | 98 |

C) MARŠEVANJE I RAZVIJANJE KOLONA

| | |
|--|------------|
| I. OPŠTE ODREDBE | 101 |
| II. MARŠEVANJE | 101 |
| a) VRSTE KRETANJA | 101 |
| b) POJMOVI | 103 |
| c) OSNOVNA NAČELA KOMANDOVANJA | 108 |
| d) OSIGURANJE NA MARSU | 119 |
| e) TEHNIČKE PRIPREME NA MARSU | 124 |
| f) VREMENSKI PLAN | 132 |
| g) MARŠEVSKA ZAPOVEST | 161 |
| III. RAZVIJANJE KOLONA | 171 |
| a) OPŠTE ODREDBE | 171 |
| b) OSNOVNA NAČELA KOMANDOVANJA | 172 |
| c) POĐELA JEDINIČA | 177 |
| d) MESTO KOMANDANTA | 182 |
| e) IZDAVANJE ZAPOVESTI | 183 |

D) VIDOVI BORBE

| | |
|---|------------|
| I. OPŠTE ODREDBE | 186 |
| II. NAPAD | 187 |
| a) OPŠTE ODREDBE | 187 |
| b) OSNOVNA NAČELA ZA IZVOĐENJE NAPADA | 191 |
| c) PEŠADIJSKI NAPAD | 212 |

| | Strana |
|--|--------|
| 1) <i>Opšte odredbe</i> | 212 |
| 2) <i>Napad sa pripremom</i> | 222 |
| 3) <i>Napad iz pokreta</i> | 249 |
| 4) <i>Napad uz podršku tenkova</i> | 259 |
| aa) <i>Opšte odredbe</i> | 259 |
| bb) <i>Osobnosti i napada uz podršku tenkova</i> | 268 |
| cc) <i>Napad posle pripreme</i> | 269 |
| dd) <i>Napad iz pokreta uz podršku tenkova</i> | 270 |
| d) NAPAD OKLOPNE BORBENE GRUPE | 271 |
| 1) <i>Opšte odredbe</i> | 271 |
| 2) <i>Osobnosti u izdavanju zapovesti</i> | 279 |
| 3) <i>Upotreba i grupisanje tenkova</i> | 282 |
| 4) <i>Značaj kretanja napred i pripreme za napad</i> | 287 |
| 5) <i>Izviđanje neprijatelja i zemljišta</i> | 291 |
| 6) <i>Čuļ napada i njegovo težište</i> | 294 |
| 7) <i>Borbeni postupci</i> | 299 |
| aa) <i>Tenkovski bataljon kao napadni vrh</i> | 301 |
| bb) <i>Oklopni pešadijski bataljon u ulozi napadnog vrha</i> | 304 |
| cc) <i>Ostale mere</i> | 308 |

III. GONJENJE

| | |
|--|-----|
| a) OPSTE ODREDBE | 310 |
| b) IZVRSENJE GONJENJA | 310 |
| c) PRETHODNE MERE | 311 |
| d) OSNOVNA NACELA ZA IZVRSENJE GONJENJA | 312 |
| e) UPUCIVANJE GONECIH ODREDA | 315 |
| f) NACIN KOMANDOVANJA | 315 |
| g) IZDAVANJE ZAPOVESTI | 318 |

IV. ODBRANA

| | |
|--|-----|
| a) OPSTE ODREDBE | 320 |
| b) ODSUDNA ODBRANA | 323 |
| 1) <i>Osnovne odredbe</i> | 323 |
| 2) <i>Odbrambeni položaj</i> | 325 |
| aa) <i>Organizacija, raspored snaga i poseda-</i> <i>nje položaja</i> | 325 |

| | Strana |
|--|--------|
| bb) <i>Protezanje, izbor i izviđanje odbrambenog položaja</i> | 331 |
| cc) <i>Fortifikacijsko uređenje položaja</i> | 335 |
| 3) <i>Pojas obezbeđenja</i> | 337 |
| 4) <i>Izvođenje odbrane</i> | 338 |
| aa) <i>Opšte odredbe</i> | 338 |
| bb) <i>Borba u pojasu obezbeđenja</i> | 339 |
| cc) <i>Borba na odbrambenom položaju</i> | 341 |
| dd) <i>Planski protivnapad</i> | 351 |
| c) ZADRŽAVAJUCA ODBRANA | 356 |
| 1) <i>Opšta načela</i> | 356 |
| 2) <i>Borba za usporavanje napredovanja neprijatelja</i> | 360 |
| aa) <i>Opšte odredbe</i> | 360 |
| bb) <i>Borba na položajima za usporavanje</i> | 360 |
| cc) <i>Pokretna odbrana</i> | 366 |
| 3) <i>Vremenski ograničena odbrana i napad sa ograničenim ciljem</i> | 367 |

V. PREKID BORBE

| | |
|--|-----|
| a) OPŠTE ODREDBE | 368 |
| b) OSIGURANJE IZVLACENJA IZ BORBE | 369 |
| c) TOK IZVLACENJA IZ BORBE | 370 |

VI. ODSUPANJE

| | |
|--|-----|
| c) UOPŠTE | 371 |
| b) PRIPREME | 372 |
| c) IZVRSENJE ODSUPANJA | 374 |
| 1) IZDAVANJE ZAPOVESTI | 375 |
| 2) SASTAV I PODELA SNAGA | 378 |
| 3) IZVIĐANJE NEPRIJATELJA | 378 |

E) BOBRENI POSTUPCI PRI UPOTREBI ATOMSKOG ORUŽJA

| | |
|--|-----|
| I. ATOMSKO ORUŽJE | 380 |
| a) SUŠTINA I DEJSTVO | 380 |
| b) ATOMSKA ZRNA | 381 |
| c) OPŠTE DEJSTVO | 382 |
| d) DEJSTVO NA BOJISTU | 385 |

| | Strana |
|--|--------|
| II. NAČIN VOĐENJA BORBE | 387 |
| <i>a) Opšte odredbe</i> | 387 |
| <i>b) Izvidanje neprijatelja i zemljišta</i> | 394 |
| <i>c) Nastupanje i razvijanje</i> | 395 |
| <i>d) Napad</i> | 396 |
| <i>e) Odbrana</i> | 409 |
| 1) <i>Opšte postavke</i> | 409 |
| 2) <i>Odsudna odbrana</i> | 410 |
| <i>aa) Odbrambeni položaj</i> | 410 |
| <i>bb) Pojas obezbeđenja</i> | 418 |
| <i>cc) Izvođenje borbe</i> | 418 |
| 3) <i>Zadržavajuća odbrana</i> | 421 |
| F) ORGANIZACIJA VEZA | |
| I. SUSTINA I ZADACI JEDINICA VEZE | 424 |
| II. SREDSTVA VEZE | 424 |
| III. UPOTREBA SREDSTAVA VEZE | 427 |
| IV. RAD NA SREDSTVIMA VEZE | 431 |
| V. SNABDEVANJE SREDSTVIMA VEZE | 436 |
| G) PROTIVOKLOPNA ODBRANA | |
| I. OPŠTE ODREDBE | 438 |
| II. AKTIVNA PROTIVOKLOPNA ODBRANA | 441 |
| III. TAKTIČKA UPOTREBA JEDINICA PROTIV- OKLOPNE ODBRANE | 449 |
| IV. MERE ZA OBEZBEĐENJE TRUPA | 454 |
| H) PROTIVVAZDUŠNA ODBRANA | |
| I. OPŠTE ODREDBE | 456 |
| II. PROTIVAVIONSKA ODBRANA | 457 |
| III. MERE ZA ZAŠTITU TRUPA | 464 |
| f) UPOTREBA VAZDUŠNIH DESANATA | |
| I. OPŠTE ODREDBE | 469 |
| II. PRIPREME | 472 |
| III. UPOTREBA | 476 |

K) UPOTREBA PIONIRA

| | |
|--|-----|
| I. OPŠTE ODREDBE | 481 |
| II. NAČELA UPOTREBE | 483 |
| III. INŽINJERIJSKO IZVIĐANJE | 486 |
| IV. UPOTREBA INŽINJERIJSKIH JEDINICA | 487 |
| V. UPOTREBA OSTALIH RODOVA U INŽINJERIJSKOM SMISLU | 491 |
| IV. INŽINJERIJSKO SNABDEVANJE | 492 |

L) SADEJSTVO SA VAZDUHOPLOVSTVOM

| | |
|---|-----|
| I. OPŠTE ODREDBE | 494 |
| II. SADEJSTVO SA TAKTIČKOM AVIJACIJOM | 496 |
| III. SADEJSTVO SA TAKTIČKOM IZVIĐAČKOM AVIJACIJOM | 499 |
| IV. VAZDUŠNO SNABDEVANJE I TRANSPORT | 501 |
| V. ARTILJERIJSKA SLUŽBA OSMATRANJA | 503 |

M) BORBE POD NAROČITIM OKOLNOSTIMA

| | |
|--|-----|
| I. NOCNE BORBE | 504 |
| II. BORBE U NASELJENIM MESTIMA | 527 |
| III. BORBE U ŠUMI | 547 |
| IV. BORBE OKO REKA | 554 |
| V. ZIMSKE BORBE | 566 |
| VI. BORBE U VEZI SA OKRUŽENJEM | 586 |
| VII. BORBA PROTIV GERILE | 600 |

N) UREĐENJE POZADINE

| | |
|--|-----|
| I. OPŠTE ODREDBE | 612 |
| a) POJAM I OSNOVE | 612 |
| b) ODGOVORNOST I ORGANIZACIJA | 613 |
| c) SNABDEVAČKA ČETA | 614 |
| d) SNABDEVANJE BORACKIH ČETA I BATALJONA | 614 |

| | Strana |
|--|--------|
| II. IZVRŠENJE SNABDEVANJA | 615 |
| a) RUKOVANJE SLUŽBOM SNABDEVANJA | 615 |
| b) POJMOVI SNABDEVANJA | 615 |
| c) POZADINSKE ZAPOVESTI | 616 |
| d) ORGANIZACIJA VEZE | 617 |
| III. POSEBNE ODREDBE ZA SNABDEVANJE | 618 |
| a) SANITETSKA SLUŽBA | 618 |
| b) INTENDANTSKA SLUŽBA | 619 |
| c) TEHNIČKA SLUŽBA | 620 |
| d) SNABDEVANJE INŽINJERJSKIM I ABH SREDSTVIMA | 621 |
| IV. UPTIS T V A ZA RAZMATRANJE PROCENE SI- TUACIJE U POZADINSKOM SMISLU | 622 |
| a) OPŠTA RAZMISLIJANJA | 622 |
| b) RAZMATRANJA O VIDOVIMA BORBE | 628 |
| c) PRIMIRI POZADINSKE ZAPOVESTI | 635 |
| PRILOZI | |
| I. VAŽNI TAKTIČKI ZNAČI, NAZIVI I SKRACENICE | 642 |
| II. PREGLED VOJNIH IZRAZA NA NEMACKOM, ENGLISKOM, FRANCUŠKOM I SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU | 653 |

PREDGOVOR PISCA

Kao nastavak dela TAKTIKA U POHODU NA RUSIJU), čije je drugo izdanje baš sada izašlo, ova knjiga sadrži sve ono što spada u svakodnevni priručnik iz taktike. Ona treba da pobudi dublje proučavanje i samostalan rad na polju taktike, kao i da posluži kao podsetnik za ovaj predmet.*

Knjiga sadrži u osnovi, pored opšte važećih taktičkih postavki, savremene odredbe primenjene taktike u zahvatu bataljona i puka (borbene grupe).

Naročiti prostor je posvećen upotrebi atomskog oružja, ukoliko ono utiče na borbu u zahvatu pomenutih jedinica, nezavisno od toga da li će ovo oružje u slučaju jednog nametnutog nam rata biti upotrebljeno ili ne. Ako se pretpostavlja upotreba vlastitog atomskog oružja, uvek se u tom slučaju misli samo na takvo atomsko oružje koje bi saveznici stavili na raspolaganje.

Za obradu ovog dela kao izvori su poslužili:

— zvanična pravila za komandovanje i obuku jedinica savezne — zapadnonemačke vojske (Bundeswehr-a) ukoliko je njihova sadržina dopuštena za javno objavljivanje, i

— odgovarajuća stručna literatura.

**) Taktik im Russlandfeldzug — kod nas prevedena i izdata 1958. godine pod naslovom Taktika u pohodu na Rusiju od Mideldorfa, kao XXIII knjiga ove biblioteke. — Prim. prev.*

Brojni podaci, naročito oni o dejstvu atomskog oružja, uzeti su iz objavljenih izveštaja Komisije za atomsku energiju, kao i iz raznih američkih časopisa.

Na taj način, knjiga predstavlja komentar zvaničnih pravila naše vojske, ali ih ipak ne može zameniti. Pri svakom pitanju atomskog rata oslanjalo se na korišćenje savremene inostrane vojne literature, pošto su za ovo nedostajali zvanični podaci.

Saznanja iz taktičkog domena mogu se samo postepeno steći. Sve je u toku. I oružje i formacijski sastavi podležu stalnom daljem razvoju. Stoga će i problemi u vezi s tim često prvo praktičnim radom komandi i trupe biti postepeno rešavani. Ovo delo treba i tome da doprinese.

Naročitu zahvalnost dugujem svim mojim saradnicima, koji su se stavili na raspolaganje svojom visokom stručnošću i jako požrtvovanim radom. Posebno se zahvaljujem

— pukovniku u rezervi *Stirijusu* i

— potpukovniku *fon Hopfgartenu*
na velikoj saradnji pri izradi ovog dela.

Bon, jula 1957. godine

Ajke *MIDELDORF*

SARADNICI NA OVOM DELU:

| | |
|-----------------------|----------------|
| Pukovnik | Hes |
| Pukovnik u rezervi | Stirijus |
| Major | Kume |
| Potpukovnik u rezervi | fon Hopfgarten |
| Potpukovnik | Pantenijus |
| Potpukovnik u rezervi | Vajdeman |
| Major | Bergerhof |
| Major | Kolpin |
| | Ginter Helm |

A) OSNOVNA RAZMATRANJA

I. OPŠTA TAKTIČKA NAČELA

Taktika je veština vođenja trupa na bojištu. Cilj se postiže samo borbom, povezanom sa lukavstvom i obmanjivanjem. Bobom treba neprijateljevu živu silu i materijalna sredstva uništiti ili njegovu duševnu i moralnu snagu otpora paralizovati ili potpuno slomiti.

Sve vlastite moralne, intelektualne i fizičke snage treba staviti u službu isključivo ideje da se stalno postižu pozitivni rezultati i najzad izvojuje pobjeda.

U borbi je nemoguće svuda biti podjednako jak. Odlike savršenijeg komandovanja oduvek su se sastojale u tome da se na odlučujućem mestu postigne nadmoćnost u živoj sili i sredstvima nad neprijateljem (ideja težišta borbe). Na ostalim mestima često će biti dovoljne i slabije snage za vezivanje neprijatelja.

Za uspeh nije dovoljan samo broj ili gomilanje nadmoćnih snaga i sredstava. Mnogo je potrebnije da se ostvari sadejstvo svih jedinica raznih rodova, angažovanih na jednom pravcu, ka jednom cilju ili na jednom frontu i to na celoj širini i dubini dotične bitačne prostorije. Pri ovome se moraju imati u vidu specifične odlike svakog roda vojske, kao i raznolikost naoružanja, vodeći računa o njihovim prednostima i slabostima. Svaki starešina mora uvek imati u vidu da jedinice nisu nikakve šahovske figure, već živa bića sa svim svojim pozitivnim svojstvima i slabostima.

Prividna praznina bojišta i vođenje borbe u jako rastresitom rasporedu zahtevaju borce koji samostalno misle

sle toga je preporučljivo da se utvrdi gde bi nakon izvesnog zamišljenog vremenskog skoka mogli biti obostrani delovi snaga. Za ovo je potrebno imati tačne podatke o marševskim brzinama i marševskim mogućnostima — naročito pri upotrebi motorizovanih snaga — za čiji je proračun udaljenja nužno da se uzmu u obzir i atmosferski uslovi, kao i stanje puteva i uopšte prohodnost zemljišta. U svakom slučaju, nužan je brižljiv rad šestarom i svestrana studija karte.

Iz ovakve procene dolazi se do zaključka, da li se neprijatelj može preduhitriti tako da se može tući, takoreći »iz prve ruke« ili će biti povoljnije da mu se u početku prepusti inicijativa i time navede da on prvi preduzme svoja dejstva, pa da se zatim, posle »navlačenja na sebe«, tuče.

Primer za procenu situacije (red razmatranja elemenata kod samostalne odluke).

Zadatak. 103. pešadijski bataljon, kao **prednji odred**, dobio je zadatak da glavnini borbene grupe A-1, koja se nalazi još u Forst Halsenu, obezbedi razvoj i slobodu dejstva.

Neprijateljska situacija. Toga radi, mora već osmotrenog neprijatelja istočno od linije Kernbah — Legelshajm da odbaci na zapad.

Na osnovu proračuna vremena i uhvaćenih radio-izveštaja, ovde se radi još o slabijim delovima neprijatelja, koji mogu biti uskoro pojačani.

Situacija vlastite jedinice. Stoga bataljon mora odmah preduzeti napad, što je u stanju da učini sa svim svojim delovima. Pravovremenu vatrenu podršku obezbediće 2. divizion 3. poljskog artiljerijskog puka, koji je određen za ovo sadejstvo.

Zaključak: Ne posedati polazni položaj niti vršiti pripremu za napad, jer bi to bilo nekorisno i samo bi vodilo opasnom gubitku vremena.

Obrazloženje. Brzi napad bataljona će efikasno pomoći levu marševsku kolonu, koja je još daleko zaostala, naročito tada ako bude prodro preko linije Kernbah — Legelshajm do Ajh-B. Na ovaj način će neprijatelj ispred leve kolone najbrže biti pokoleban.

Procena zemljišta, zbog svog posebnog značaja, biće naročito razmotrena (str. 25).

Moguća rešenja. Iz dosadašnjeg razmatranja po pravilu već proizlaze različite mogućnosti u pogledu načina izvršenja zadatka i upotrebe snaga.

Ovde je korisno, za dalje razvijanje misli, da se prethodno razmotre ta moguća rešenja. Iz njih treba izdvojiti ona koja su manje pogodna ili očevidno pogrešna, pri čemu za to istaći razloge, ukratko iznoseći **prvo** njihove **prednosti**, a **potom** u ubedljivom obliku **loše strane**.

Pri obrazlaganju izabranog rešenja, postupiti obratno: posle razmatranja njegovih **loših strana**, treba jasno istaći **prednosti** tako da iz samog izlaganja proiđe odgovarajuća odluka.

Da bi se pri tome došlo do logičnog konačnog zaključka, treba navesti zašto je izabrano rešenje moguće, koje su mu prednosti i zašto je ono najbolje ili neophodno.

Promena situacije. Događa se da se situacija u toku procene iz osnova promeni, te se mora brižljivo ispitati, da li se postavljeni zadatak, uprkos svega, može izvršiti. Kad se nema veze sa pretpostavljenim starešinom, izuzetno se može odstupiti od dobivenog zadatka, pogotovo ako se pretpostavlja da se za ovu promenu situacije nije znalo prilikom dodeivanja dovoljnog zadatka ili se za to nije moglo znati.

Ako se odstupa od dobivenog zadatka, treba kritički proceniti da li je nova odluka, koja se donosi na osnovu izmenjene situacije, u duhu celine, kao i kako bi u ovom slučaju pretpostavljeni starešina postupio. U svakom slučaju, pretpostavljajući se mena pivom mogućom prilikom izvesti o odstupanju od zadatka kao i o razlozima za ovo.

e) DONOŠENJE ODLUKE

Odluka se donosi kao rezultat doslednog razmišljanja o svim elementima.

Odluka treba uvek da bude **celovita** i da u potpunosti izražava sopstvenu nameru. U jednoj rečenici odluka treba da

sadrži za koju se taktičku radnju starešina odlučuje, tj. za napad, gonjenje, odbranu, povlačenje, itd.

Primer: Borbena grupa B-2 napada iz pokreta neprijatelja kod Altenvalda, obuhvatajući ga sa levog krila, i zauzima uzvišenje istočno od Altenvalda.

Prema željenom cilju, odluka se upotpunjava kratkim podacima za:

Marševanje: marševski cilj, put kretanja, marševski poredak, podela na marševske grupe (ešelone)

Napad: način napada (iz pokreta ili sa polaznog položaja), cilj napada, itd.

Gonjenje: cilj gonjenja, frontalno ili paralelno (sa preticanjem kolona) gonjenje, itd.

Odbranu: gde da bude prednji kraj odbrambenog položaja? presudno važni odbrambeni rejon, itd.

Prekidanje borbe: vreme, kako, kuda, kojim putem?

Dopuna odluke. Iz izloženog već proizlaze osnovni podaci za docnije sastavljanje zapovesti. U ove podatke se unose i sve **pojednosti** potrebne za izvršenje odluke.

Primer:

»Uz to,

— **1. pešadijski (grenadirski)* bataljon** produžava napad na Altenvalde;

— **2. pešadijski bataljon** se razvija severno od puta Nopenhagen — Altenvalde da bi preko sela Ajhdorf napao neprijatelja na Hinerbergenu;

— **3. pešadijski bataljon** kretaće se pozadi 1. pešadijskog bataljona i doći će prvo u rejon 2 km južno od Altenvalda.«

Odluka mora postaviti jasan cilj kome imaju težiti sve snage. Ovako postavljenog cilja moraju se svi čvrsto držati i od njega smeju odstupiti samo iz sasvim opravdanih razloga. Komandovanje se mora odlikovati **elastičnom čvrstinom!**

*) Da bi podigli moral svoje pešadije Nemci su u II svetskom ratu uzeli naziv »grenadiri« iz doba Fridriha Velikog. — Prim. red.

Predlog trupnom komandantu

Ako je u štabu neke komande, od divizije naviše, potrebno da se podnese referat za upotrebu rodova pre donošenja odluke, to se čini takođe u obliku usmene procene situacije. Referisanje se završava konkretnim predlogom, koji u vidu odluke dosledno izražava zaključak mišljenja podnosioca referata.

Odluka sa obrazloženjem

»Odluka sa obrazloženjem« predstavlja skraćeni oblik procene situacije sa odlukom. Pri skoro istom načinu razmišljanja, kao i kod procene situacije, u ovom se slučaju doneta odluka stavlja na početak obrazloženja, a misli na kojima je zasnovana ređaju se potom logičnim redom. Ali pri ovome se u obrazloženju ne daju druga rešenja, sem onog za koje donosilac odluke smatra da je pravilno.

d) PROCENA ZEMLJIŠTA

Veliki uticaj zemljišta na dejstvo trupa i njihovo držanje predstavlja za starešine pri proceni situacije i donošenju odluke jedan od elemenata odlučujućeg značaja. U svim svojim razmatranjima oni ovaj uticaj unose u osnovu procene i iz nje izvlače nove zaključke za taktička dejstva.

Zemljište ne treba samo opisivati. Zato se procena zemljišta ne sme izjednačavati sa jednostavnim opisom zemljišta! Sopstvena ocena i jasan pogled na dato zemljište jesu preduslovi za njegovu konkretnu i pravilnu procenu.

Uticaj zemljišta je različit prema cilju za koji se koristi i vrsti rodova vojske. Zato starešina mora voditi računa o odlikama glavnih rodova vojske. U tom cilju, on će imati u vidu pri proceni zemljišta one njegove osobine koje pogoduju upotrebi i korišćenju ovih radova kod određenog načina vođenja borbe u odgovarajućem vremenu. Pre svega, starešina će morati već prema vrsti svoje motorizacije — da li je na gusenicama ili točkovima — uvek da ima na umu različitu **prohodnost**.

Treba razmotriti:

Za marševanje i kretanje uopšte:

Stanje automobilskih i običnih puteva, deonice, tesnace, naseljena mesta, vodene prepreke, šume, stanje tla, pokrivenost od ugleda sa zemlje i iz vazduha.

Za razvoj za borbu:

Putnu mrežu, odlike tla, pokrivenost.

Za polazni položaj za napad:

Neprijateljsko osmatranje, pokrivenost, mogućnosti osmatranja.

Za napad:

Zemljišne oblike, pokrivenost zemljišta, prohodnost, zaklone, uslove osmatranja sa strane neprijatelja i u pravcu ka njemu, mogućnosti osmatranja, dominirajuće tačke na zemljištu u zoni napada, zemljišne prepreke.

Za odbranu:

Mogućnosti neprijateljskog približavanja usled zemljišne konfiguracije i pokrivenosti, uslove zemljišta za upotrebu

Zaključke treba izvući za:

Vrste i načine kretanja, izviđanje iz vazduha, obezbeđenje, izviđanje sa zemlje, izbor puteva za kretanje, marshevske ciljeve, regulisanje saobraćaja, odmora, kontrolu kretanja.

Vreme početka razvođenja, način izvršenja, silazak sa vozila, određivanje linije do koje smeju prići vozila.

Izbor polaznih rejona, prednji kraj, vreme poseđanja, borbena osiguranje, zemaljsko izviđanje, način poseđanja, osmatračnice i vatrene položaje za artiljeriju i teško naoružanje.

Obrazovanje težišta napada, plan vatre — osmatračnice — gde će vatrena zaštita i kada promena položaja biti nužni i potrebni, kako ih izvesti, širine napadnog fronta, plan borbe, upotrebu tenkova, gde očekivati glavni otpor neprijatelja, zadatke za pionire, ciljeve napada.

Protezanje prednjeg kraja odbrambenog položaja, rejone osmatračnica, vatrene plan i mogućnosti dejstva raznog naoružanja,

neprijateljskih tenkova, mogućnosti osmatranja, visinske razlike, delove položaja otkrivene neprijateljskom osmatranju, dominirajuće zemljišne tačke i rejone, odlike sopstvenog zemljišta — padine, mrtve uglove.

grupisanje artiljerije, mesta oslonih tačaka i otpornih gnezda, širine odbrambenih odseka, način vođenja borbe u pretpolju, plan zaprečavanja i utvrđivanja, gde su verovatna žarišta borbe, mesto rezervi, zadatke pionira, dislokaciju komandnih mesta.

Sem navedenog, **uvek** treba imati u vidu potrebe izviđanja i protivoklopne odbrane:

Dobre i loše strane. Često će zaključci o vrednosti zemljišta za pojedine glavne rodove odstupati jedni od drugih. Zato će starija morati, posle brižljivog procenjivanja tih suprotnosti, da u svakom slučaju izvrši potrebno usklađivanje. Na njemu je da odluči koje će loše strane zemljišta u odnosu na jedan rod morati da prihvati u korist nekog drugog roda vojske.

Redosled pri proceni zemljišta. Da bi se procena zemljišta potpuno i pregledno predstavila, može se, po potrebi, ovako raščlaniti:

- na dobijanje ukratko opšte slike o zemljištu,
- procenjivanje njegove vrednosti za konkretan taktički cilj, sa odgovarajućim pojedinačnim zaključcima,
- davanje opšteg zaključka.

Procena zemljišta se može vršiti po karti ili po snimcima iz vazduha, ali je potrebno, po mogućstvu, obezbediti i ličan uvid u zemljište. No, ako se procena mora obaviti isključivo po karti, neophodno je da se izvrši njeno takozvano »plastično čitanje«. Pri korišćenju zastarelih karata često se nailazi na velike promene na zemljištu — naročito u pogledu puteva, zgrada i dr. Rastinje (stanje polja) treba posmatrati s obzirom na odgovarajuće godišinje doba. Osobina tla — suvo, močvarno, raskaljano, pokriveno snegom i ledom — takođe igra važnu ulogu. Razgraničenje zemljišta radi njegove procene, vrši se prema određenom cilju. Pri tome, zavisno od situacije, može se prvo ceniti zemlji-

šte koje se nalazi u sopstvenim rukama, ili ono koje leži između neprijatelja i sopstvenih trupa, ili pak ono koje drži neprijatelj.

Da bi se uočile glavne odlike potrebno je na početku dati opštu karakteristiku zemljišta (ali ipak ne samo opis!). U ovom cilju biće dovoljno i samo nekoliko rečenica o konfiguraciji zemljišta i njegovoj pokrivenosti, iz čega se već počinje sagledavati njegova vrednost.

Primer izlaganja:

Pogrešno:

Od mesta stajanja proteže se u pravcu neprijatelja jedan iza drugog više grebena, upravnih na pravac posmatranja, koji su idući prema severu sve viši. Otuda postoje i mnogobrojne doline različite dubine. Zemljište je pokriveno travom i žitnim poljima. Poludesno prostire se zemljište sa šikarom. Glavni drum vodi na sever; od njega se račva više poljskih puteva.

Pravilno:

Određeno zemljište za izvršenje napada je talasasto i, sa izuzetkom zapadnog dela sa šikarom; pokriveno je prorašćem osrednje visine. Postepeno se penje sa juga na sever. Visinska razlika na 3000 m iznosi oko 50 m!

Zemljište je pogodno za napad.

Korišćenje zaključaka:

Pojedinačni zaključci predstavljaju glavni deo procene zemljišta. Ona će biti potpuna i dosledna ako se sprovodi redosledom koji odgovara toku dočnije borbe, tj. ako se procena vrši od mesta stajanja **ka neprijatelju ili od neprijatelja ka svojoj stajnoj tački.**

Procena zemljišta za napad sa polaznog položaja otpočinje sa prednje ivice polaznog rejonu i proteže se preko zemljišta za izvođenje napada sve do postavljenog cilja.

Pri proceni zemljišta za odbranu treba razlikovati da li je starešina slobodan u izboru položaja za odbranu ili mu je ovaj već dat zadatkom u glavnim crtama. Ako odluka

zavisi samo od njega, on mora prvo da ispita zemljište prema najpovoljnijem protezanju prednjeg kraja svog odbrambenog položaja. Tek posle toga dolazi procena zemljišta u zahvatu zone obezbeđenja (pretoplja).

Ako je pak protezanje prednjeg kraja odbrambenog položaja već naređeno, biće najcelishodnije da se u tom slučaju pođe od najverovatnijeg glavnog pravca neprijateljskog napada.

Opšti zaključak o proceni. Kao rezultat pojedinih zaključaka dolazi se do **opšteg zaključka**. U njemu treba još jedared naglasiti ono što je najbitnije i pravilnim redosledom doći do odluke. S obzirom da zaključak mora da bude kratak, to treba izostaviti sve neobrazložene i uopštene konstatacije. Opšti zaključak će imati punu vrednost tek onda ako je u potpunoj saglasnosti sa odlukom odnosno ako ovu zasniva i potvrđuje.

Primer: »Procene zemljišta u odbrani«:

Pogrešno: »Zemljište je zbog mnogobrojnih uzvišenja povoljno za odbranu!«

Pravilno: »Na odseku borbene grupe, leva granica..., desna granica..., daljna preglednost sa k. 103 i k. 108, sem uvala kod... do Ajhvalda — 3500 m. Moguće je flankiranje iz mitraljeza sa Hinerberga prema desnom delu odseka. Zato su Hinerberg i kote 103 i 108 **presudno važni rejon** i veoma pogodni za **osmatračnice**. Njihove južne padine zaklonjene su od neprijateljskog zemaljskog izviđanja. Stoga će prednji kraj biti na liniji: Peščana jama istočno od Hinerberga (desni spoj) — severna padina Hinerberga — severna ivica k. 103 — severozapadna padina k. 108 — Ajh-mile (levi spoj).

Na desnoj polovini odbrambenog odseka zemljište je pogodno za napad neprijateljskih tenkova. Stoga će na tom krilu biti težište **protivoklopne odbrane**. Poprečan put u useku kod.... može se urediti kao protivoklopna prepreka.

Talasasto zemljište kod... dozvoljava prikriveno prikupljanje **rezervi**, kao i njihovo pomeranje.

Pogodni rejon

za artiljerijske vatrene položaje se nalaze naročito na desnom delu odbrambenog odseka. Sa njih

je moguća potpuna vatrena podrška i levog dela odbrambenog odseka.

Polazni rejon za napad **tenkovskog bataljona** može biti u šumici..... tako da je protivnapad moguć u raznim pravcima. Radi toga je potrebno izvideti zemljište u rejonu ribnjaka.

Dobri uslovi osmatranja, kao i mogućnosti protivoklopne odbrane i položaji na zadnjim nagibima pružaju na celom odseku delimično vrlo dobre a opšte uzev povoljne uslove za izvođenje odbrane.

Na kraju se — ukoliko je potrebno — na isti način procenjuje i zemljište u pretpolju za borbu isturenih delova za obezbeđenje.

Takva procena zemljišta već daje važne zaključke za donošenje i sprovođenje odluka, koji će docnije u zapovesti morati da se uzmu detaljno u obzir.

III. IZDAVANJE ZAPOVESTI

a) OPŠTE ODREDBE

Izdavanjem zapovesti staresina odluku sprovodi u delo. Pri ovome on se nalazi u pogledu izvršenja dobivenog zadatka u ulozi potčinjenog prema pretpostavljenom od koga je dobio zadatak, i pretpostavljenog prema svojim potčinjenim, što znači da ima dvojaku odgovornost. Kako će se staresina u ovoj ulozi snaći i pomoću svojih zapovesti doći do izražaja, zavisi od jačine njegove ličnosti — njegovog karaktera — i veštine komandovanja.

Brzo i sigurno izdavanje zapovesti povećava poverenje trupe u svoje komandovanje. U neizvesnim situacijama i borbenim krizama jasna zapovest i izdata na vreme služi trupi kao dragocena podrška. Međutim, zapovesti koje jedino služe za sopstveno »umirenje« odnosno za »skidanje odgovornosti« predstavljaju grub prestup protiv komandantske odgovornosti i drugarstva.

Zato je izdavanje dobrih zapovesti više stvar karaktera nego inteligencije!

Vrste zapovesti. Treba razlikovati:

- komandantske zapovesti,
- štabne zapovesti (naređenja), i
- dnevne zapovesti.

Više i najviše komande mogu, sem toga, svoje opšte zamisli sprovesti i glavne ciljeve postavljati pomoću direktiva koje se izdaju za duži vremenski period pri čemu se potčinjenima ostavlja daleko veća sloboda u odlučivanju.

Komandantskim zapovestima se regulišu dejstva trupa u ratu te one mogu biti:

- borbene zapovesti,
- pozadinske zapovesti, kao i
- razna specijalna službena uputstva.

One mogu dobiti nazive

prema tome:

kao:

koja ih komanda odnosno koje komandno mesto ili jedinica izdaje;

— armijska, korpusna, divizijska, brigadna, borbene grupe (pukovska) ili bataljonska odnosno četna zapovest;

prema vrsti rođa kome je namenjena; odnosno prema zadatku koji se postavlja:

— artiljerijska, inženjerijska, itd.;

— marševska zapovest, zapovest za izviđanje, za napad, itd.; ili

— naročita uputstva za vezu i slično.

Više ovih naziva za zapovesti mogu se katkada spojiti u jedan. Sem toga, radi bolje preglednosti, zapovesti se mogu numerisati tekućim brojevima prema istovetnim ciljevima odnosno taktičkim radnjama, **na primer:**

«Divizijska zapovest za upotrebu artiljerije» ili

»Zapovest borbene grupe za odbranu br. 2«.

Pomoću komandantske zapovesti sprovodi se u delo odluka doneta na osnovu procenjene situacije na taj način što se potčinjenim jedinicama dodeljuju zadaci.

Borbenim zapovestima regulišu se pokreti i angažovanje borbenih trupa kako u periodu pripreme tako i u toku izvođenja borbe.

Često će se, naročito pri brzom razvoju borbe, izdavati borbene zapovesti u vidu dodeljivanja samo **borbenih zadataka**, pri čemu će se detalji oko izvršenja svesno prepuštati svom potčinjenom da ih on reši prema raspoloživim sredstvima. Izdavanje ovakvih zapovesti od naročitog je značaja za borbu oklopnih jedinica, gde je to takoreći pravilo (vidi str. 279). Ovaj način komandovanja i izdavanja zapovesti odgovara shvatanju da će potčinjeni, iako samostalni, biti svesni svoje odgovornosti. On od njih zahteva u naročitoj meri moć pravilnog procenjivanja situacije i jačinu karaktera za donošenje odluka.

b) TEHNIKA ZAPOVEDANJA

Naređivanje predstavlja visoku veštinu komandovanja.

Sigurno rukovanje raspoloživim sredstvima, prilagođeno konkretnoj situaciji, olakšava kako komandovanje tako i trupi izvršavanje dodeljenih zadataka.

Preduslovi za ovo jesu:

— jasni komandni odnosi, tj. pravilna organizacija komandovanja,

— pravilno i potpuno izražena sadržina zapovesti,

— tačan proračun vremena,

— pregledno raščlanjavanje zapovesti,

— jasno i precizno izražavanje u zapovednom tonu,

— celishodan način dostavljanja zapovesti,

— brižljivo kontrolisanje izvršenja izdatih zapovesti.

Organizacija komandovanja. Nadležnost u komandovanju reguliše se propisima o potčinjavanju.

Dok se **ratnom formacijom** jedinica utvrđuju osnovni odnosi potčinjenosti, dotle se **taktičkim potčinjavanjem** — podelom snaga za dotični određeni zadatak — vrši privremeno organizovanje komandovanja. **Taktičko potčinjavanje** se odnosi na upotrebu određenih snaga u borbi, kako u periodu priprema tako i za vreme izvršenja zadataka. Tu se takođe podrazumeva i snabdevanje. Pri ovome je potrebno da se pre svega pažljivo ispita, pri potčinjavanju svake **jedinice** pojedinačno, da li i u kome obimu ona može biti i dalje snabdevana od svoje nadležne jedinice za snab-

devanje, ili pak mora biti, u vezi sa novim taktičkim potčinjavanjem, snabdevena na neki drugi način (vidi IV pod a) o pozadini).

Prema tome, u pogledu potčinjavanja treba razlikovati:

- potčinjavanje po ratnoj formaciji jedinica,
- potčinjavanje van ratne formacije, tj. privremeno, i
- upućivanje jedinica na sadejstvo, zadržavajući odnos po ratnoj formaciji.

Obeležje dinamičnog i elastičnog vođenja borbe često se odražava menjanjem sastava jedinica u pogledu drugih rodova, tj. čestim prepotčinjavanjem. Ovo često nameće novo regulisanje odnosa potčinjenosti, pri čemu se mora precizirati, ukoliko je to moguće, za koji se zadatak i za koje vreme vrši dotično potčinjavanje.

Primer

Divizijska zapovest

za nastupni marš noću 3/4. septembra

Tačke od 1 do 3... (izostavljene)*).

Podela snaga:

Prednji odred sa posebnim zadatakom:

Komandant: komandant 3. pešadijskog bataljona,

3.- pešadijski bataljon, kome se do daljeg naređenja predaju:

- 1/3. 103. divizionu lovaca tenkova
- 1/3. 103. pionirskog bataljona,
- 1/3. 103. pa divizionu i
- 1. divizion 3. poljskog art. puka.

4.- 3. pešadijski bataljon polazi u 20 časova iz dosadašnjeg rejona drumu C — D — E sa zadatakom da izbjije na reku P i obezbedi slobodne prelaze za diviziju kod grada K. Pri jačem napadu neprijatelja, preći u odbranu na reci P.

*) Mnoge nemačke skraćenice u zapovestima daju se radi veće jasnoće u punim nazivima. — Prim. red.

Desna kolona

Komandant: komandant borbenog grupe A-3, 1. pešadijski bataljon i za vreme marša pri-date jedinice:

- 1. tenkovski bataljon,
- 3. divizion 1. poljskog art. puka,
- 1/3. 103. pa divizona,
- 1/3. 103. pionirskog bataljona.

5.- Polazi iz rejona M-K-H u 21 čas drumom O—R—J sa zadatkom da izbjie prvo u rejon severno od grada K.

Marševski plan sastavlja štab borbene grupe A-3. Pokret potčinjenih delova regulisaće sama borbena grupa A-3, itd.

Sve jedinice, upućene na zajedničko dejstvo i potpomaganje, moraju se međusobno, radi zajedničkog savetovanja i konkretne uzajamne podrške, upoznati sa svojim odredbama iz borbenih zapovesti.

Jasnoća izražavanja. Uopštene odredbe ovde treba naročito izbegavati. Samo opšta uopštena dogovaranja ne pružaju nikakvu korist tesnom sadejstvu svih rodova vojske.

Primer:

»Artiljerija podržava napad«

Umesto da se ovo sadejstvo precizira dogovorom u pojedinostima.

Primer:

1, 2, 3. tačka.....

4.- Bataljon će biti podržavan u svome napadu od strane 3/2. poljskog artiljerijskog puka.

Plan vatre: od 17.30 do 17.55 časova: artiljerijska priprema napada dejstvom po:

neprijateljskim vatrenim gnezdima..... prema planu ciljeva (Zielpunktplan). Osmatračnice (B-Stellen).....

od 17.55 časova: vatrena podrška 1. pešadijske čete dejstvom po:

tačkama otpora označenim na karti ciljeva; istaknuti osmatrač od 17 časova kod 1. pešadijske čete; komandno mesto bataljona i divizona biće zajedničko od itd.

Sadržina zapovesti. Borbena zapovest treba da sadrži sve one podatke koji su potčinjenom potrebni za samostalno odlučivanje i dejstvo u duhu celine. Pri tome će stalan razvoj tehnike u vezi sa nivoom obučenosti činiti neophodnim da se odgovarajućim ukazivanjem u zapovesti daju potrebne smernice o načinu kako treba raditi. Sve što nije neophodno, treba izostavljati iz zapovesti, a dokle će se ići u detaljima, zavisice od stepena obučenosti nižih starešina i trupe. Pri ovome pridržavati se sledećeg pravila:

»Nikada ne naređivati ono što će, prema ubeđenju starešine koji naređuje, biti izvršeno na osnovu pravilno izvedene obuke i bez posebnog naređenja!«

Primer:

Ukopavanje i osiguranje na polaznom položaju za napad!

Ako bi se i ovakve stvari po navici naređivale, to bi samo otupljivalo trupu. Ona bi se time navikavala na neaktivnost, ako bi zapovest izostala ili zakasnila. Briga starešine da se ništa ne zaboravi otklanja se samo proverom, a ne podsećanjem u zapovesti.

Preporučljivo je da se starešina prilikom izdavanja zapovesti postavi u ulogu potčinjenog koji tu zapovest treba da primi, pa da sebi postavi ova pitanja:

— Šta je potčinjenom već od ranije poznato?

— Šta bi on već mogao da zna?

— Šta on mora da zna?

Zadatak. Najvažniji deo zapovesti jeste zadatak! On mora biti tako precizno izražen da se od njega može odstupiti samo iz jako opravdanih razloga. Zato njegova odredba ne sme da izražava nikakva gledišta, već jasno formulisane mere koje treba preduzeti, kao pokret, napad, držanje rejonu, itd! Po pravilu, **potčinjenom treba dati samo jedan zadatak.** Dvojni zadaci skreću izvršioca od glavnog zadatka, unose nesigurnost i prenose odgovornost na potčinjene.

Borbena zapovest, izdata u obliku borbenog naređenja, mora i može biti samo kratka*). Sem izvanredno važnih podataka o neprijatelju, izraženih u najkraćoj formi, i sop-

*) Odgovara našem borbenom naređenju. — Prim. red.

stvene namere, sadržina ovakvih naređenja mora se sastojati samo iz zadatka.

Primer:

»Napad 1. pešadijske čete na neprijateljski bunker, sa obe strane pojate, došao je do zastoja.

3. pešadijska četa produžava napad sa levog krila. Ovaj napad podržava minobacačka četa najvećim brojem bacača. Osmatrač kod.....!«

Prilikom izdavanja zapovesti mora se voditi računa i o ličnosti potčinjenog. Dok se još neiskusnim potčinjenim staršinama mora naređivati sa svim potrebnim detaljima, dotle se u drugim slučajevima borbeni zadatak može saopštiti često i jednom jedinom rečenicom. U ovakvim slučajevima treba težiti telegrafskom stilu.

Proračun vremena. Pravilan proračun vremena predstavlja osnovu za pravilno izdavanje zapovesti. On treba da zahvati ne samo vreme izdavanja zapovesti, već i potrebno vreme za njeno dostavljanje, kao i za izdavanje zapovesti od strane potčinjenih, a i za izvršenje zadatka. Ako se ne bi vršio ovakav proračun vremena, nastale bi pogrešne predstavke o toku borbenih dejstava što bi neminovno dovelo do potrebe da se preduzimaju pre nagljene mere. Zato je bolja pravovremeno izdata zapovest, koja je, naravno, upotrebljiva, nego ma kako po formi i sadržini savršena, ali koja bi zakasnila. U slučajevima kada je za izdavanje i doturanje zapovesti potrebno duže vreme, treba pristupiti izdavanju pripremljenih (avizo) zapovesti (vidi str. 44/45).

Zapovest se sme izdati tek onda, kada je potpuno jasno sve u pogledu odluke i načina njenog izvršenja. U protivnom, moraće ubrzo da se izdaju protivnaređenja i nužne izmene, koje dovode do zabune, stvaraju nesigurnost i nepotrebno opterećuju sredstva veze. Zato starišina treba da **unapred misli, ali ne unapred i da naređuje!**

Motorizovani pokreti i kretanje pešike moraju se sa osobitom pažnjom vremenski proračunavati i usklađivati. Pri ovome se katkad moraju različito uzimati u obzir odstojanja, stanje tla puteva i meteoroloških uslova, kao i konkretno godišnje doba.

Oformljivanje zapovesti. Smišljeno i svrsishodno raščlanjavanje čini zapovest preglednom i razumljivom. Pri ovome se može ići istim redom misli kao i u proceni situacije. Ipak se treba čuvati svakog šablonizma.

Praktično je da se odeljci odvajaju rednim brojevima tako da se pod svakom tačkom izrazi po jedna **bitno važna odredba**. U okviru svake tačke treba sve postojeće rečenice i stavove uskladiti i povezati.

Sledeći redosled odredbi obezbeđuje potpunost i olakšava logičnu povezanost zapovesti:

- 1) Podaci o neprijatelju,
- 2) Podaci o sopstvenim snagama,
- 3) Osnovna zamisao starešine,
- 4) Zadaci potčinjenim jedinicama,
- 5) Način podrške,
- 6) Način održavanja veze,
- 7) Komandno mesto,
- 8) Način dostavljanja i kome će se dostavljati.

Pod 1: Podaci o neprijatelju proizlaze iz procene izveštaja i obavesćenja o neprijatelju pri čemu treba da dođe do izražaja ocena starešine koji izdaje zapovest. Pri ovome potčinjenom treba dati samo one podatke koje on bezuslovno mora znati. S tim u vezi može biti korisna napomena da li se i šta kod neprijatelja u odnosu na ranije zapovesti izmenilo ili nije izmenilo.

Pod 2: Podaci o sopstvenim snagama odnose se na situaciju i zadatke kako pretpostavljene komande ili pojedinih njenih jedinica, tako i suseda, ukoliko je to neophodno. Na taj način se stvara okvir u kome mogu dejstvovati sporazumno svi učesnici. Ponekad mogu postignuti uspesi ili borbe koje su prethodile ili se pak još nalaze u toku na nekim drugim mestima, da olakšaju novo razumevanje docnijeg zadatka.

Pod 3: Zamisao (Absicht) starešine, koji izdaje zapovest, mora biti tako jasno izražena da potčinjeni može da dejstvuje u njenom duhu i pri izmenjenoj situaciji.

Pri ovome nije dozvoljeno da se zamisli više komande jednostavno prepisuju niti da se njeni dalekosežni planovi

u celosti ponavljaju. No, ako je ovo neophodno, bolje je da se potčinjeni o tome na poverljiv način ponaosob obaveste.

Primer:

Predstojećem odvajanju od neprijatelja, uslediće veća povlačenja.

Pod 4: Pri dodeljivanju pojedinačnih zadataka nižim potčinjenim delovima neophodno je da im se jasno kaže šta se od njih zahteva u cilju izvršenja osnovne zamisli. Na taj način zamisao će biti još jedared naglašena i uspostavljena povezanost sa njom.

Upotrebom reči »u tom cilju« ostvariće se prelaz od osnovne zamisli na pojedinačne zadatke i jasno izraziti podela potčinjenih jedinica prema postavljenom cilju borbe. (vidi str. 23/4).

Otuda proizlazi i redosled pojedinačnih zadataka, kao i njihova hitnost izvršenja, pri čemu po pravilu uvek kao prvi dolaze zadaci izviđanja i obezbeđenja.

Pod tačkom o zadatku dolaze dalje — ukoliko je to potrebno — i podaci o granicama odseka i linijama razgraničenja borbenih zona. Ovaj redosled, često isti, može biti izmenjen dodavanjem priloga uz zapovest, koji mogu biti u vidu odsečaka od karte, snimaka iz vazduha, raznih skica i oleata, čime se borbena zapovest može znatno skratiti. Uz zapovest o kretanju mogu se priključiti tabelarni pregledi (vidi str. 147). Na ovaj način zapovesti će biti ne samo kraće već i preglednije.

Pod 5: Rešavanjem pitanja podrške postavljaju se osnove za sadejstvo svih rodova i jedinica. Sadejstvo podrškom ostvaruje se:

- postavljanjem zadataka potčinjenim jedinicama,
- ili obaveštavanjem koje će jedinice sadejstvovati i kakvi su njihovi zadaci.

Ako se radi o podršci vazduhoplovstvom ili atomskim oružjem, to se takođe mora u zapovesti naznačiti.

Sadejstvo će biti olakšano ako se na ovom mestu u zapovesti dadu i podaci o mestu gde se nalaze organi za vezu određeni za ovu svrhu, kao što su:

- artiljerijsko odeljenje za vezu sa pešadijom,
- osmatrači i istaknuti osmatrači,
- vazduhoplovni oficiri i odeljenja za navođenje avijacije.

Ako je moguće treba naznačiti i od kada će ovi organi stajati na raspolaganju.

Pod 6: Rešavanjem pitanja održavanja veze određuje se kanali koji će služiti za komandovanje i slanje izveštaja, a time će se osigurati komandovanje i sadejstvo. Pri ovome treba navesti :

- način održavanja veze,
- po potrebi, vreme gotovosti za rad,
- odredbe o ograničenjima — radio-tišina, itd.

Raspodela podataka za organizovanje veza — podela frekvencija, davanje ključeva i uputstava o maskiranju, kao i potrebnih tehničkih podataka (vreme prijema, mesto za uključivanje žičnih linija, itd.) daje se po pravilu u prilogima borbenih zapovesti ili se rade posebne zapovesti ili uputstva za organizovanje i održavanje veze. U borbenim zapovestima samo se ukazuje na takve priloge.

Pod 7: Komandno mesto starešine i njegovog štaba određuje se lokacijom na terenu ili se daju podaci o pravcu kretanja. Ako je u trenutku izdavanja zapovesti još nemoguće da se tačno predvidi njegovo buduće mesto, onda se može narediti da se izveštaji dostavljaju privremeno na mesto odakle je zapovest izdata.

Primer:

»Komandno mesto borbene grupe biće od 19 časova na severoistočnoj ivici šume Buhenvald. U toku napada komandant borbene grupe kretaće se pozadi 107. tenkovskog bataljona. Zato do 19 časova izveštaje dostavljati na istaknuti obaveštajni centar A na k. 107.«

Pod 8: Davanjem podataka o načinu i vremenu dostavljanja zapovesti odstranjuju se razne mogućnosti grešaka. Ponekad može biti koristan zahtev da se prijem zapovesti potvrdi naročitim izveštajem. Ovo naročito važi za one zapovesti čije je dostavljanje izloženo opasnosti.

Razrez u zapovesti, u kome je naznačeno kome je treba dostaviti, u isto vreme služi i za kontrolu da li su je svi potčinjeni delovi dobili, kao i do kog su stepena delovi, određeni za sadejstvo, o tome upoznati.

Stil u zapovesti. Jasni i određeni izrazi jesu odlika zapovesti. Upotrebom vojničkog jezika i pravilima predviđenih izraza i odredaba zapovest postaje jasnija i preciznija. Ovakva pravilima predviđena upotreba vojničkog jezika od naročitog je značaja za sadejstvo združenih rodova vojske.

U tom cilju treba izbegavati:

— izraze koji praktično ne znače ništa, kao: »po mogućstvu, pod uslovom, pokušati, možda«;

— kao i izraze preterivanja: »hitno, bezuslovno, svom snagom, neumorno«.

Slutnje i očekivanja treba kao takve i označiti u zapovestima.

Obrazloženja treba unositi u zapovesti samo tada ako se time hoće da naročito istakne značaj postavljenog zadatka.

Primer:

»Držanje jezerskog tesnaca do pada mraka ima da omogućiti borbenoj grupi povlačenje na drugu liniju položaja.«

c) NAČIN DOSTAVLJANJA ZAPOVESTI

Sigurno i brzo **dostavljanje** borbenih zapovesti je isto toliko važno koliko i njihova sadržina. Za dostavljanje zapovesti starešina raspolaže u svom štabu, odnosno u svojoj četi, itd., organima i sredstvima veze, čiji su zadaci i postupci detaljno propisani odgovarajućim zvaničnim pravilima i uputstvima. Potpuno iskorišćavanje sredstava veze u duhu postavljenog cilja, kao i čvrsta organizacija pouzdanog dotura zapovesti predstavljaju izuzetno važne zadatke komandovanja.

U zavisnosti od borbene situacije, starešina će često morati i lično — u svom komandnom tenku ili motornom vozilu — svoje odluke i mere da sprovodi u delo, dajući ih u ustaljenoj formi za prenošenje preko sredstava veze. Ako se radi o dužim zapovestima, može ga u ovome zameniti jedan od organa štaba (vidi str. 78/9).

Izdavanje zapovesti od starešine **lično i istovremeno** svim potčinjenim starešinama treba da bude samo izuzetan slučaj. Umesto toga, treba se koristiti sredstvima veze. Time će se uštedeti kako u vremenu tako i u snazi. Upotreba radio-sredstava, koja su laka za posluživanje, ne sme dovesti do površnosti i netačnosti. Mnogo je preporučljivije da se pomoću preciznog i jasnog vojničkog jezika izbegne preopterećenje i zagušivanje sredstava za vezu. Zato se treba služiti telegrafskim stilom.

Kod upotrebe radio-sredstava postoji opasnost od prislušivanja i samo je stroga disciplina radio-saobraćaja može umanjiti. Mere tajnog komandovanja ili šifre su neophodne u zavisnosti od stepena tajnosti koji se pri prenošenju želi postići. U vezi s tim može biti neophodno da se po potrebi u štab pretpostavljenog starešine upute privremeno lica iz potčinjenih jedinica koja će primiti i preneti zapovest. No pri ovome treba voditi računa o jačini borbenih snaga. U naročito važnim slučajevima za predavanje zapovesti koriste se oficiri.

Primaoci zapovesti treba da budu, po mogućstvu, snabdeveni motornim vozilima. Za njihov smeštaj i snabdevanje potrebno je isto staranje kao i za stalni sastav štaba. Praktično je da se svi oni stave pod komandu oficira u štabu koji je odgovoran za zapovesti i izveštaje. Ove mere dobijaju naročiti značaj za vreme pokreta i brzog razvoja borbenih dejstava, kao i pri noćnom premeštanju komandnih mesta.

Načini dostavljanja borbenih zapovesti. Mogućnosti dostavljanja zapovesti su sledeće:

- 1) Radio-zapovesti preko radio-telefonije — lično starešina ili pomoćnik — neposredno potčinjenom ili njegovom zameniku.
- 2) Usmeno i lično — sâm starešina — neposredno potčinjenom starešini.
- 3) Usmeno telefonom — starešina ili pomoćnik — neposredno potčinjenom ili pomoćniku.
- 4) Usmeno — preko primaoca zapovesti — potčinjenom.
- 5) Telefonskim ili radio-depešama — putem telefonske ili radio-veze.

- 6) Dalekopisačem (teleprinterom) — preko telegrafskih linija.
- 7) Putem diktiranja i zapisivanja — preko primalaca zapovesti.
- 8) Pismeno u originalu — preko primalaca zapovesti.

Primena najnovijih radio-tehničkih sredstava veze — na primer, dalekopisača, radara i dr. — može se reći da će retko kada doći u obzir kod nižih starešina.

Koji će se način i koja sredstva veze upotrebiti u datom slučaju zavisiće od situacije, lokalnih prilika i raspoloživih sredstava veze. U vezi s tim, polazeći od uslova sigurnosti veze, treba koristiti dva načina odnosno puta za dostavljanje zapovesti i izveštaja.

Radio-depeše su već postale pravilo za održavanje veze u borbama koje se brzo odvijaju, kao i pri upotrebi oklopnih i motorizovanih jedinica. Njihova kratkoća i potreba da se održe u tajnosti zahtevaju naročitu pažnju i brižljivost. Naročito se mora strogo pridržavati odredaba sigurnosti i obezbeđenja radio-saobraćaja, kao što su: stepen tajnosti, ključevi i ugovorene šifre za tajno opštenje, ugovoreno vreme za prijem itd. Korišćenje 4. stepena sigurnosti, tj. predavanje otvorenog teksta dozvoljava se samo za one zapovesti i naređenja kojima neposredno treba da usledi vatreno dejstvo, kao na **primer** kod izdavanja borbenog zadatka tenku da uništi neprijateljsko mitraljesko gnezdo.

Usmen, lični i neposredan način izdavanja zapovesti potčinjenim je najbolji i treba ga primenjivati kad god je to moguće. Na ovaj način se mogu otkloniti usmeno sve nejasnosti i izbeći sva docnija pitanja. Sem toga, na ovaj način se često dobija uvid i u zemljište, što olakšava komandovanje u borbi. Potčinjene ne treba odvajati od svojih jedinica radi prijema zapovesti — sem kada je to bezuslovno nužno. Bolje je da pretpostavljeni ode kod potčinjenog čime mu se daje mogućnost da ispolji i svoj lični uticaj.

Prilikom usmenog i ličnog izdavanja zapovesti, kao i preko telefona ili radiofonije, potčinjeni treba sa kartom u ruci da prati situaciju. Brza ucertavanja najvažnijih podataka na karti čine nepotrebnim opširna pisanja teksta. Ovakvo primljene zapovesti treba uvek ponoviti.

Telefonski uređaji omogućuju da se jednovremeno izdaje zapovest svim priključenim jedinicama. Za ona koman-

dna mesta, koja nisu telefonski povezana, zapovesti se moraju prvo pribeležiti, a potom predati na neki drugi način. Zapovesti, predate sredstvima veze, treba da budu što kraće, kako ne bi nepotrebno opterećivale sredstva veze. Ovo se ne odnosi na zapovesti koje se predaju preko faksimil-pisača. Ako je naređen hitan prenos zapovesti, to se brzi prenos telefonom, radiom i telegrafom mora obezbediti korišćenjem odgovarajućeg stepena hitnosti.

Pismene zapovesti mogu biti daleko detaljnije. Ako se izdaju diktiranjem primaocima zapovesti koji ih beleže, preporučljivo je da se ponove. Pri pismenoj obradi zapovesti treba se pridržavati istih odredaba za pismeno opštenje koje su ustaljene za pisanje izveštaja (vidi str. 51/2).

Kada se izdaju telefonske, telegrafske ili radio-zapovesti, njih moraju pre početka predavanja potpisati starešine, a oficir, zadužen za njihovo predavanje, mora staviti vreme predavanja.

d) FORME PISMENIH ZAPOVESTI

Komandne zapovesti mogu biti: **delimič ne** ili **opš te**.

Delimične zapovesti se izdaju pojedinim potčinjenim jedinicama u zavisnosti od situacije i konkretnih mesnih uslova. Pri ovome treba uvek razmisliti koja jedinica, s obzirom na opštu situaciju, mora prva dobiti ovu zapovest. U borbi se normalno izdaju delimične zapovesti. Da bi se otklonile slabe strane delimičnih zapovesti — što se sve jedinice ne obaveštavaju jednovremeno i na isti način o opštoj situaciji — potrebno je da se u delimične zapovesti unose i najbitnije odredbe o zadacima ostalih jedinica. Samo će se na taj način osigurati potrebno sadejstvo kao preduslov za uspeh u borbi.

Borbeni zadaci se već i prema svojoj prirodi dodeljuju delimičnim zapovestima.

Zbog bolje preglednosti preporučljivo je da se zadaci dodeljeni putem delimičnih zapovesti ukratko pribeleže po rednim brojevima. Na ovaj način, pre svega, olakšaće se uvid u stanje i aktivnost svih jedinica kada se brzo menja borbena situacija. Ove pribeleške podataka korisno služe i

za docnije izdavanje opšte zapovesti, pri čemu se otklanjaju moguće greške, kao i protivurečnosti u dodeljivanju zadataka.

Opšte zapovesti sadrže sve pojedinosti za sve potčinjene jedinice. Prema tome, opšta zapovest je daleko potpunija i opširnija nego delimična, te je i za njenu izradu kao i za predavanje potrebno više vremena. Zato se opšta zapovest i može izdati samo onda ako se za pripreme i izvršenje zadatka ima dovoljno vremena na raspolaganju, ili ako se ranije izdate delimične zapovesti moraju objediniti.

Primer:

cilj: Marševanje na veća odstojanja pri čemu se ima dosta vremena za pripreme.

Sadržina: Jednovremeno obaveštavanje svih potčinjenih jedinica, koje su određene za izvršenje ovog pokreta, u pogledu namere, priprema i izvršenja:

- marshevski poredak (podela i sastav ešelona),
- vremenski rokovi,
- određivanje puteva za izvršenje marša,
- regulisanje kretanja (saobraćaja),
- kontrola izvršenja pokreta,
- snabdevanje.

2. primer

Cilj: Prelaz iz marša u odbranu.

Prvo se izdaju **delimične zapovesti** za:

- izviđanje i osiguranje,
- artiljerijska zaštita razvoja i pokreta,
- marš i razvoj,
- pripremanje artiljerijske podrške za borbu u pojasu obezbeđenja,
- izviđanje odbrambenog položaja,
- podela snaga za odbranu,
- uvođenje jedinica u odbrambeni položaj,
- preduzimanje prvih mera za vođenje borbe,
- preduzimanje prvih radova na utvrđivanju položaja.

Docnije se izdaje **opšta zapovest** za odbranu.

Pripremne ili avizo-zapovesti. Često je potrebno da se izda pripremna zapovest. Na taj način trupa dobija u vremenu i mogućnostima da izvrši potrebne pripreme. Naročito je potrebno kod motorizovanih jedinica da se izvrše briž ljive tehničke pripreme, koje zahvataju i:

- izviđanje puteva za pokret,
- završetak dovođenja u ispravno stanje svih vozila i opreme,
- snabdevanje gorivom.

Ako se izda pripremna zapovest, moguće je da se definitivna zapovest razradi sa svim detaljima.

Pripremna zapovest treba, u stvari, ukratko da sadrži sve ono što će trupu odmah naterati da preduzme potrebne mere za pripremu, kao i da preostalo vreme racionalno iskoristi za odmor.

Pripremne zapovesti su naročito korisne onda, kada se mogu izdati brzo i lično: usmeno, radijem ili telefonom.

1. primer:

Cilj: uskoro predstoji izvršenje marša.

Sadržaj: obaveštenje o marshevskom cilju, putevima za pokret, vremenu polaska na marš, itd.

2. primer:

Cilj: odvajanje od neprijatelja i odstupanje.

Sadržaj: zamisao, zadaci za izviđanje puteva i pozadnjih položaja, odašiljanje nepotrebnih vozila, materijala i opreme; upućivanje unazad neboračkih delova, dodeljivanje puteva.

Kontrola izvršenja pokreta. Pored kontrole dostavljanja zapovesti (vidi str. 40/1), treba kontrolisati i njihovo izvršenje. To se postiže obično pouzdanim osmatranjem razvoja borbenih dejstava, kao i brižljivim proučavanjem borbenih izveštaja. Ova kontrola će biti naročito neophodna onda, kada razvoj situacije zahteva izdavanje mnogih različitih zapovesti.

e) ZAPOVESTI ZA POZADINU

One se mogu podeliti na zapovesti za:

- regulisanje službe snabdevanja i
- komandovanje pozadinskim jedinicama i ustanovama.

Prve sadrže sve one odredbe koje moraju znati boračke jedinice u pogledu načina i izvršenja dotura borbenih i životnih potreba, gde spadaju:

- municija,
- sanitetska služba,
- snabdevanje hranom,
- popuna pogonskim gorivom,
- dovođenje u ispravno stanje (remont) i zamena motornih vozila,
- naoružanje,
- tehnička sredstva,
- odeća,
- oprema svih vrsta.

Kod nižih jedinica ove se zapovesti mogu izdavati kao delovi opštih borbenih zapovesti. Pri tome se ove odredbe, po pravilu, stavljaju na kraju borbene zapovesti i to pod posebnu tačku. Odgovarajuće odredbe mora nadležni referent, na osnovu blagovremeno proučenog zadatka i namere, formulisati i prethodno referisati ili predložiti trupnom komandantu odnosno njegovom organu, koji je zadužen za oformljenje zapovesti.

Zavisnost motorizovanih jedinica od pogonskog goriva i tehničkog snabdevanja, kao i njihovi često dugački pokreti zahtevaju blagovremena i dalekosežna planiranja. Zato kod njih pripreme zapovesti za blagovremeno osiguranje snabdevanja dobijaju poseban značaj.

Opšte zapovesti za komandovanje pozadinskim jedinicama regulišu njihovu upotrebu i rad, u skladu sa odnosima potčinjenosti.

Za obradu ovih zapovesti važe iste odredbe kao i za ostale borbene zapovesti, vodeći računa o odgovarajućim specifičnostima.

Svaka pozadinska zapovest morala bi uvek da zahvati naročito ove odredbe:

- podatke o neprijatelju i nameri svog trupnog komandanta,
- raspored sopstvenih snaga,
- zadatke sopstvenog osiguranja,
- regulisanje veza.

f) SPECIJALNA I STRUČNA UPUTSTVA

Regulišu rad po odgovarajućim specijalnim domenima, Tu bi spadale i pojedinosti o zadacima:

- izviđačkih jedinica,
- jedinica veze,
- pionirskih jedinica,
- jedinica protivvazdušne odbrane,
- jedinica poljske policije.

Prema svome opsegu ova uputstva mogu biti nezavisna od drugih zapovesti ili ih dopunjavati takvim pojedinostima koje ne moraju svi da znaju ali je regulisanje njihovog izvršenja ipak od velikog značaja za opšti zadatak.

Ova naročita uputstva dostavljaju se komandama na isti način kao i sve ostale zapovesti. Radi ubrzanja rada po ovim uputstvima može biti korisno da se njihovi duplikati dostave neposredno licima koja će na njima raditi. Ovo može da se uradi jednovremeno sa dostavljanjem zapovesti, a u izuzetno hitnim i važnim slučajevima i pre toga.

Stručna uputstva dostavljaju se po liniji nadležnosti odgovarajuće specijalnosti. Komande, ustanove ili jedinice, iz čijeg je sastava organ koji ovakva uputstva dobija, upoznaju se sa sadržinom iz dobivenih duplikata.

Ukoliko ova stručna uputstva utiču i na druga vojna područja biće neophodno da se pre njihovog izdavanja sa njima upozna odgovarajući starešina odnosno njegov pomoćnik, a u konkretnim slučajevima da se dobije i njegova saglasnost.

Štabne zapovesti regulišu unutrašnju službu po štabovima. One se izdaju:

| | | |
|---|---|---|
| u višim i srednjim štabovima — armija, korpusa, divizija i brigada. | sastavlja ih načelnik operativnog odeljenja uz saradnju komandanta stana odnosno njegovog pomoćnika | odobrava ih i potpisuje načelnik štaba. |
| u nižim štabovima - borbenih grupa (puškova) i bataljona | sastavlja ih operativni oficir uz saradnju komandira štabne čete | odobrava komandant |

Dnevne zapovesti viših komandi i štabova (komandnih mesta) regulišu unutrašnju službu potčinjenih delova — razne predstavke, molbe i žalbe, lične odnose, priznanja, stražarsku službu, itd. One se izdaju:

| | | |
|------------------------------|---|--|
| u višim i srednjim štabovima | izdaje ih, u zavisnosti od sadržaja, komandant ili načelnik štaba | sastavlja ih načelnik operativnog odeljenja. |
| u nižim štabovima | izdaje ih komandant | sastavlja ih operativni oficir |

IV. IZVEŠTAJI I OBAVEŠTENJA

a) OPŠTE ODREDBE

Izveštaji i obaveštenja kako o neprijatelju tako i o potčinjenim i susednim snagama sačinjavaju osnovu za procenu situacije, donošenje odluke i način njenog izvršenja. Ukoliko je jasnije dobijena slika situacije, utoliko će se bolje odstraniti uvek postojeće neizvesnosti, utoliko će procena situacije biti konkretnija i realnija, najzad, utoliko će se moći doneti pravilnija odluka, kao i preduzeti odgovarajuće mere za njeno sprovođenje. Punu izvesnost, ipak će po pravilu, moći da donese samo borba.

Često promenljivi borbeni uslovi, kao brzi razvoj borbenih dejstava koja počivaju na motorizovanim snagama, onemogućuju trupnom komandantu da lično prati ceo razvoj borbe i da u svakom trenutku ima uvid u uskupna dejstva. Ovaj se nedostatak mora otkloniti pomoću izveštaja koje dostavljaju potčinjeni delovi — a naročito od strane

izviđačkih delova sa zemlje i iz vazduha — kao i raznim drugim obaveštenjima.

Stoga je svaki staresina dužan, kako viši tako i niži, da se stara o svom delokrugu da što bolje upozna stvarno stanje neprijatelja i sopstvenih snaga, kao i da upotrebljava izviđanje zemljišta danju i noću. Pre svega, jedared uhvaćen dodir sa neprijateljem ne sme se gubiti. Samo se iz mnogobrojnih pojedinačnih izveštaja može stvoriti opšta slika o situaciji, koja se tako često menja, i istoj brzo prilagoditi.

Dostavljanje izveštaja. Za pisanje izveštaja i obaveštenja, a da bi se rasteretio trupni komandant, u svakom se štabu prema zvaničnim pravilima i uputima određuju oficiri kojima se to stavlja u dužnost. U višim i srednjim štabovima ovu dužnost vrše i to: za podatke o neprijatelju obaveštajno odeljenje (G-2) ili odsek (S-2), a za borbene izveštaje operativno odeljenje (G-3) ili odsek (S-3). U ovome ih pomažu ordonans-oficiri. Na taj način moraju se svi delovi jednog štaba, radi izvršenja svog specijalnog dela zadatka, međusobno dopunjavati i podržavati u pogledu pribavljanja podataka i obaveštenja kao i u njihovoj stvarnoj oceni.

U nižim štabovima — borbene grupe i bataljona — izveštaje sastavljaju obaveštajni oficiri (S-2).

Prema važnosti izveštaja, oni se moraju odmah po dolasku pokazati komandantu ili će se o svim prispelim izveštajima i obaveštenjima uskupno referisati.

b) SASTAVLJANJE IZVEŠTAJA

1) Osnovne postavke

Posšto se u štabu, koji izveštaj dobija, mora stvoriti jasna slika o situaciji i bez ličnog uvida, to se izveštaj mora pisati sa osobitom pažnjom i razmišljanjem. Izveštaj će svoj cilj postići, pre svega, tek onda, ako se potčinjeni, koji ga sastavlja, stavi u situaciju pretpostavljenog kome je izveštaj namenjen. Pri tome je najvažnije da izveštaj bude pravovremen i da ono što je bitno bude tačno izneto. Bez stvarne nužde, nikada se ne sme pretpostaviti da viši štab već zna podatke koji su za njega od značaja.

Bezuslovna težnja za istinom kojom se trezveno i bez ikakvog preterivanja i ulepšavanja opisuju događaji mora biti polazna osnova za pravilno sastavljanje izveštaja. Pri ovome treba jasno istaći u izveštaju:

- ono što je lično osmotreno,
- ono što su drugi videli ili javili,
- ono što se pretpostavlja i naslućuje.

Pri ovome je važno da se navede i od koga potiče takav podatak, kao i na osnovu čega se zasniva sumnja. Na taj način se može, na primer, na vrednost izveštaja bitno uticati, ako se navede da podaci potiču od neprijateljskog zarobljenika ili pripadnika sopstvenog naroda koji tu živi.

Sastavljač izveštaja treba po pravilu da se uzdržava od davanja svojih zaključaka. Njegov je zadatak samo da utvrdi činjenice i da ih preda dalje, dok je dužnost onoga koji izveštaj prima da njihovu vrednost, u okviru celine, sagleda i oceni.

Izveštavanje se vrši po nadležnosti, u skladu sa odnosima potčinjenosti i organizacije komandovanja. U hitnim slučajevima može se narediti da se pored toga izveštaji dostavljaju i **neposredno**.

Vreme podnošenja izveštaja. Da bi se uticalo na službu izveštavanja, često se mogu odrediti linije posle čijeg dostizanja se u taktičkom ili borbenom izviđanju obavezno mora poslati izveštaj.

U odbrani se često može odrediti tačno vreme za podnošenja redovnih izveštaja, u kojima se moraju dati tačni podaci o svemu što je prethodilo — borbeno stanje, gubici, stanje snabdevanja.

Pouzdanost u komandovanju se stiče, ako se u izveštajima **pozitivna i negativna tvrđenja** logično dopunjuju. U praksi može često biti od velike koristi da se sazna da li se neprijatelj zaista nalazi na dotičnom mestu ili ne, da li su se raniji izveštaji potvrdili ili se u određenom proteklom vremenu nije ništa promenilo u pogledu situacije koja je izneta u ranijim izveštajima.

Pored određenih rokova za podnošenje izveštaja, **uvek** treba izvestiti o:

— prvoj pojavi neprijatelja, naročito njegovih oklopnih jedinica,

— prvim saznanjima o zemljišnom utvrđivanju,

— pojavi dotada nepoznatih neprijateljskih snaga,

— slučajevima hitne opasnosti.

2) Sadržina i forma izveštaja

Vrednost svakog izveštaja leži u njegovoj sadržini. Spoljšnja forma ima vrednost samo ukoliko izveštaj postaje jasniji, ukoliko će ga zbog toga starešina dobiti sigurno i na vreme, kao i ukoliko će moći da se brže iskoristi.

Izveštaj će biti pregledan i potpun, ako daje odgovore na sledeća pitanja:

| | | |
|---------|---|---------------|
| — gde? | } | je osmotreno? |
| — kada? | | |
| — šta? | | |
| — kako? | | |

Podaci o vremenu. Tačni podaci o vremenu osmatranja omogućavaju čitaocu izveštaja da se unese u situaciju i da pravilno oceni vrednost sadržine dotičnog izveštaja. Ako se u isto vreme izveštava o više događaja — što o predstavlja uskupni (sumarni) izveštaj — to ih treba pojedinačno u izveštaju pokazati, prema vremenskom redosleđu, kako su se dogodili. Time se jasnije izražava celokupno stanje i olakšava iskorišćavanje izveštaja.

Datum i čas se moraju u izveštajima pisati uvek na isti način bez obzira kako će se dostavljati.

Primer:

1. 6. 16.30 časova treba pisati 011530 jun.*),

12. 11. 0.45 časova treba pisati 120045 nov.

Uopštene i neodređene podatke za vreme, kao što su: «juče, danas, onomad, pre podne, večeras, itd.» treba izbegavati u izveštajima jer su neodređeni i mogu da dovedu do zabune.

Isto tako, potrebno je da se u izveštajima tačno naznači vreme kada je nešto osmotreno i vreme kada se o tome izveštava, jer će se ova vremena često razlikovati. Takođe tre-

*) Godina se izostavlja zbog kratkoće. — Prim. prev.

ba pri izboru načina i sredstava za dostavljanje izveštaja voditi računa i o vremenu potrebnom za dostavljanje.

Pri davanju podataka o neprijatelju na pitanje kakve podatke treba navesti pre svega rodove vojske, zatim jačinu, sastav jedinica, širinu i dubinu rasporeda, vatrene položaje i mesta osmatračnica.

Pri iznosjenju **jačine** neprijateljskih snaga nije dovoljno da se to izrazi samo nekim uopštenim i površnim izrazom. Umesto da se govori o bataljonima i četama, itd. bolje je dati brojeve, dodajući šta je »izbrojano«, »ocenjeno« ili »oko«. Naročito je teško da se oceni jačina marševskih kolona, pošto njihove dužine i marševska odstojanja često ne daju nikakvu određenu sliku. Nešto je tačnije ako se mogu brojati vozila i dati podaci o njihovoj vrsti i čime se natovarena.

Primer:

»111020 avg. na putu Hermsdorf — Drajlajden — Buchenau **neprijateljska** motorizovana kolona, izbrojano 45 teretnih automobila sa oko 15 boraca na svakom, 12 tenkova, 8 oruđa, ocenjena brzina 30 km/č, čelom u podnožju k. 107«.

Borbeni izveštaji daju podatke i neposredne utiske o toku borbe, te su za rukovođenje u borbi vrlo važni. Sem podataka o neprijatelju, oni sadrže i podatke o:

- stanju sopstvenih trupa,
- stanju i popuni municijom,
- zemljištu.

Način izražavanja. U izveštaju se u isto vreme mogu davati i izvesni predlozi za iskorišćavanje izuzetno povoljnih okolnosti. Pri ovome je od odlučujućeg značaja za jasnoću izveštaja da se precizno izražavaju pojedini pojmovi. Bitna je razlika da li su, na primer, naše trupe neki zemljišni odsek:

»**dostigle**« bez borbe, »**zauzele**« posle lake borbe, ili »**osvojile**« posle teške borbe.

Slično važi i za upotrebu ovakvih izraza: trupe su se »**približile**«, ili »**prodrle**« u položaj, ili »**probile**« položaj, ili »**čvrsto drže**....«, itd.

Dodavanjem izraza, koji objašnjavaju podatke, kao što su: »sa najistaknutijim delovima«, »sa glavnim snagama«, »sa dve čete«, itd. dobija se jasnija slika o situaciji iz izveštaja, a time je i njegov sadržaj korisniji.

Borbeni izveštaji su naročito važni pred početak pada mraka i posle završene borbe. Ukoliko je moguće ovom prilikom treba izvestiti koje su neprijateljske snage pred nama, šta preduzimaju, gde se nalaze sopstvene jedinice, i u kakvom su stanju.

Podaci o neprijatelju tek onda dobijaju pun značaj, ako se kroz njih može sagledati šta on radi. Postoji, na primer, velika razlika između toga da li neprijatelj maršuje, ili nastupa razvijen, ili se nalazi u utvrđenim položajima, itd., ili se, pak, odmarà, ukopava, povlači, daje ogorčen otpor, napušta položaj, itd.

Podaci o zemljištu. Pri davanju podataka o zemljištu sastavljač izveštaja se mora lično uveriti u njihovu tačnost.

Podaci o tome gde se zapravo neprijatelj nalazi, gde su sopstvene trupe, kao i odakle se izveštaj šalje, daju tek pravu vrednost izveštaju. Tačni terenski podaci su naročito onda važni, ako se koriste neprijateljske karte, sa neobičajenim načinom predstavljanja zemljišta i ostalog, kao i sa nazivima koji se teško izgovaraju. Greške se izbegavaju, ako se u izveštaje upisuju tačni nazivi kakvi se na dotičnim kartama nalaze, ako se pazi na skraćenice i ako se daje tačna razmera karte po kojoj se daju podaci.

Pomoćna sredstva koja omogućuju tačno određivanje mesta na zemljištu su:

— **kodne linije pravca** (Stosslinien)*) u napadu i kretanju,

— **kodne linije fronta** (Meldeband)**) u odbrani,

*) **Kodne linije pravca** služe za sporazumevanje i pokazivanje ciljeva na zemljištu. Na glavnom pravcu dejstva bataljona povlači se na karti obično po jedna kodna linija pravca između dveju markantnih tačaka i deli na po 100 m (prema razmeri karte) ili milimetre. Početni podatak se obeležava 0 ili bilo kojim brojem, posle čega se dodaju ostali podeoci do kraja linije. Linije na radnoj karti mogu se, radi lakšeg uočavanja, obeležavati različitim bojama. Ako se cilj pojavi, na primer, na 1500 m i desno 270 m od žute linije, biće dovoljno da se javi: »Žuti 15, desno 2,7«. — Prim. prev.

) **Kodne linije fronta povlače se na karti ispred položaja i u unutrašnjosti odbrane, obrazujući na taj način potreban broj pojaseva od 250 m dubine. Pojasevi se dele po frontu na polja od po 1000 m širine, koja se numerišu s leva na desno. Za pokazivanje je dovoljno ako se javi broj dotičnog polja i doda: desno ili levo, odnosno sredina. — Prim. prev.

— plan ciljeva (Zielpunktplan), daje se šifrom,
 — oleata ciljeva (Planpause), daje se šifrom,
 — tablica ciljeva (Zielgevierttappel), daje se otvoreno.

— koordinantni pokazivač ciljeva (Planzeiger), podaci se daju otvoreno.

Mesne nazive u vezi sa sopstvenim stanjem trupa treba uvek prenositi šifrom.

Pošto je objašnjavanje mesta na zemljištu uopštenim načinom, kao

»desno, levo, gore, dole, ispred, pozadi, itd.«, neprecizno i može dovesti do zabune, treba umesto ovakvog načina označavanja, koristiti uvek strane sveta. Ovo će naročito biti nužno onda, kada se pri većim udaljenjima i povlačenjima bitno menja smisao ovakvih izraza. U cilju izbegavanja grešaka pri dostavljanju (prenošenju) izveštaja, treba paziti na razlike između, na primer,

»zapadno (zap.) i istočno (ist.)«.

Ako ima više naziva koje treba navesti, to ih treba navoditi počev s **leva** na **desno**.

Pri navođenju mesnih naziva u vezi sa situacijom kod sopstvenih trupa, može se govoriti »levo« i »desno« samo ako ne postoji nikakva mogućnost za sumnju.

Primer:

- »napred levo 3. pešadijski bataljon,
- napred desno 1. pešadijski bataljon«.

Ako se rastojanja po frontu ne mogu tačno i sigurno označiti pomoću mesnih naziva, preporučljivo je da se unose podaci o ocenjenom rastojanju.

Primer:

«Utvrđeni neprijateljski položaj se proteže po 800 m sa obe strane železničke stanice Otersleben, frontom prema zapadu.»

Najudaljenije mesto protezanja neprijatelja u stranu po frontu moguće je označiti kao krilo samo ako je to sigurno konstatovano. U većini slučajeva takvi podaci će se morati usloviti sa izrazima »verovatno, pretpostavlja se«.

Uostalom, rastojanja po frontu treba označavati kao »meduprostor« između dva mesta, dok po dubini, kao »odstojanje«.

Dubina marševske kolone izražava se u pravcu njenog kretanja od mesta gde joj je čelo do mesta gde se tog trenutka nalazi začelje. Pri ovome treba voditi računa da se marševske kolone po pravilu mogu kretati sa smanjenim ili uvećanim odstojanjima svojih delova.

Ako se vodi računa o opštevažjećim pravilima, označavanje mesta biće svima razumljivo. Prilikom prenošenja izveštaja i zapovesti moguće su zamene i greške. One naročito nastupaju pri označavanju:

- drumova i običnih puteva,
- zemljišnih linija,
- rejonu na zemljištu.

Pravac protezanja običnih puteva i drumova označava se navođenjem mesta u pravcu kretanja kroz koja dotični put vodi. Mesne nazive treba pri tome odvajati crtom »—«.

Primer:

»5. oklopni izviđački bataljon kreće se drumom Roldorf — Gershajm — Kernburg sa zadatkom da prvo dostigne rejon južno od Valtersdorfa«.

Važnije raskrsnice i račvanja puteva moraju se tačno označiti pomoću mesnih naziva ili odstojanja duž puta.

Primer:

»Račvanje puteva 300 m istočno od Frankentala« ili

»Račvanje puteva Frankental (Lendorf Valhauzen)«,

»Raskrsnica puteva Altštat — Oldorf (Bergštat — Lajcen)«.

Linije na zemljištu — razgraničenja i međulinije, granice odseka i zona, pravci, itd. obeležavaju se naročito uočljivim mestima na karti, odnosno zemljištu, koja se lako i pouzdano nalaze, i to, pravcem ka neprijatelju, odnosno u pravcu kretanja, pri čemu se u pismenim dokumentima i ovde svaki naziv odvaja **crtom**.

Pri davanju linija razgraničenja i granica odseka potrebno je da se jasno označi kojoj jedinici pripadaju pojedini značajni zemljišni rejonu. Ovo je naročito slučaj kod manjih naseljenih mesta, šumaraka, kota itd. Ako veličina

naseljenog mesta — gradova — to ne dopušta, to se moraju uzeti u pomoć određene tačke na zemljištu, kao što su, na primer, ulazi ili izlazi iz naseljenog mesta. Pri tome treba jasno navesti kojoj se jedinici dodeljuje sam drum odnosno put.

Primer:

»Desna granica odseka borbene grupe A-2: Valdhajm (borbenoj grupi B-2) — Visoki breg (isključno) — most preko Velerbaha (borbenoj grupi A-2) — južni ulaz u Karlštat (drum borbenoj grupi A-2)«.

Linije ili granice, na primer u napadu, linije razgraničenja odnosno međulinije, iznose se uvek od sebe ka neprijatelju.

Rejoni se, pak, obeležavaju nabranjanjem tačaka na zemljištu u pravcu kretanja satne kazaljke; tj. s leva na desno, počev prvo od tačke koja se nalazi spreda i levo.

Primer: Kornbah — k. 107 — Bušvald — Vizenbah — Obermile.

c) SKICE

Predstavljanjem zemljišta pomoću skica, sa ucrtavanjem taktičkih podataka, izveštaji se mogu upotpuniti, i naročito učiniti preglednijim i jasnijim. Pri ovome treba voditi računa da skice zahtevaju poznavanje izvesnih osnovnih pravila za crtanje i predstavljanje terena i da ih treba preneti preko kurira itd. Ukoliko se raspoložbe potrebnim uređajima, skice se mogu, kao i situacione — radne karte — brzo i pouzdano prenositi i preko sredstava veza pomoću »prepisi-vača« slika (Bildschreiber).

Skice se mogu i unapred pripremiti u više primeraka.

Pri izradi skica i ucrtavanju podataka na njima treba voditi računa o osnovnim važjećim pravilima. U protivnom, one će biti nejasne i nepregledne, čime će i njihova vrednost biti izgubljena.

d) DOSTAVLJANJE IZVEŠTAJA

Dostavljanju izveštaja mora se posvetiti ista pažnja kao i njihovoj sadržini. Pri ovome se treba pridržavati istih postavki kao i kod dostavljanja zapovesti (vidi str. 41).

Stoga će za izuzetno važne zapovesti i izveštaje trupni komandant imati da odluči na koji će se način dostaviti, pošto u danom momentu čuje i mišljenje oficira za vezu. Pri odlučivanju u prvi red dolaze sigurnost i brzina dostavljanja izveštaja.

Telefonska i radio-sredstva za dostavljanje izveštaja uvek dolaze u prvi red za ovu svrhu. Njih treba iskoristiti u potpunosti. Ona su najpogodnija da se često i velika odstojanja brzo i sigurno savladaju i da se na taj način starešina blagovremeno upozna sa situacijom. Pri radio-sredstvima makar i u hitnim slučajevima, treba još voditi računa o tajnosti opštenja, naročito kada se radi o podacima o sopstvenim snagama, koje treba šifrirati. Šifre i tablice za tajno komandovanje moraju biti uvek pri ruci.

Radio-veza je naročito korisna za dostavljanje izveštaja preko »neprohodnog« zemljišta, gde će ona često biti jedino, brzo i sigurno sredstvo.

Kuriri. Ako je potrebno da se izveštaji dostave pismeno i sa skicom, neophodno je da se ima u vidu da kurir peške može brzo da savlada samo relativno kratka odstojanja, pri čemu je u velikoj meri izložen dejstvu neprijateljske vatre. S druge strane su snalažljivi, lukavi i »nevidljivi« kuriri u mogućnosti da označenom starešini ili štabu dadu i dopunska obavještenja od dragocene koristi.

Ako je potrebno da se kuriri upute na veća odstojanja, treba ih, mesnim mogućnostima, snabdeti motornim vozilom — motociklom — i preuzeti sve što je moguće da im se zadatak olakša. Pri tom kuriri treba da dobiju tačne podatke o:

- putu i pravcu kuda treba ići sa tačnim naznačenjem mesta gde i kome treba predati izveštaj;
- naročito opasnim mestima — vidljivim od neprijatelja i izloženim njegovom vatrenom dejstvu;
- sadržini izveštaja (radi očuvanja tajne!);
- njihovom zadržavanju po predaji izveštaja.

Naročito važne izveštaje treba slati po oficirima, a po potrebi i sa pratnjom. Pri ovome takođe u interesu tajnosti — ukoliko stepen tajnosti to dozvoljava — treba upoznati šofera vozila sa sadržinom izveštaja.

Ako je put za prenos izveštaja jako ugrožen, tj. ako je teren izložen gerilcima ili neprijateljskim delovima koji su se probili, tada isti izveštaj treba slati na više načina.

Oficiri treba da se upoznaju sa sadržinom izveštaja sem ukoliko to nije naročito zabranjeno zbog velike tajnosti. Ovome treba da se stavi oznaka na izveštaj. Na taj način se pri korišćenju izveštaja odmah zna ko je sve obavешten o njegovoj sadržini. Kuririma koji nose izveštaje svako je dužan da pokaže put i da im pruži pomoć. Ako to vreme dozvoljava, treba izvideti, odrediti i obeležiti puteve za prenošenje izveštaja. Ovo je potrebno naročito u odbrani. Natpisi za obeležavanje puteva treba da su takvi da ne budu ni od kakve koristi neprijatelju koji bi se probio ili infiltrirao.

Obrazovanjem **sabirnih stanica** može se put i način dotura izveštaja često skratiti. Sabirne stanice se po pravilu isturaju u pravcu neprijatelja gde se stiče veći broj pravaca za dotur izveštaja. Ove sabirne stanice moraju biti s jedne strane lake za pronalaženje, a s druge brižljivo maskirane za neprijatelja, kao i snabdevene sa dovoljno sredstava veze. Ako jedinice i štabovi, koji dostavljaju izveštaje, nemaju dovoljno sredstava veze da bi mogli doturiti izveštaj na potrebno udaljenje, sabirne će stanice u tom slučaju poslužiti kao međustanice.

e) KORIŠĆENJE IZVEŠTAJA

Svaki izveštaj čim stigne mora biti brižljivo proučen. Njegovo ocenjivanje mora biti strogo realno i objektivno; iz izveštaja se ne smeju uzimati samo oni podaci koji se žele. Sa netačnostima i nepotpunostima mora se uvek računati.

Radne karte. Rezultate iz iskorišćenih izveštaja treba naneti na radnu kartu, vodeći računa da se podaci o vremenu, mestu i brojnoj jačini tačno ubeležie. Ako to dopušta način na koji je izveštaj dostavljen, treba odmah od potčinjenih tražiti potrebna dopunska objašnjenja. Stoga se donosioci izveštaja — oficiri i ostali kuriri — otpuštaju tek onda kada je sve razjašnjeno u dobivenom izveštaju, te nema potrebe za postavljanjem nikakvih novih pitanja, niti se imaju izdati neka nova naređenja koja treba nositi pot-

činjenim. Pri predavanju izveštaja telefonom ili radijem treba ponoviti sadržinu izveštaja, a naseljena mesta i osobena imena dati slovo po slovo prema ustaljenom azbučnom ključu.

Radnu kartu vodi u svakom štabu za to određeni oficir (G-2 odnosno S-2 ili ordonans-oficir) i drži je stalno u ažurnom stanju tako da se tok borbe može neprekidno pratiti. Potpunost radne karte naročito je onda potrebna kada se komandant privremeno udaljuje sa svog komandnog mesta. Radna karta treba da omogući uvid u situaciju kako zamenu komandanta, dok se nalazi na komandnom mestu, tako i oficirima za vezu. Na taj način oni su uvek obavješteni o toku borbe. U višim komandama vodi se pored ove opšte radne karte još i posebna radna karta o neprijatelju.

f) BORBENI IZVEŠTAJI

Posle svakog borbenog dejstva, po mogućstvu još dok traju neposredni utisci, treba sastaviti kratak borbeni izveštaj.

Na početku izveštaja daju se potrebni podaci o mestu jedinice u borbenom rasporedu i o podeli potčinjenih jedinica, zatim o jačini, naoružanju i komandnim odnosima (potčinjenost i sadejstvo).

Posle toga se opisuje tok borbe, koji treba da sadrži:

— podatke o vremenu,
— situaciju, zadatak, odluku sa kratkim obrazloženjem. (vidi str. 22).

— pokrete jedinica pre, za vreme i posle borbe,
— šta je presudno uticalo na tok borbe,
— dalje sopstvene namere,
— zaključke o verovatnoj delatnosti neprijatelja,
— utvrđene neprijateljske gubitke i delove jedinica (snaga),

— broj zarobljenika i zaplenjenog naoružanja,
— sopstvene gubitke kako u ljudstvu tako i u izbačenom iz stroja: naoružanju, vozilima i opremi,
— utrošak municije,
— podatke o zemljištu i meteorološkim uslovima.

Priključene sekcije radne karte, složene po redu toka događaja, kao i borbene skice, prepisi zapovesti i naređenja, kao i razni izveštaji, u mnogome olakšavaju preglednost i razumevanje.

g) RATNI DNEVNIK

Ratni dnevnik služi kao osnova za crpljenje ratnih iskustava kao i za pisanje ratne istorije. On se vodi prema zvaničnim uputstvima u štabovima od bataljona naviše, a vodi ga naročito za to određen oficir. Čete, baterije, vodovi vode svoje ratne dnevnik samo ako su duže otkomandovani iz svog sastava.

Način opisivanja događaja je slobodan. Za ustrojavanje i vođenje ratnih dnevnika obično se izdaju odgovarajuća uputstva.

Da bi se ratni dnevnik mogao voditi bez šupljina i pravilno, određeni oficir za njegovo vođenje mora da vodi zabeleške u toku borbe, kao i u toku svih ostalih događaja, pa da mu to sve posluži, pored izdatih zapovesti i dobivenih izveštaja, kao osnova za pisanje dotičnog ratnog dnevnika. Svaki završni odeljak ratnog dnevnika mora se trupnom komandantu podneti na odobrenje i potpis.

V. MESTO KOMANDANTA I NAČIN RADA U ŠTABU

a) OPŠTE ODREDBE

Pravilan izbor komandnog mesta za starešinu i njegov štab kao i saradnja bez trvenja unutar štaba u svim borbenim prilikama, imaju presudan značaj za komandovanje jedinicama u borbi.

b) MESTO KOMANDANTA

Lični uticaj na potčinjene. Mesto komandanta određuje se tamo odakle komandant može da izrazi najveći uticaj na pripreme i izvođenje borbe potčinjenih trupa. Na taj način, neposredno dobiveni utisci o borbi olakšavaju komandantu izvršenje zadatka. Zato se uticaj jake ličnosti komandanta visoko ceni u borbi.

Snabdevenost mnogobrojnim sredstvima veze omogućava komandantu da bira svoje komandno mesto mnogo slobodnije. Izbor ipak ne sme da otežava neposredan dodir sa trupom koji treba uvek tražiti.

Ostajanje starešine daleko pozadi fronta produžuje kanale za dostavljanje zapovesti i izveštaja, i otežava lično obaveštavanje komandanta o situaciji na frontu i njegov uticaj na potčinjene trupe.

Ove zahteve treba uzimati u obzir zavisno od:

- veličine jedinice,
- njenog načina vođenja borbe i
- od konkretne borbene radnje.

Ukoliko je jedinica veća, utoliko po pravilu starešina mora biti više udaljen od fronta radi preglednosti, i utoliko će mogućnosti za njegov neposredan uticaj na potčinjene snage biti manji. S druge strane, ovo će nalagati utoliko jače i blagovremenije uspostavljanje veza i njihovo iskorišćavanje za održavanje stalne veze između komande i trupe.

Ukoliko je jedinica manja, utoliko komandant može neposrednije da deluje na pojedine delove svoje jedinice i utoliko treba da ostane bliže svojoj jedinici.

Uopšte uzev, starešina će izabrati svoje komandno mesto tamo gde će se nalaziti težište borbe ili ima izgleda da to bude.

Posebna odluka savremenog komandovanja jeste **lično rukovanje** sredstvima veze, naročito radio-sredstvima na bojnem polju. Na mesto posrednog naređivanja, opet se pojavljuje snažan lični **uticaj!**

Pokretljivost i brzina rodova vojske opredeljuju tempo razvoja borbenih dejstava, koji sa svoje strane jako utiče i na način vođenja borbe.

Naročito je potrebno za brzo i elastično vođenje oklopnih jedinica, zbog njihove brzo promenljive situacije, da starešina bude u mogućnosti da brzo interveniše i rukovodi. No to je moguće samo ako se ima neposredan uvid, što znači da je neophodno da se starešina nalazi na licu mesta. U duhu ovakvog vođenja borbe, starešina se mora nalaziti bliže svojih jedinica, najbolje, u njihovoj sredini,

jer će samo tako moći da dođu do punog izražaja bitne odlike oklopnih jedinica:

- mogućnost brze promene pravca udara,
- brzo stvaranje težišta borbe, i
- povezanost pokreta i vatre.

Tehničke osobine tenkova kao borbenog sredstva, isto kao i upotreba oklopne pešadije, čija borba zavisi od njihovih vozila, zahtevaju široku primenu bežičnih sredstava, naročito upotrebu radija, za neposrednu vezu starešina sa trupom, kao i unutar jedinica i između suseda.

Slične postavke važe i za upotrebu ostalih motorizovanih rodova i njihovih jedinica, na primer, na maršu, za vreme razvoja za borbu na vozilima i gonjenja.

Sadejstvo. Neophodno tesno sadejstvo jedinica, naročito tenkova i bataljona oklopne pešadije ili pešadijskih bataljona ne sme se ograničiti samo na bežičnu vezu. Kad god to situacija dopušta, komandanti moraju tražiti i lični dodir i održavati ga. Ovo nikako ne znači da oni moraju stalno biti na istom mestu.

Znatno sporiji tok borbe pešadije, kao i jedinica oklopne pešadije koje se iskrcaju za borbu peške, često omogućavaju ili zahtevaju da njihov štab ostane duže vremena na istom komandnom mestu. No, to ipak ne sme dovesti do toga da se komandant »zalepi« za svoje komandno mesto. Celishodna podela štaba u borbi, raspolaganje oklopnim vozilima, sposobnim za kretanje po svakom terenu, kao i dovoljan broj bežičnih sredstava veze, omogućuju komandantu da se brzo nađe kod trupa angažovanih u borbi, a da pri tome ipak čvrsto drži komandu cele jedinice u svojim rukama (vidi str. 71).

Mesto starešine i njegovog štaba u pojedinačnim slučajevima zavisi od konkretne situacije sopstvenih trupa.

Mesto komandanta na maršu. Za vreme nastupnog marša jedne kolone po jednom putu, a koja se sastoji iz više marševskih grupa (ešelona), komandant kolone nije ničim vezan za neko tačno određeno mesto. On će se po pravilu nalaziti tamo odakle će moći da dobije najbolji uvid u izvršenje marša cele kolone. Često će se kretati duž mar-

ševskog pravca od jedne do druge pregledne tačke da bi osmatrao teren. Ove pregledne tačke treba kad god je to moguće objaviti jedinicama kao »tačke javljanja«, označavajući i verovatno vreme do kada će se komandant na njima nalaziti. Na taj način se osigurava pristizanje izveštaja bez zadocnjenja.

Staresina veće jedinice na maršu, koja se kreće po više različitih puteva, nalazi se kod glavne kolone, odakle drži stalnu vezu sa pretpostavljenom komandom, vezujući se za njenu osu veze. Za vreme marša potrebno je takođe da se održava stalna radio-veza sa vazduhoplovstvom za taktičko izviđanje i eskadrilama armijske avijacije*) za obezbeđenje marša iz vazduha. Ako postoji mogućnost da se prisluškuje radio-veza između taktičkog vazduhoplovstva i eskadrila armijskog vazduhoplovstva to uvek treba činiti i iskoristiti. Time će komandant jedinice koja vrši marš biti u stalnoj mogućnosti da na osnovu uhvaćenih radio-izveštaja i obaveštenja donosi odgovarajuće odluke.

Ako je situacija takva da treba računati sa skorim sukobom sa neprijateljem, komandant jedinice koja maršuje nalazi se istaknut unapred toliko koliko mu dozvoljavaju uslovi njegove lične sigurnosti. Pri ovome se komandant jedinice sa svojom grupom (Kommandeur gruppe)**) nalazi kod komandanta prethodnice ili u njegovoj blizini, kako bi blagovremeno (frühzeitig)***) dobio uvid u situaciju i osmotrio zemljište na kome se predviđa sudar. On ovim svojim isticanjem unapred omogućava ispoljavanje uticaja već od početka angažovanja najjisturenijih delova. U ovakvim slučajevima su redovno sa njim i komandanti artiljerije i oklopnih jedinica. Čim bude bilo moguće, treba da blagovremeno obavesti starešine veze o svojoj nameri i time da osigura angažovanje predviđenih trupa tako da od

*) Organska avijacija brigade, divizije i drugih većih združenih jedinica. Prim. prev.

***) Komandantska grupa (Kommandeur gruppe) sastoji se od: komandanta, jednog oficira (S-I ili ordonans-oficir) kao pratioca, ljudstva i sredstava veze i kurira na motociklima. Prema potrebi u ovu grupu mogu da uđu i starešine jedinica za podršku odnosno njihovi oficiri ili odeljenja za vezu.— Prim. red.

****) U nemačkoj terminologiji postoji jasna razlika između pojmova: blagovremeno (frühzeitig) i pravovremeno (rechtzeitig), pa je to i u našem prevodu svuda sprovedeno. — Prim. prev.

početka dejstva ima na raspolaganju dovoljno gustu radio-mrežu za komandovanje i obaveštavanje. Potrebno vreme za ove pripreme mora imati u vidu.

Za starešinu jedinice koja vrši **osiguranje** na maršu (u ulozi prethodnice, zaštitnice odnosno pobočnice) ili sama maršuje po jednom putu važe saobrazno ista gornja načela. U najviše slučajeva, on će se nalaziti sa svojom grupom i komandantima rodova za podršku pozadi najistaknutije jedinice.

Starešina jedinice odnosno marševskog ešelona nalazi se na čelu svoje jedinice odnosno marševskog ešelona tako da je u mogućnosti da drži vezu sa jedinicom odnosno ešonom koji maršuje ispred njega, kao i da pazi da njegova jedinica ne zaostane u kretanju. Pri ovome se mora paziti da starešina uvek ima kod sebe sve organe veze svih potčinjenih mu jedinica na maršu. Glavni deo štaba takođe po pravilu maršuje na čelu jedinice ili neposredno pozadi čelne jedinice.

Razvijanje kolone za borbu. Ako otpočne razvođenje jedinice na maršu ili se prekida marš iz bilo kojeg razloga, komandant mora težiti da izbije na neku pogodnu tačku sa koje će moći da osmotri teren. U tom cilju on ide sa svojom grupom napred, neposredno pozadi najisturenijih delova za osiguranje njegove jedinice. Ukoliko to već nije učinjeno, to je krajnji trenutak kada treba pozvati napred i starešine jedinica za podršku. U zavisnosti od daljeg razvoja situacije i zadatka određuje se gde će ići ostatak štaba.

Napad. Ako jedinica preduzme napad iz pokreta, komandant će ići napred, pozadi najisturenijih delova, gde će moći najbolje da osmotri zemljište za predstojeću borbu. U zavisnosti od daljeg razvoja situacije, odlučice se gde će se i kada organizovati **komandno mesto**. U svakom slučaju, mora se zagarantovati da komandant drži u ruci najisturenije delove svoje jedinice tako da od početka može izraziti svoj uticaj na njihovo angažovanje u borbi, kao i da bude u stanju da brzo prima izveštaje o razvoju borbe. Sve dok ne bude organizovano njegovo komandno mesto, mora se u zapovesti jasno narediti, gde će se i kako štab — njegov **borbeni deo** — kretati. Po potrebi se pri ovome može odre-

diti samo »pravac kretanja« — često srednji pravac, osa glavnog udara, koji se može izraziti i azimutom (vidi str. 180/1).

Suviše često premeštanje komandnog mesta u toku napada otežava komandovanje i unosi nesigurnost u brzo dostavljanje zapovesti i izveštaja. Stoga treba brižljivo proceniti da li kada i gde treba premestiti komandno mesto. Kako se za vreme njegovog premeštanja ne sme ostati bez veze, to treba načelnika veze blagovremeno obavestiti o namerama za premeštanje komandnog mesta.

Pri planskom pripremanju napada sa **polaznog položaja za napad** (posle prethodne pripreme) ustrojava se, pored postojećeg komandnog mesta, na prednjoj liniji i osmatračnica borbenog dela štaba. Na njoj će se po mogućstvu nalaziti jedan oficir, koji mora imati neposrednu vezu sa komandnim mestom.

Kada napad otpočne, komandant odlazi tamo odakle najbolje može lično da prati razvoj borbe i preduzima potrebne mere. Po pravilu ovo će biti negde pozadi sredine najjisturenijeg dela njegove jedinice. U toku napada komandant će biti tamo gde se obrazuje težište borbe ili se pojave borbene krize.

Komandanti oklopnih jedinica praćeni borbenim štabom kreću se za vreme napada u vozilima na najpogodnijem mestu, dok komandant pešadijskih jedinica ili jedinica oklopne pešadije, koje izvode napad peške, po pravilu obrazuju svoja komandna mesta i na njima ostaju sve dok dalji razvoj napada ne bude zahtevao nužnu promenu komandnog mesta. Brza pokretljivost komandanta, nezavisno od svog štaba, omogućava mu neprekidan uvid u stanje zemljišta na kome se izvodi napad i na tok borbenih dejstava. Na taj način, komandant ima mogućnost da:

- obrazuje težište napada tamo gde je stvarno potrebno,
- započete uspehe brzo iskoristi, i
- održava stalan tok napada.

Sadejstvo u napadu biće olakšano ako se komandna mesta jedinica koje u napadu učestvuju nalaze što je moguće bliže. Na taj način se štede radio i telefonska sredstva, a ipak je veza i sigurna i brza. Ako štabovi ne bi mogli biti u

blizini, moraju se slati oficiri odnosno odeljenja za vezu (vidi str. 71—75).

Komandant jedinice koja je određena u rezervu nalazi se u napadu često sa svojom grupom u blizini pretpostavljenog starešine, da bi u svakoj situaciji bio pri ruci. Ovo ne utiče na potrebu da se kod ove jedinice obrazuje posebno komandno mesto.

Gonjenje. Čim se ukažu mogućnosti za gonjenje, komandant treba da se već nalazi što više napred. Samo će na taj način moći da odredi pravi čas kad treba preduzeti gonjenje, brzo izdati potrebne zapovesti i podsticati trupe na energično gonjenje. Svojim uticajem na licu mesta on će moći i na izgled premorene trupe da pokrene u gonjenje. U toku gonjenja on ostaje iza najistaknutijih delova da bi otpočeto gonjenje svojim brzim intervencijama održao u toku.

Odbrana. U odbrani, naročito na širokim frontovima, najčešće je nužno da se komandna mesta više povlače u dubinu od prednjeg kraja odbrambenog položaja, zavisno od veličine jedinice.

Dok se komandno mesto bataljona najčešće nalazi u visini bataljonske rezerve, dotle će komandno mesto borbene grupe (puka) biti srazmerno više unazad, obično u visini najisturenijih artiljerijskih vatrenih položaja. Pri izboru komandnog mesta na zemljištu treba voditi računa i o dužini pravca žičanih veza. Korišćenje artiljerijskih veza za opštevojne potrebe komandovanja treba svesti samo na najnužnije slučajeve.

Komandno mesto u **odbrani** se određuje, uopšte uzev, pozadi presudno važnih odbrambenih zemljišnih rejonu. Ono se mora urediti za kružnu odbranu, kao i svaka otporna tačka. Često može biti neophodno da se, zbog bolje preglednosti, osmatračnica postavi nešto ustranu ili isturi napred. Unapred treba pripremiti i rezervna komandna mesta, sabrazno nameravanom načinu vođenja borbe, danju i noću. Ni u odbrani komandant nije obavezan da uvek bude na svom komandnom mestu. Naprotiv, njegovo prisustvo u kritičnim situacijama na opasnim mestima može da bude od

odlučujućeg značaja. Njegov lični primer daje jedinicama u teškim borbama često snage da izdrže i vraća im samopouzdanje. On lično rukovodi protivnapadima sa svojim ili pridatim rezervama.

U zadržavajućoj odbrani komandno mesto se određuje tamo gde se predviđa da će se odigrati najvažniji događaji. Velika pokretljivost i brza promena komandnog mesta su neophodni. Pri ovome je potrebna naročito gusta mreža veze. Od načina na koji će se dalja borba voditi zavisi da li će se i kada premeštati komandno mesto unazad. Komandant ostaje sa svojom grupom na kritičnom mestu sve dotle dok se glavni deo potčinjenih mu jedinica ne izvuče iz borbe, dok se ostatak borbenog dela štaba često ranije povlači na naredno komandno mesto.

Pri izvlačenju iz borbe mora se pripremiti pravovremeno (*rechtzeitig*) povlačenje komandnog mesta unazad. Pravovremeno izviđanje je neophodno, kao i u zadržavajućoj odbrani.

U zadržavajućoj odbrani dolazi do izražaja velika samostalnost u dejstvima potčinjenih starešina, koja zbog velike širine fronta često ne dopušta uticaj komandanta borbene grupe na svaku pojedinost. Zato se mesto komandanta određuje tamo gde će se prema zamišljenom planu za vođenje borbe odigrati najvažniji događaji. Ako će neki delovi jedinice biti stavljeni pod komandu zamenika komandanta, to se radi komandovanja mora podeliti i štab. Isto važi i za dodeljivanje potrebnih sredstava veze. Ovo se odnosi naročito na komandovanje onim delovima jedinica koji služe kao zaštita povlačenja, odnosno za prihvatanje trupe koja se izvlači iz borbe.

Ako se kod pešadijskih jedinica umesto zamenika komandanta, za ovaj zadatak odredi komandir štabne čete, treba mu ostaviti komandno odeljenje čete.

Pri odvajanju od neprijatelja komandant ostaje kod delova koji su pred neprijateljem sve dok ne otpočne njihovo povlačenje. U ovakvim situacijama on zadržava kod sebe samo svoju grupu, dok ostatak borbenog dela štaba blago-

vremeno upućuje na novo komandno mesto. U težim situacijama komandant ostaje kod onih delova svoje jedinice, koji vode najteže borbe sve dok mu to dozvoljavaju ostali zadaci komandovanja.

Za vreme **povlačenja** komandant ostaje kod onog dela svoje jedinice koji je najbliži neprijatelju, dok će za komandovanje glavnim delom snaga odrediti posebnog komandanta.

U borbama pod naročitim okolnostima, pre svega u borbama u **naseljenim mestima** i **šumama**, komandant određuje svoje komandno mesto u sredini jedinice tako da i pored težih mogućnosti on ipak još utiče na vođenje borbe. Pri ovakvim borbama, naročito u naseljenim mestima sa velikim zgradama, umanjen domet radio-sredstava zahtevaće neophodno povećanje broja kurira za prenošenje naređenja i izveštaja. Komandna mesta se moraju naročito dobro osiguravati. Po pravilu, ona će se rede premeštati nego u običnim uslovima borbe.

U **napadu sa forsiranjem vodene prepreke** komandant sa svojom grupom prelazi preko nje čim se prvi talas prebaci na neprijateljsku obalu, da bi tamo nastavio lično rukovođenje borbom. S njim se nalaze oficiri za vezu odnosno odeljenja za vezu sa jedinicama podržavajućih rodova. Sa prvim talasom treba obezbediti dovoljnu količinu radio i radio-relejnih sredstava potrebnih za komandovanje. Bez toga bi veza sa prebačenim delovima preko vode, odnosno koji su još ostali sa ove strane, bila nesigurna.

Okruženje. U borbi protiv neprijatelja u okruženju komandant se nalazi u blizini težišta borbe.

Ako je sopstvena jedinica okružena, komandno mesto se određuje tamo, odakle su moguće najsigurnije veze sa raznim odsecima u okruženju.

U pripremama za izvršenje proboja iz okruženja komandant često deli zadatke za proboj iz okruženja, odbranu, kao i za dejstva unutar okruženja. Da bi trupni komandant izvršio pravilan uticaj na pravcu izvršenja proboja i na odbrambenom odseku, on mora sa svojim užitim delom štaba da bude veoma pokretljiv i agiln. Bilo bi pogrešno,

ako bi se trupni komandant isuviše istakao napred na pravcu izvršenja proboja, jer bi se u takvom slučaju jedinice, koje još vode odbrambene borbe, mogle osećati kao da su napuštene. Ako bi pri borbama za izvršenje proboja iz okruženja došlo do pokretnog kazana, trupni komandant će morati da ispolji naročitu aktivnost i sam da odluči gde će njegovo prisustvo biti u danom trenutku najneophodnije.

c) RAD ŠTABA

Raznovrsni i mnogobrojni zadaci komandovanja zahtevaju, sem izbora najpogodnijeg komandnog mesta, i pravilno regulisanje rada u štabu. Samo će tako moći da se svi borbeni zadaci, koje razvoj borbe nameće, reše bez trenja i zastoja, a pod uticajem same borbe. Neophodni preduslovi za ovo jesu:

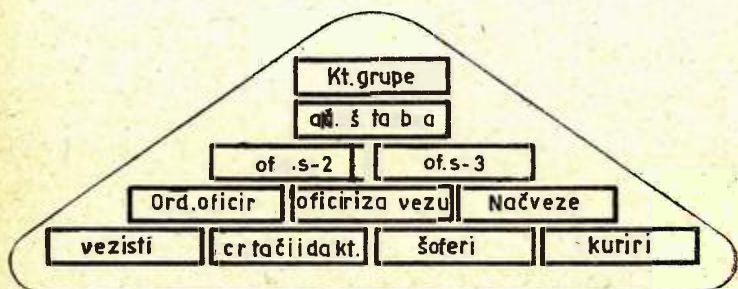
- podela štaba prema odgovarajućim potrebama,
- izdavanje jasnih zadataka i uputstava u štabu,
- pravilno držanje na bojnom polju.

Svaki štab predstavlja neizbežan skup ljudi, kao i nagomilavanje potrebnih uređaja i raznih vozila na relativno malom prostoru. Preterano veliki štabovi su glomazni i teško pokretljivi. Stoga je neophodno da u borbi štabovi nisu veći nego što je neophodno da bi se punim zalaganjem svakog lica u štabu, u istoj meri kao i u trupi, mogli oni prilagođavati borbenim uslovima i brzo pratiti tok borbe.

Ovi zahtevi nalažu podelu štaba na: **borbeni štab** (Gefechtsstab), koji ima potreban sastav za taktičko rukovođenje borbom sa odgovarajućim sredstvima za komandovanje i obrazuje I deo štaba; i na deo koji se stara o snabdevanju i pozadinskim službama i obrazuje II deo štaba. Time je omogućeno i prostorno razdvajanje štaba, pošto sredstva veze to omogućuju. Za svaki deo štaba određuje se odgovorni starešina.

Jacina operativnog štaba zavisi od veličine jedinice kojoj on pripada i odgovarajućeg obima zadataka. U operativni štab **više komande** (Komando-Behörde) — kao što je armija, korpus, divizija i brigada — ulaze pored grupe ko-

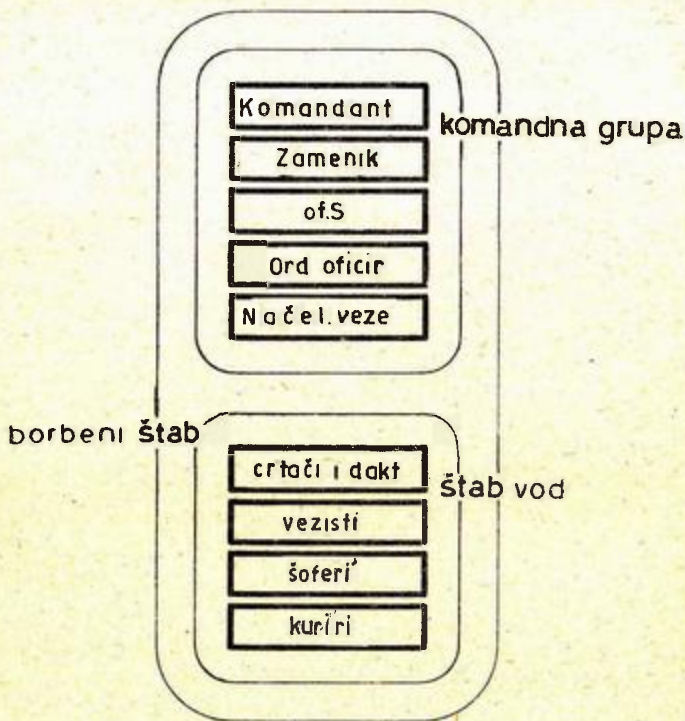
mandanta i načelnika štaba, kao i generalštabnih odeljenja (G-1-G-4), prema odgovarajućoj ratnoj formaciji i specijalna odeljenja štaba, kao stalni njihov sastav ili im se, zavisno od konkretnog sastava jedinice, samo privremeno dodeljuju. Koji će delovi generalštaba odnosno specijalnog štaba biti u sastavu borbenog štaba zavisi od situacije i hitnosti zadataka koji se postavljaju. Normalno u I deo štaba ulaze:



Šema 1.

Dali će u sastav I dela štaba ući i oficiri iz specijalnih odeljenja štaba, tumači, grupa za radio-osiguranje i vod, odnosno delovi za obezbeđenje komandnog mesta, zavisi od situacije.

Štabovi nižih jedinica — niže komande (Komando-*Stellen*) borbene grupe (puka) i bataljona, brojno su znatno manji, ali su sastavljeni po istim osnovnim principima. Kod pojedinih rodova vojske postoje izvesne razlike. Tako, na primer, dok štab jednog pešadijskog bataljona ima samo jedan oklopni transporter (SP — *Schützenpanzer*) dole je u oklopnim jedinicama najveći deo štaba snabdeven oklopnim guseničarima. Za ostali deo štaba postoje vozila na točkovima, te je pokretljivost van puteva slabija. Iz ovih razloga borbeni štab oklopne jedinice u borbi treba podeliti odnosno rasporediti, pre svega zavisno od tipa raspoloživih vozila. Po pravilu, svaki borbeni štab niže jedinice (borbene grupe, bataljona) sastoji se iz ovih organa:



Šema 2.

Komandir snabdevačke čete vrši u isto vreme i dužnost odseka S-4 u pogledu snabdevanja i administracije dotične jedinice. On ipak ne ulazi u sastav borbenog štaba, ali rukovodi radom svoje čete u određenom rejonu, a povremeno se nalazi u borbenom štabu radi prijema zapovesti, podnošenja izveštaja itd.

Delovi štabne čete, kao vod za specijalne zadatke (Verfügungszug), vod lovaca tenkova, vod pionira, takođe ne pripadaju, sem štabnog voda, borbenom štabu, iako se iz taktičkih razloga često postavljaju blizu borbenog štaba. No, ako su ovi delovi angažovani u borbi i stoga komandir štabne čete ne može ili ne treba više njima da ko-

manduje, on po zapovesti komandanta ulazi u sastav borbenog štaba, ukoliko ne dobije druge zadatke (vidi str. 74/5).

U cilju osiguranja sadejstva, naročito jedinica različitih rodova vojske koje su upućene na sadejstvo, pripadaju štabovima nižih komandi (borbenih grupa i bataljona) u zavisnosti od situacije, i ovi organi:

- odeljenja ili oficiri za vezu,
- starešine rezervi,
- primaoci zapovesti ili kuriri potčinjenih jedinica.

Neophodna pokretljivost komandanta u borbi s jedne strane, a stalnost štabnog rada s druge, čine nužnim da se unutar štaba obrazuje jedna mala **grupa komandanta**. Ona se sastoji, pored komandanta, još iz ovih organa:

- jednog oficira (S-1 ili ordonans-oficira) kao pratioca komandanta,
- ljudstva za vezu (sastav i jačina prema situaciji, pretežno od radista),
- kurira (motociklista).

Dok borbeni deo štaba oklopnih jedinica opremljen guseničarima ima mogućnost da u najviše slučajeva prati grupu komandanta, dotle je borbeni štab neoklopljenih jedinica više vezan za mesto.

Prisluškujući izveštaje i uopšte saobraćaj u radio-mreži, komandant je u stalnom toku razvoja borbe.

Radio-sredstva omogućavaju komandantu da se za vreme svoje odsutnosti iz štaba odnosno sa komandnog mesta može u svako doba uključiti u radio-mrežu komandovanja i obaveštavanja i da odmah stupi u vezu sa borbenim štabom i svojim potčinjenim jedinicama.

Ako situacija zahteva, s vremena na vreme u grupu komandanta ulaze i starešine jedinica za podršku ili njihovi oficiri, odnosno odeljenja za vezu.

Za vreme odsutnosti iz borbenog štaba komandanta će zastupati njegov zamenik, ako postoji, ili pak oficir S-3 (načelnik operativnog odseka) u svim tekućim poslovima. Ni u kom slučaju ne smeju biti jednovremeno odsutni i komandant i oficir S-3, odnosno zamenik komandanta.

Kod većih jedinica tok dejstva može katkad učiniti neophodnim da se grupa komandanta sa delom borbenog štaba — G-2 i G-3 — postavi na istaknuto komandno mesto.

Može se reći da u svim štabovima u osnovi podjednaka podela zadataka olakšava rad štaba i vodi njegovom objedinjavanju i povezanosti.

Pregled zadataka i njihove obrade

| Zadaci | U štabovima viših komandi | U nižim štabovima |
|---|-----------------------------|-------------------|
| Personalna pitanja, unutrašnji problemi, psihološko vodenje rata (propaganda), briga o trupci | Generalštabno odeljenje G-1 | Odsek S-1 |
| Podaci o neprijatelju i izvidanju neprijatelja, osiguranje protiv špijunaže, sabotaže i rovarenja | Generalštabno odeljenje G-2 | Odsek S-2 |
| Taktičko komandovanje, organizovanje i izvođenje nastave | Generalštabno odeljenje G-3 | Odsek S-3 |
| Pitanje pozadine (logistika) | Generalštabno odeljenje G-4 | Odsek S-4 |

U nižim štabovima pojedinim oficirima pripadaju pored redovnih dužnosti i ovi zadaci:

Za S-1

(u isto vreme i adutant):

- regulisanje unutrašnje službe u štabu,
- postavljanje, uređenje i obezbeđenje komandnog mesta,
- uređenje osmatračnice,
- opšta pismena prepiska.

Za S-2

(u isto vreme i ordonans-oficir)

- služba izveštavanja u štabu,
- vodenje radne karte,
- vodenje ratnog dnevnika.

Za S-3

1. pomoćnik komandanta,
u isto vreme i
njegov zamenik*)

Za drugog ordonans-oficira:

— rukovođenje borbenim
štabom,
— davanje uputstava ofi-
ciru veze.

— saradnja sa taktičkim
vazduhoplovstvom i ar-
mijskom avijacijom; le-
tenje radi osmatranja iz
vazduha, iskorišćavanje
vazdušnih snimaka; pri-
bavljanje izviđačkih iz-
veštaja, foto-planova i
foto-snimaka iz vazduha.

Za oficira za vezu (u isto
vreme komandira štabnog
voda):

— organizovanje radio i
telefonskih veza; odre-
đivanje i podela radio-
talasa; maskiranje ra-
dio-telefonskog saobra-
ćaja; nadzor nad održa-
vanjem u ispravnom
stanju sredstava veze i
njihovom popunom.

Zahtev da borbeni štabovi budu što je moguće manji, nameće neophodnost uzajamnog pomaganja u obavljanju poslova od strane oficira štaba. Zato su oni dužni da pritiču u pomoć gde je to potrebno.

Stoga se razgraničenje delatnosti na bojnopolju nikako ne sme shvatiti kao neka uskogrudna štabna birokratija!

Isto tako, odsutnost nekog od oficira štaba — radi praćenja komandanta, prijema zapovesti, upućivanja kao oficira za vezu, odlaska u izviđanje zemljišta ili u osmatranje iz vazduha — nalaže da njegovu dužnost odmah preuzme neki drugi oficir iz štaba. Zato je neophodno stalno međusobno obaveštavanje pre svega o svim pojedinostima borbene situacije — podacima o neprijatelju, o sopstvenim trupama i

*) Ukoliko ne postoji zamenik komandanta, ili je pak angažovan za neke druge zadatke.

izdatim borbenim zapovestima. Često će ove zadatke primiti na sebe S-3.

Oficiri i odeljenja za vezu. Oficiri odnosno odeljenja za vezu treba da obezbede najtešnje sadejstvo između rodova, i jedinica. Oni su u isto vreme predstavnici svojih jedinica odnosno rodova vojske. Sa jasno dobivenim skiciranim zadatkom, oni moraju biti tačno obavešteni o situaciji svojih jedinica i rodova, kao i o njihovim mogućnostima i namerama, starajući se da se za sve vreme obavljanja ove dužnosti i dalje obaveštava o toku razvoja situacije. Oni prate namere jedinice kojoj su pridati i mere koje ova preuzima i o tome obaveštavaju svoje jedinice. U konkretnom slučaju daju i predloge za sadejstvo.

Sigurnim taktičkim uvidom u situaciju, mogućnošću pravilnog procenjivanja i osećanjem takta, mogu mnogo da doprinesu uzajamnom razumevanju i da bitno olakšaju sadejstvo jedinica, naročito različitih rodova vojske.

Oni moraju da se prilagode načinu rada i postupcima štaba kome su pridati. Ukoliko nisu od svojih jedinica snabdeveni potrebnim sredstvima za vezu, koriste opštu mrežu veze.

Za postupke štaba u pogledu:

- zaštite od neprijateljskog vatrenog dejstva kao i
- svog osiguranja na zemljištu,

važne iste postavke kao i za same trupe.

Prikupljanje ljudstva i nagomilavanje vozila mora se izbeći svrsishodnom podelom i strogom disciplinom, kao i jasnim naređenjima, kako u pokretu štaba tako i na komandnom mestu. Ovo naročito važi kada u borbeni štab privremeno dođu odeljenja ili oficiri za vezu, kuriri, lica za prijem zapovesti i naređenja, itd. Njih treba odmah po grupama staviti pod komandu određenih starešina.

Rastresitost. Neophodna rastresitost pojedinih delova borbenog štaba za vreme pokreta postiže se na taj način što se zapovešću određuje kako će se ovi delovi i kojim redom kretati. Za svaki deo štaba mora se odrediti odgovoran starešina.

Primer zapovesti — nastupanje u razvijenom poretku jednog pešadijskog bataljona:

»Bataljonski štab se kreće na 500 m pozadi sredine bataljona. Red kretanja: grupa komandanta, S-3, artiljerijsko odeljenje za vezu, S-1.

Na 100 m odstojanja: štabni vod sa kuririma za prijem zapovesti, pod komandom poručnika K (oficira veze).

Na 200 m odstojanja: ostatak borbenog štaba sa oficirrom za navođenje avijacije i oficirrom za vezu tenkovskog bataljona, pod komandom poručnika N (S—2)«.

Kod organizacije komandnog mesta ili određivanja njegovog mesta po karti, treba izbegavati uočljive tačke na zemljištu, kao što su — najviše tačke na uzvišenjima, grupe visokog drveća, usamljene zgrade, raskrsnice puteva, itd. Ako se visovi moraju koristiti radi preglednosti, to se na njih postavljaju samo osmatračnice, dok komandna mesta sa sredstvima veza treba ostavljati dalje pozadi.

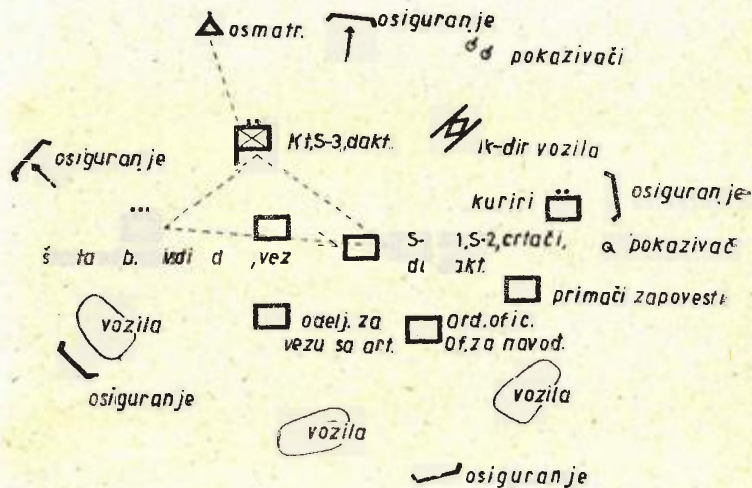
Pri kraćem zadržavanju na javnom mestu, uslovljenom u toku borbe prekidom kretanja, nije neophodno da se komandno mesto uredi sa svim pojedinostima. Svaka pojedinačna grupa borbenog štaba nastoji da nađe odgovarajući zaklon za sebe i svoja vozila izbegavajući nagomilavanje. One se zaklanjaju i maskiraju od dejstva iz vazduha, ali tako da opet mogu brzo preduzeti pokret bez velikih izlišnih obilazaka. I za vreme zaustavljanja mora se preduzeti obezbeđenje od neprijatelja sa zemlje — u prvom redu od neprijateljskih tenkova. Radio-stanice moraju biti na prijemu.

Na komandnom mestu S—1 dodeljuje svakoj grupi borbenog štaba i vozilima pogodna mesta za zaklanjanje od ugleda iz vazduha i od neprijateljskog vatrenog dejstva. Ako ovakvih mesta nema ili ih nema dovoljno, mora se svaki pripadnik štaba, ukoliko mu to trenutna zauzetost dopušta, postarati da sebi obezbedi zaklon i maskiranje. U protivnom, za ovu svrhu treba iskoristiti raspoložive kurire i šofere. Na ovaj način stvorena pojedina gnezda različitih štabnih grupa moraju se ako zato ima vremena na raspolaganju, međusobno povezati saobraćajnicama tako da se omogući prikriven saobraćaj između svih delova komandnog mesta. Na taj način se stvara, naročito u odbrani, otporna tačka, koju će braniti sam sastav štaba.

Za obezbeđenje komandnog mesta mogu se koristiti i trenutno neangažovani delovi štabne čete, kao i vodovi za specijalne zadatke lovaca tenkova i pionira. Ako se od svega ovog nema ništa na raspolaganju, moraju se upotrebiti kuriri, šoferi i ostalo ljudstvo. Naročito je važno da se za vreme noći izvrši obezbeđenje pravilnom raspodelom ljudstva.

Pojedine grupe štaba treba tako međusobno postavljati kako to zahteva njihova priroda posla i da se poslovi štaba obavljaju sa što je moguće manje ometanja.

Primer za postavljanje komandnog mesta jednog pešačkog bataljona vidi na šemi 3.



Šema 3.

Na ovoj šemi su ucrtane samo moguće veze unutar komandnog mesta.

Promena komandnog mesta. Promenom komandnog mesta ne sme se prekidati ili kočiti rad u štabu. O nameravanoj promeni komandnog mesta mora se u prvom redu obavestiti komandir štabnog voda — oficir veze — i to toliko blagovremeno da može preduzeti sve potrebne pripreme oko po-

dele ljudstva, vozila i opreme. Ukoliko je to moguće njemu treba tom prilikom reći predviđeni čas polaska i rejon novog komandnog mesta. Istaknuti obavешtajni centar (Meldekopf) koji se docnije pretvara u komandno mesto i za to snabdeva potrebnim sredstvima veze, olakšava njegovu brzu promenu i osigurava neprekidnost veza.

Kod premeštanja komandnog mesta oficir veze obrazuje dve prednje ekipe (od ljudstva i sredstava) koje naizmeničnim dejstvom obezbeđuju neprekidnost veze.

Često može biti korisno da novo komandno mesto izvidi i pripremi oficir S-1. U tom slučaju treba mu pridati oficira veze sa ljudstvom, kurire, kao i, po potrebi, delove za obezbeđenje štaba.

Da bi se promena komandnog mesta izvršila što neprijetnije, mogu se pojedine grupe štaba upućivati na novo komandno mesto jedna posle druge.

Kada se promena komandnog mesta vrši na većem odstojanju, često će se na dosadašnjem komandnom mestu ostavljati radi održavanja najvažnijih telefonskih i radioveza jedan iskusan i snalažljiv podoficir sa potrebnim ljudstvom sve dok se održavanje veze sa novim komandnim mestom ne uhoda.

Prilikom promene komandnog mesta mora se voditi računa o tome da pre svega dobiju zapovesti ona lica upućena za prijem zapovesti, kuriri, odeljenja za vezu i dr. koja stalno ne pripadaju dotičnom štabu. Ova mera je naročito važna kada je naređena promena komandnog mesta sa kratkim rokom ili noću.

Način rada. Bitan i važan deo komandne delatnosti svakog štaba u borbi sastoji se u izradi i odaslanju, kao i primanju borbenih zapovesti i izveštaja. Pored toga što se za ovu vrstu poslova načelno određuju predviđeni oficiri štaba, može se umnogome olakšati saradnja u štabu, ako se pri ovome ima obzira prema izvesnim osnovnim postavkama izbegavajući svaku krutu šemu.

Zapovesti. Način na koji će se zapovesti u nižim komandnim štabovima obrađivati, zavisiće od konkretne situacije. Za ovo se takođe ne mogu dati nikakve određene šeme.

Borbene zapovesti može sastaviti komandant na osnovu svoje odluke i izdati ih lično i usmeno ili preko sredstava veze, odnosno posredstvom radiste — ili ih prema uputstvima komandanta detaljno razrađuje i posle odobrenja komandanta izdaje S-3. U poslednjem slučaju to će najčešće biti pismene zapovesti — na primer, zapovesti za izvršenje marša, opširne zapovesti za odbranu, itd.

Oficir S-3 ima pripremljene sve potrebne podatke — zapovesti pretpostavljenih starešina, izveštaje, podatke o jačini snaga, o količinama municije, itd. U svojstvu prvog pomoćnika komandanta, on može ovome da čini predloge i pri tome iznosi svoja gledišta. Odluka pripada komandantu.

Pre definitivnog sastavljanja zapovesti, komandant će saslušati mišljenje i starešine ili starešina jedinica za podršku — na primer, komandira minobacačke čete, komandira voda lovaca tenkova i dr. Isto tako, potrebno je težiti da se i sa starešinama ostalih potčinjenih jedinica ili onih jedinica teškog naoružanja koje su određene za podršku održi sastanak i prodiskutuju mogućnosti podrške. Ako je ovo nemoguće, na njihovo mesto treba da dođu oficiri za vezu ili starešine odeljenja za vezu. U svakom slučaju, mora se konsultovati oficir veze u pogledu mogućnosti održavanja veze.

Pri izdavanju usmenih zapovesti preporučljivo je da bude prisutan i oficir S-2 koji će odredbe iz zapovesti ukratko zabeležiti ili ih ucrtati na kartu. Ovaj postupak olakšava da se naročito kod borbe koja se brzo odvija, ima stalan uvid u preduzete mere.

Duže pismene zapovesti, koje se odnose na više osnovnih odnosno združenih*) jedinica, moraju se reč po reč izdiktirati onima koji ih primaju ili ih može S-3 tačno izdiktirati daktilografu. Pri ovome se jedan primerak napisane zapovesti zadržava u štabu uz ratni dnevnik. Ovom prilikom se treba koristiti i pripremnim naređenjima, izdatim telegrafskim stilom preko sredstava veze.

*) Pod združenom jedinicom u nemačkoj terminologiji (Verband) podrazumeva se svaka jedinica od bataljona naviše sastavljena od raznih rodova. - Prim. prev.

Zadatak oficira (S-2*) sastoji se u tome da o svakoj prispeloj zapovesti (naređenju), izveštaju ili svakom naročito značajnom obaveštenju odmah obaveštava svog komandanta i S-3 odnosno oficira koji je zadužen za njihovu obradu. On ima takđe i da se stara o tome da se izdate zapovesti na najbrži i najsigurniji način uruče onima kojima su namenjene. Za ovu dužnost potrebni su ljudi koji imaju dara za brzo shvatanje situacije, dobro pamćenje i veliku brzinu i snalažljivost u radu. Ma kakva birokratska krutost nije na mestu. Svi pripadnici štaba, naročito oficiri i iskusni podoficiri, pomažu oficira S-3, sprovodeći mu najhitnije podatke koje prime ili upoznavajući ga sa njihovom sadržinom.

Obaveštavanje. Gornje se odnosi u prvom redu na **izveštaje i obaveštenja** koja stižu neposredno za komandanta u toku borbe — naročito za vreme njegove odsutnosti sa komandnog mesta. Prvom pogodnom prilikom oni se predaju oficiru S-3 ili se ovaj upoznaje sa njihovom sadržinom. Oficiri iz štaba, koji prate komandanta, vode usput za vreme obilaska samo kratke zabeleške.

Na komandnom mestu S-2 prima izveštaje i obaveštenja, ukoliko komandant nije naredio da se neposredno njemu dostavljaju. Vreme prijema se beleži, sadržina proučava i, ako je od značaja za vođenje borbe, podaci se ucrtavaju na radnu kartu. Posle toga se prispeli podaci predaju oficirima koji će na njima dalje da rade, pri čemu S-2 odlučuje o tome da li da se prvo sa njima upozna komandant, ili S-3, ili će im se tek docnije o njima referisati. Na ovaj način on štedi komandanta kao i njegovog prvog pomoćnika od nepotrebnog uznemiravanja. Posle obrade i iskorišćenja od strane zaduženih oficira štaba, obaveštajni oficir dobija izveštaj na trag i on mu služi kao dokument za pisanje ratnog dnevnika.

Usmeno dostavljene izveštaje, ukoliko ih ne prima neposredno komandant ili operativni oficir, takđe prima obaveštajni oficir. On pravi kratke zabeleške o sadržini primljenih izveštaja i ocenjuje da li je potrebno da se donosilac javi lično komandantu radi objašnjenja. Donosioci izveštaja:

*) Štabovi se sastoje iz odseka (S) odnosno odeljenja (G), i to S-1 (personalni), S-2 (obaveštajni), S-3 (operativni) i S-4 (pozadinski). Analogno kopnenej vojsci, štabovi u vazduhoplovstvu i mornarici imaju slovo »A« (A-1, A-2, A-3 i A-4). — Prim. prev.

otpuštaju se u svoje jedinice tek pošto se sva pitanja prethodno razjasne.

Dešava se da u toku borbe izveštaji mogu izostati ili stizati sa prekidima. U ovakvim slučajevima S-2 mora intervenirati, da bi se obezbedio neprekidan tok obaveštenja, ili će morati da predloži komandantu odgovarajuće mere, kao, na primer, ustrojstvo novog kanala veze.

Na sličan način kao što je izneto za zapovesti i izveštaje koji dolaze u štab, postupa se i sa zapovestima koje se upućuju potčinjenim delovima, kao i sa izveštajima koji se šalju pretpostavljenim komandama. Ako ih usmeno ili preko sredstava veze ne izda odnosno ne podnese lično komandant ili — po njegovom naređenju odnosno kao njegov zastupnik S-3, predaće ih obaveštajnom oficiru da ih sprovede dalje. Ako pri ovome nije naređeno ništa naročito, način dostavljanja se prepušta oficiru S-2. U slučajevima potrebe, mora se objasniti oficiru S-2 da li su i koje zapovesti već dostavljene. On mora biti obavešten, kome su i koje zapovesti dostavljene, kao i proveriti da su ih zaista primili oni kojima su poslate. Pri ekspedovanju zapovesti i izveštaja u konkretnim slučajevima treba označavati i njihov stepen hitnosti.

Od svih pismeno izdatih zapovesti S-2 dobija kopiju za ratni dnevnik.

Pri ekspedovanju zapovesti i izveštaja, oficira S-2 pomažu oficir veze i vođa kurira odnosno lica za prijem zapovesti time što ga stalno obaveštavaju o postojećim mogućnostima.

S-2 mora uvek znati koji su kuriri i lica za prijem zapovesti na raspolaganju, koje se zapovesti treba da dostave telefonom i radijem, kao i da li je potvrđen prijem zapovesti i izveštaja. U protivnom nastaju pometnje u dostavljanju zapovesti.

S-2 drži takođe tesnu vezu sa oficirima za vezu. On za njih predstavlja lice kod koga se oni, bez ometanja komandanta, obaveštavaju, i kome mogu predati svoje izveštaje.

Sem toga, S-2 zadržava izveštaje koje je tok borbe prevazišao. Izveštaje bez veće važnosti S-2 daje neposredno oficiru koji je zadužen za njihovu obradu.

B) IZVIĐANJE I OSIGURANJE

OPŠTE ODREDBE

Izviđanje (Aufklärung) i osiguranje (Sicherheit) su taktičke mere komandovanja, koje su **neophodne** u svim borbenim radnjama. Staresina, koji bi ove mere zanemario, lakomisleno bi doveo u pitanje borbenu gotovost svojih trupa a time i izvršenje zadatka.

Zato je svaki staresina jedinice dužan da samostalno u svako doba, u zavisnosti od situacije, izda potrebne zapovesti za izviđanje i osiguranje. Čak i kada se nalazi daleko od neprijatelja ili pozadi stabilizovanih frontova i na sopstvenoj teritoriji mora da se zahteva stalna budnost trupa.

Ovo načelo važi za sve rodove vojske.

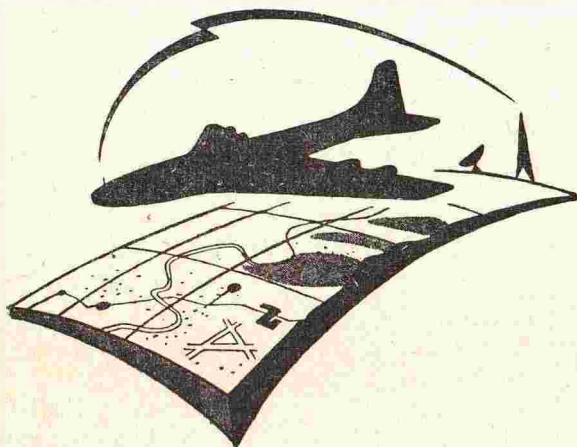
I. IZVIĐANJE

Izviđanje treba da pruži što je moguće pouzdaniju i potpuniju sliku o stanju kod neprijatelja. Rezultati ovog izviđanja sačinjavaju jednu od najvažnijih osnova za komandovanje. Ukoliko se brže do njih dođe, utoliko će se moći ranije da donesu odluke i preduzimaju potrebne mere. Pod izviđanjem se podrazumeva, u svojoj osnovi, i izviđanje zemljišta. Ono predstavlja za truppu u isto vreme i najbolje osiguranje od iznenađenja.

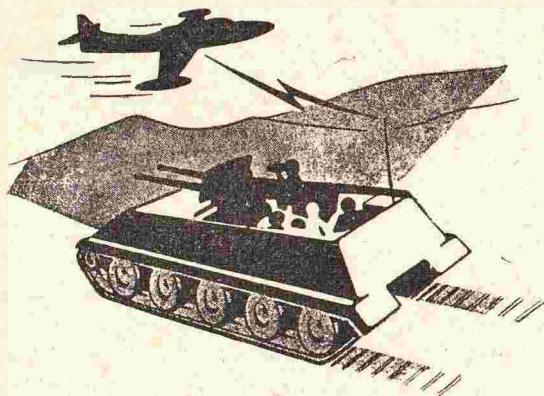
a) POJMOVI

Izviđanje se deli na operativno, taktičko i borbeno. Ovo me treba dodati i izviđanje naročitim sredstvima, gde spa-

daju: obaveštajna služba, služba vazdušnog osmatranja i obaveštavanja, izvidanje sredstvima veze i dobijanje podataka saslušavanjem zarobljenika i mesnog stanovništva, kao i korišćenje zaplenjenih zapovesti, karata, itd.



Slika 4.



Slika 5.

1.—**Operativno izviđanje** ima za cilj da otkrije koncentraciju neprijateljskih snaga, pokrete njegovih velikih združenih jedinica, atomske ciljeve i atomska oružja, izgradnju utvrđenja, neprijateljske aerodrome i snage koje na njima baziraju, kao i njegova skladišta, izvore i puteve za snabdevanje.

Nosilac operativnog izviđanja je u prvom redu vazduhoplovstvo. Preduzima ga više komandovanje. Kao dopuna ovog izviđanja korisno služe specijalne jedinice veze i obavještajna služba. No, iskorišćenje i prikupljanje njihovih izveštaja često zahteva duže vreme.

2.—**Taktičko izviđanje** je neophodno sredstvo trupnih staresina. Ono otkriva i određuje:

— neprijateljska prikupljanja i marševske pokrete u zahvatu fronta,

— sastav i raspored neprijateljskih združenih jedinica (naročito oklopnih),

— protezanje utvrđenih položaja, kao i mesta atomskih ciljeva i atomskog oružja.

Nosioci taktičkog izviđanja jesu izviđačke jedinice taktičkog vazduhoplovstva, kao i delovi izviđačkih eskadrila armijske avijacije, divizijski izviđački oklopni bataljoni, artiljerijske izviđačke baterije, a izuzetno se u ovom cilju mogu upotrebiti i naročito određeni delovi trupa, kao što su pešadijski bataljoni i bataljoni oklopne pešadije.

Taktičko izviđanje, kao dopuna zemaljskog, mora se načelno tražiti od nadležne vazduhoplovne komande preko štaba armije (vidi odeljak pod L o sadejstvu sa vazduhoplovstvom). Samo se tako može privilno rešiti pitanje težišta njegovog izviđanja.

Širina i dubina taktičkog zemaljskog izviđanja zavise od situacije i zadataka združenih jedinica (divizija korpusa).

Širina izviđačke zone zavisi od toga da li je korpus ili divizija u sredini rasporeda, na krilu ili pak nastupa ili se bori samostalno. Ona može iznositi za jedan izviđački oklopni bataljon do 60 km.

Dubina taktičkog zemaljskog izviđanja zavisi od situacije i kreće se do 100 km. Taktičko vazdušno izviđanje može ići još u veću dubinu rasporeda neprijatelja (150 do 300 km).

Taktičko izviđanje sa zemlje mora u pogledu vremena dovoljno da prethodi glavninama velikih združenih jedinica jer to predstavlja neophodan preduslov za uspeh. Vremenska prednost treba da iznosi najmanje 6 časova.

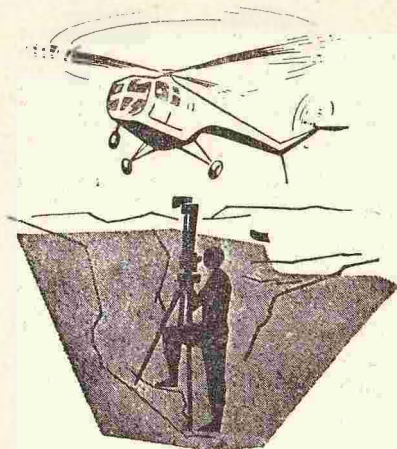
Kod taktičkog zemaljskog izviđanja treba izbegavati borbu sa neprijateljem; no ako je radi izvršenja zadatka izviđanja to nužno, moraju se izviđačke snage prikupiti na težištu dejstva. Ojačanja u pionirima, artiljeriji i tenkovima povećavaju njihovu probojnu moć.

3.—Borbena izviđanja

Borbena izviđanja ima sledeće zadatke:

- izviđanje za sve vrste borbenih radnji, ukoliko se radi o neposrednom dodiru sa neprijateljem;
- uspostavljanje i održavanje veze sa susedima;
- izviđanje zemljišta — prolaznosti, pokrivenosti — kao i stanje putne i drumske mreže.

Nosioci borbenog izviđanja jesu: izviđački vodovi izviđačkih oklopnih bataljona, kao i izviđačke patrole i grupe drugih većih i manjih jedinica, artiljerijske i minobacačke osmatračnice, vodovi zvukovnog izviđanja, kao i izviđački avioni eskadrile armijske avijacije koje upotrebljavaju divizije.



Slika 6.

Borbeno izviđanje se mora vršiti u svim fazama borbe. Njegovi izviđački organi moraju uvek biti spremni za borbu, mada oni ne treba da je traže.

Dubina borbenog izviđanja je ograničena. Ona će velikim delom zavisiti od gustine neprijateljskog rasporeda i pogodnosti zemljišta. Naročito sposobne i opremljene izviđačke patrole mogu se peške pri tom infiltrirati kroz neprijateljske linije i tako pribaviti važne podatke.

Pored naređenog borbenog izviđanja mora svaki čovek biti svestan potrebe samostalnog i neprekidnog osmatranja bojnog polja.

Nasilno borbeno izviđanje — hvatanje zarobljenika — kao i brižljivo pripremljeni prepadi, koji se izvode snagama različite jačine, mogu se katkad preduzeti, ako ne postoje mogućnosti da se potrebni podaci pribave na drugi način.

b) IZVIĐAČKI OKLOPNI BATALJON

1. Opšta načela

Upotreba bataljona treba da zahvati celokupnu širinu dođeljene zone za pokret divizije. Dubina se određuje prema situaciji kod neprijatelja. Ipak zadatak izviđačkog oklopnog bataljona nije u tome da se on sâm probija kroz jak neprijateljski odbrambeni položaj u njegovu dubinu.

Napredovanje bataljona ne može se, usled njegove velike pokretljivosti po drumovima kao i van puteva, ni vremenski ni šematski precizirati. Obilasci neprijatelja ili teško prolaznog zemljišta, kao i iznenadne ili neophodne borbe sa neprijateljem, jesu faktori koji se ne mogu ni u kakvom planu tačno odrediti.

Blagovremeno upućivanje izviđačkog oklopnog bataljona ima presudan značaj za uspeh izviđanja. Ako situacija ne bi dozvolila njegovo blagovremeno upućivanje, to divizija ne može računati na neke velike rezultate u izviđanju. Izviđanje oklopnim bataljonom u ovom slučaju ne bi imalo nikakav veći značaj od opšteg borbenog izviđanja.

Izviđački oklopni bataljon nastoji u prvom redu da svoj zadatak ispuni prodirući kroz slaba mesta neprijatelja. Zato su maskiranje i prikrivanje u vezi sa iznalaženjem naj-

pogodnijih mesta, osnove koje vode uspehu izviđanja oklopnim delovima.

Bataljon stupa u borbu samo ukoliko je to neophodno za izvršenje izviđanja.

Samo u izuzetnim slučajevima treba ga upotrebiti kao prednji ili goneći odred. Njegov zadatak takođe nije da u dubini neprijateljske teritorije vodi neke borbe u kojima bi se izložio uništenju, niti da se upotrebljava za odbranu položaja.

U interesu vođenja svojih dejstava, divizija mora izviđački oklopni bataljon, ako se nalazi u takvom položaju, odmah smeniti s drugim trupama, a njega opet vratiti njegovom osnovnom zadatku — izviđanju ili ga držati spremnog za ovaj zadatak.

2. Komandovanje izviđačkim oklopnim bataljonom

Komandant bataljona mora uvek da razmišlja i dejstvuje u okviru divizije, a često i korpusa. Zato ga komanda divizije mora uvek obaveštavati o sopstvenim namerama kao i o stanju kod neprijatelja.

Načelno, divizija daje bataljonu širi **izviđački zadatak**. On sadrži sve podatke o neprijatelju, sopstvene namere, granice zone izviđanja po širini i dubini, kao i specijalne izviđačke ciljeve. Takođe i ovom prilikom treba u svakom slučaju izbegavati duple zadatke.

U granicama ovako postavljenog opšteg zadatka za izviđanje komandant bataljona dejstvuje samostalno.

Izviđački oklopni bataljon i avijacija taktičkog izviđanja međusobno tesno sađejstvuju (vidi str. 370).

Pri ovome divizija blagovremeno obaveštava komandanta izviđačkog bataljona o angažovanju taktičkog izviđanja iz vazduha i preduzima mere za razmenu izviđačkih izveštaja.

Upućivanje i angažovanje pojedinih izviđačkih patrola (Spähtrupps) vrši sam komandant bataljona. Komandiri izviđačkih oklopnih četa za izviđanje*) slušaju izdavanje

*) Tu se podrazumevaju **izviđačke oklopne čete (Panzer-Späh-kompanien)** koje svoje zadatke izvršavaju u prvom redu osmatranjem i izviđanjem. Dele se na izviđačke patrola (Spähtrupps). — Prim. red.

ovih uputstava, ali pri tome ipak ne daju svojim izviđačkim patrolama nikakve dopunske izviđačke zadatke.

Za **komandovanje** izviđačkim oklopnim bataljonom ne postoje nikakve strogo utvrđene šeme. Jedino izveštaji o neprijatelju u tesnoj vezi sa zadatkom bataljona opredeljuju način njegovog dejstva.

Snalažljivost i hrabrost komandanta, kao i snalažljivost svakog pojedinog starešine izviđačkih organa, jesu preduslov za uspeh. Naročito će vođe izviđačkih patrola često morati samostalno da donose svoje odluke i da po njima rade.

U svim situacijama komandant bataljona drži svoj bataljon spreman za uskupno angažovanje radi postignuća presudno važnog izviđačkog zadatka. Ovo važi u odgovarajućoj meri i za komandire izviđačkih oklopnih četa za borbu*), koje njihove široke zone izviđanja ne smeju navesti na to da rasture svoje snage.

Povoljne situacije komandant treba brzo i vešto da iskorišćava. Nasuprot tome, angažovanje bataljona treba sprovesti planski i bez ikakve preterane žurbe.

3. Izviđačke patrola i grupe

Neposredni **izvršioc**i stvarnog izviđanja su **patrole** izviđačkih oklopnih četa za izviđanje. Izviđački oklopni bataljon ima ukupno preko 36 izviđačkih oklopnih kola, što znači da može obrazovati **12 izviđačkih patrola (grupa)**.

Zajednička borbena upotreba izviđačkih četa za izviđanje ne odgovara njihovoj prirodi i treba da bude samo izuzetna, u slučaju krize. Ako izviđački oklopni bataljon stupi u borbu, to će komandant bataljona narediti da se povuku sve izviđačke patrola koje se nalaze isturene prema neprijatelju, da bi ih mogao upotrebiti na drugi način. Za izviđanje ovih ciljeva, koji se nalaze u rasporedu neprijatelja ili pozadi njegovog fronta, izviđačke patrola se mogu pojačati grupama iz sastava izviđačkih oklopnih četa za borbu.

*) Tu se podrazumevaju izviđačke oklopne čete (Pz. - Aufklärungs - Kompanien) koje svoje zadatke izvršavaju u prvom redu borbom na težištu dejstva izviđačkog bataljona. One se dele na grupe. — Prim. red.

Komanda divizije ne ulazi u način obrazovanja i upotrebe izviđačkih patrola. Ovo se uvek prepusćta samom komandantu izviđačkog bataljona. Isto tako, na svaki način treba izbeći oduzimanje bataljonu pojedinih izviđačkih patrola i njihovo pridavanje štabu divizije ili pojedinim borbenim grupama odnosno bataljonima.

U svakoj situaciji komandant bataljona zadržava deo izviđačkih patrola u rezervi kako bi mogao brzo da obrazuje težište izvidanja, gde se ukaže potreba, odnosno da popuni nastale praznine u njegovom sistemu.

4. Angažovanje bataljona u izvidanju

U **prvoj fazi** izviđačkog zadatka komandant bataljona angažuje samo manji broj izviđačkih patrola da bi stvorio sliku o rasporedu neprijatelja i karakteru zemljišta u određenoj zoni izvidanja.

U **drugoj fazi**, posle izvesnog razjašnjavanja situacije, komandant zgušnjava raspored svojih izviđačkih organa na pravcu težišta izvidanja. U tom cilju, on upućuje nove izviđačke patrole. U isto vreme prikuplja glavninu bataljona ka tački težišta izvidanja. Najzad, komandant bataljona naređuje izvlačenje onih izviđačkih patrola čiji dalji opstanak pred neprijateljem nije neophodan. One se u danom slučaju takođe koriste za pojačanje rasporeda izvidanja na pravcu težišta.

U **trećoj fazi** on preduzima udar bataljonom u pravcu izviđačkog cilja. Ako je neprijatelj izvršio njegovo posedaње, komandant upućuje **izviđačke čete** za borbu u napad, pozadi zavese koju obrazuju unapred poslate izviđačke patrole. Kada napad otpočne, izviđačke patrole će se prikupiti pozadi izviđačkih četa za borbu i biti spremne za nove zadatke.

Komandant izviđačkog bataljona u toku borbe lično komanduje prvenstveno onim delovima koji vode borbu, kao što su, na primer, izviđačke čete za borbu. Zamenik komandanta, u ovom slučaju preuzima dalje rukovođenje izvidanjem sa izviđačkim patrolama iz sastava izviđačkih oklopnih četa za izvidanje.

5. Izveštaji i način održavanja veze

Izveštaji o neprijatelju se moraju od strane izviđačkih patrola dostavljati najčešće preko radija, otvoreno. Zato se izviđačke patrole nalaze u **radio-mreži** sa komandnim delom bataljonskog štaba. Ako su pojedine izviđačke patrole isturene daleko, mogu se izuzetno, kada je to nužno, postavljati relejne stanice da bi se premostio kratak domet radio-sredstava na dotičnim pravcima.

U **bojbi** su sve jedinice bataljona u radio-mreži komandnog dela bataljonskog štaba. Na taj način komandant bataljona može efikasno komandovati i brzo obrazovati težište gde bude trebalo.

Komandant bataljona procenjuje izveštaje dobivene izviđanjem i u određenim vremenskim rokovima dostavlja diviziji sliku o **stanju kod neprijatelja**. No, ukoliko domet dozvoljava, divizija prisluškuje i izveštaje pojedinih izviđačkih patrola.

Dok se ne dođe do prvog dodira sa neprijateljem, načelno se naređuje **radio-ćutanje**. Katkad može biti korisno da ga komandant ne prekida odmah ni pri prvom dodiru sa neprijateljem, već da izveštaje i dalje dostavlja pomoću kurirskih vozila. Na taj način bataljon može svoje komandno mesto još izvesno vreme držati u tajnosti.

Podsetnik za sastavljanje zapovesti za izviđanje (oklopne divizije)

Divizijska zapovest za izviđanje od 12. IX 19...

- 1.— Neprijatelj
 - osnovna zamisao divizije
 - susedi.
- 2.— Za taktički izviđanje biće upotrebljeni:
 - izviđački oklopni bataljon
 - 2 izviđačka aviona eskadrile armijske avijacije.
- 3.— Zona izviđanja:
 - leva granica
 - desna granica
 - linija prednje granice.

4.—Ciljevi izviđanja:

- a) za izviđački oklopni bataljon
- b) za izviđačku eskadrilu armijske avijacije
- c) eventualni izviđački ciljevi za eskadrilu armijske avijacije.

5.—Divizija želi da sazna:

- a) ...
- b) ...
- c) ...

6. Sadejstvo između organa zemaljskog i vazdušnog izviđanja:

- a) Izviđački oklopni bataljon pridaje dva oficira-osmatrača armijskoj izv. eskadrili. Prebaciće se helikopterom sa divizijskog komandnog mesta u x-časova.
- b) Vreme vazdušnog izviđanja.
- c) Znaci raspoznavanja.
- d) Međusobno dostavljanje izveštaja putem radija.
- e) Mesta za bacanje izveštaja urediti:
u x-časova kod....., a u y-časova kod.....

7.—Vazdušno snimanje (za eskadrilu armijske avijacije):

- a) Izvršiti koso snimanje ciljeva pod a) i e) sa visine od 500 m.
- b) Vertikalno snimati ciljeve pod b), c) i d) sa visine od 1500 m.

8.—Izveštaji:

a) Eskadrila armijske avijacije radijem; sluša ih također izviđački oklopni bataljon.

b) Izviđački oklopni bataljon dostaviće prvi izveštaj po izbijanju na liniju....., a potom svakih 50 minuta.

9.—Izviđački oklopni bataljon dostićiće cilj B u slučaju potrebe pod borbom i držaće ga do x-časova. Posle toga će se prikupiti u rejonu D odakle će obezbeđivati nastupanje borbene grupe A-1. Po prispeću ove bataljon će dobiti nov zahtak.

10.—Organizaciju radio-veze izvršiti prema prilogu »Specijalna uputstva za radio-veze, br. 1 od.....«

Podsetnik za opštu zapovest za izviđanje komandanta izviđačkog oklopnog bataljona (koja se izdaje komandirima četa)

Bataljonska zapovest za izviđanje od 12. IX 19....

- 1.—Neprijatelj
 - osnovna zamisao divizije
 - susedi
- 2.— Izviđački oklopni bataljon izviđa u zoni:
 - Desna granica
 - Leva granica
 - Linija prednje granice
- 3.— Ciljevi i težište izviđanja:
- 4.— Podela zadatka:
 - cilj a) 1 izviđačka patrola 1. čete,
 - cilj b) 1 izviđačka patrola 1. čete,
 - cilj c) 1 izviđačka patrola 1. čete,
 - cilj d) 2 izviđačke patrola 1. čete, svaka ojačana sa po jednom grupom iz 3. izviđačke oklopne čete za borbu.
 - cilj e) 1 izviđačka patrola 1. čete,
 - cilj f) 1 izviđačka patrola 1. čete

Radi prijema uputstava, vođe izviđačkih patrola doći će na komandno mesto bataljona do x-časova.

Izviđačke patrola moraju biti spremne za polazak u izviđanje u x-časova kod 1. čete.

- 5.—Bataljon želi da sazna:
 - a) ...
 - b) ...
 - c) ...
- 6.— 3. izviđačka okl. četa za borbu daje dva oficira-osmatrača eskadrili armijske avijacije, koje će prebaciti helikopter sa komandnog mesta divizije u x-časova.
- 7.— Avioni armijske izviđačke eskadrile nalaziće se iznad rejona izviđanja u x-časova, y-časova, z-časova.
- 8.— Znaci za raspoznavanje.

- 9.—Organizacija radio-veze prema priloženim »Specijalnim uputstvima za radio-veze, br. 1 od.....«
- 10.—Polazak bataljona u — čas, zapovest sleduje.

c) **ESKADRILA ARMIJSKE AVIJACIJE**

Brigade, divizije ili druge velike združene jedinice imaju u svom organskom sastavu po jednu eskadrilu armijske avijacije (**Heeres-Flieger-Staffel**).

Zbog svojstva izviđačkih aviona njihova je upotreba jako zavisna od situacije u vazduhu (Luftlage).

Otuda načelo:

Ako postoji nadmoćnost u vazduhu, a neprijateljska protivavionska odbrana je slaba, moguće je preduzimati vazдушna izviđanja i preko svojih linija. U svim ostalim slučajevima, vazdušno izviđanje je mogućee samo do sopstvenih prednjih linija.

1.— **Zadaci**

Zajedno sa jedinicama za zemaljsko izviđanje (izviđački oklopni bataljoni itd) komandant združene jedinice upotrebljava i raspoložive izviđačke eskadrile kako za taktičko tako i za borbena izviđanje.

Ako su otkriveni bokovi, pri izvršenju pokreta i održavanju veze sa susedima izviđačka eskadrila dobija po pravilu još i dopunske zadatke za vršenje kontrole iz vazduha. Ako je povoljna situacija u vazduhu, izviđačka eskadrila dopunjava i artiljerijsko osmatranje.

Pojedine avione trupni komandant može da upotrebli za vezu, prenos rezervnih delova, kao i za snabdevanje manjih razmera pojedinih jedinica.

Svaki izviđački avion je dužan da izvesti o **pojavi neprijateljskih tenkova**. Jednovremeno se izveštaj dostavlja i tenkovskom bataljonu, koji je najbliži neprijateljskim tenkovima.

2.— **Preduslovi uspešne upotrebe**

Povoljne mogućnosti za angažovanje su:

—preko dana pri slabom kumulusnom naoblačenju,

— u rano jutro i pred sumrak,
 — po svetlim noćima (mesečini, kada je sneg pokrio zemljište).

Preduslovi za brzo dostavljanje izveštaja nalaze se u besprekornom funkcionisanju radio-veza i brzom rukovanju tajnim nadimcima koji su dotičnog momenta u važnosti.

Pre prelaska u izviđanje nužno je detaljno upoznavanje sa kartom one prostoriije koja će se izviđati, kao i obaveštenje o meteorološkim i zemljišnim uslovima (pre i za vreme izviđanja).

3. Izviđanje

Iznad jedinice koja vrši zemaljsko izviđanje (izviđački oklopni bataljon i dr.) treba, po mogućstvu, da se u vazduhu stalno nalazi po jedan avion eskadrile da bi izviđanje bilo potpunije. Oni moraju biti u stalnoj međusobnoj neposrednoj radio-vezi (zemlja — avion). Ova saradnja se pri povoljnim meteorološkim i zemljišnim uslovima sprovodi i do pojedinih izviđačkih patrola.

O svakoj iznenadnoj pojavi neprijatelja bilo na zemlji ili u vazduhu oni se **uzajamno obaveštavaju**.

Za slučaj kvara u radio-vezi, trupni komandant određuje u zapovesti za izviđanje mesta gde će avion bacati izveštaje, a jedinici koja vrši izviđanje na zemlji naređuje da ta mesta pripremi.

Pri važnijim izviđačkim zadacima trupni komandant može narediti da oficiri iz jedinice koja vrši izviđanje na zemlji takođe lete kao izviđači. Isto tako, on može i lično da pođe avionom u izviđanje (ili da za to odredi nekog drugog starešinu odnosno vazdušnog izviđača štaba), kako bi sam dobio sliku o sopstvenim pokretima, zemljištu ili o neprijatelju.

Sve izviđačke polete treba uskladiti preko nadležnog predstavnika avijacije u štabu armije sa izviđačkim jedinicama taktičke avijacije. Time se prvo postiže ekonomsko iskorišćenje svih poleta, a drugo, i samo izviđanje postaje potpunije.

U pogledu sadejstva sa artiljerijom, vidi odeljak K.

Armijska avijacija ima mogućnosti da upotrebom svetlećih bombi sa padobranom i uređaja sa infra-crvenim zracima snima i noću.

d) BORBENO IZVIĐANJE

1. Osnovna načela

Borbena izviđanja treba trpiti da pruži potpune i pouzdane izviđačke podatke i da je obezbedi od neprijateljskog iznenađenja.

Borbena izviđanja po pravilu ne dobija nikakve borbene zadatke i obavlja se u tesnoj vezi sa jedinicama za čiji se račun vrši.

Borbena izviđanja vrše svi rodovi vojske kako za vreme borbe, tako i za vreme pokreta, ako je neprijatelj blizu, kao i za vreme odmora.

Svaki starešina jedinice, i bez posebnog naređenja, dužan je da u svome delokrugu organizuje borbeno izviđanje. Komandant izviđačkog oklopnog bataljona može ovo izviđanje i sam organizovati ili to narediti svojim jedinicama. Uvodu za specijalne zadatke štabne čete pešadijskog bataljona komandant bataljona ima na raspolaganju najpogodnije ljudstvo i sredstva za brzo preduzimanje borbenog izviđanja.

2. Zadaci

Borbena izviđanja se preduzima prvenstveno pri neposrednom dodiru sa neprijateljem. Sem toga, ono će se preduzeti radi hvatanja i održavanja veze sa susedima ili unutar četa i bataljona.

Na odmoru, za vreme marša, kao i na polaznom položaju za napad borbeno izviđanje služi naročito osiguranju (vidi str. 97) i dalja poglavlja o marševanju, razvijanju za borbu i napadu).

3. Jačina snaga i izvršenje izviđanja

Po pravilu, jačina izviđačke patrole iznosi najmanje jedno izviđačko odeljenje (Gruppe, slično kao i kod arti-

ljerije, jedinica veze, itd.). Za privremene zadatke borbenog izviđanja, koji se obavljaju na dosta ograničenom prostoru, i koji se isključivo svode na osmatranje, držanje veze na kraćim odstojanjima ili izviđanje zemljišta samo na izvesnom određenom prostoru ili delu nekog puta, često je dovoljna i izviđačka patrola od samo nekoliko ljudi. Ukoliko je ona manja, utoliko ostaje manje uočljiva. Vojnici napred isturenih vodova koji vrše blisko osiguranje vrše u isto vreme i borbeno izviđanje. Borbeno izviđanje se ne sme ograničiti samo na pojedinačne slučajeve. Prema jačini raspoloživih snaga i odgovarajućoj situaciji ono se mora uvek obnavljati.

Pešadijske izviđačke patrole po pravilu izviđaju peške. U naročitim slučajevima — na otvorenim krilima i bokovima — može biti neophodna upotreba pešadijskih izviđačkih patrola na vozilima, ako se ne raspolože oklopnim izviđačkim patrolama. Za ovo su pogodne izviđačke grupe iz sastava vodova za specijalne zadatke štabne čete sa svojim lakim terenskim vozilima.

Oklopna pešadija i odeljenja oklopnih izviđačkih četa za borbu odlaze u borbeno izviđanje najčešće na vozilima; ali ih ipak situacija (pošumljenost, naseljena mesta, neprijateljski tenkovi i protivoklopna odbrana) može primorati da izviđaju peške.

Za **tekovske čete** važi kao pravilo da po mogućstvu šalju po dva tenka u borbeno izviđanje.

Izviđačke oklopne patrole iz sastava izviđačkih oklopnih bataljona mogu takođe vršiti borbeno izviđanje sa svojim vozilima. Ali je ipak preporučljivije da se za ovu svrhu koriste izviđačka odeljenja iz izviđačkih oklopnih četa za borbu, a da se izviđačke oklopne patrole štede za druge izviđačke zadatke.

Zapovest za borbeno izviđanje se izdaje, načelno, usmeno ili preko radija. Starešina jedinice će, u zavisnosti od situacije, narediti početak izviđanja, pravac, cilj i postupak. Međutim, često, naročito u hitnim slučajevima, komandira

voda može biti dovoljno i sasvim kratko naređenje za »borbeno izviđanje ka.... ili u pravcu.....,« a on će zatim narediti sve ostalo svojim potčinjenima.

Sadržaj zapovesti za borbeno izviđanje

(pešadijska četa za vreme napada)

- 1.—Neprijateljska gnezda otpora izgleda da su....
- 2.—Četa napada ono uzvišenje između drumu i ivice šume...
- 3.—Borbeno izviđanje — 1. odeljenje 1. voda — nastupa pravcem preko na do
- 4.—Hoću da saznam:

Izveštaj dostaviti ugovorenim znacima (ili radijem, kurirrom, signalom, ručnom bombom, itd.).

- 5.—Početak izviđanja u x-časova (ili odmah).

- 6.—Prihvat od 1. voda kod grupe žbunja.

Izviđačke patrole peške su spore, naročito u nejasnim situacijama — kada je potrebno pretraživati, ispitivati i osmatrati teren. Ako još moraju u napadu sa sobom vući i sav svoj prtljag i opremu, njima će trebati za pokret još više vremena. Ako situacija kod neprijatelja dopušta, ove patrole mogu se u početku voziti na svojim vozilima i dobiti nešto u vremenu, a potom nastaviti izviđanje peške.

U odbrani se, naprotiv, može narediti da izviđačke patrole ne nose sa sobom nepotrebnu opremu i prtljag.

II. OSIGURANJE

a) NAČELA

Cilj svakog osiguranja jeste da se trupa osigura kako na odmoru ili maršu tako i na bojištu od iznenadnog neprijateljskog napada sa zemlje ili iz vazduha.

Osiguranje treba trupi da stvori potrebno vreme da se spremi za borbu odnosno za odbranu.

Nasuprot izviđanju, osiguranje često sadrži borbeni zadatak. Svaka se jedinica, u osnovi, osigurava sama za sebe, sem slučaja kada se izričito drukčije naredi. Svaki starešina,

do najnižih jedinica, dužan je da u svako doba preduzima potrebne mere za osiguranje svoje jedinice.

Razlikuje se:

- osiguranje na odmoru,
- osiguranje u kretanju (vidi odeljke C) i D),
- osiguranje na bojištu (vidi odeljak D).

b) OSIGURANJE NA ODMORU

Sve jedinice, štabovi i ustanove, koje nisu direktno u borbi, osiguravaju se iako ne moraju računati neposredno na dodir sa neprijateljem. Pri ovome se naročito moraju osigurati skloništa, komandna mesta, vozila, teško naoružanje, oprema i centri veze.

1.—Raspored osiguranja

Svako osiguranje na odmoru mora biti **kružno**. Ono se deli na:

- odseke osiguranja (obično za jedan bataljon),
- rejone osiguranja (obično za jednu borbenu grupu ili puk),
- zone osiguranja (za jednu diviziju).

Kružno osiguranje. Vodovi ili odeljenja, koji su odvojeni od svojih jedinica, osiguravaju se u vidu **ježa**.

Odsek osiguranja jednog bataljona deli se na njegove pojedine potčinjene jedinice.

Linije njihovog međusobnog razgraničenja polaze, po pravilu, zrakasto od sredine prostorijske razmeštaja, u polje.

Važnije zemljišne tačke (izlaze iz naseljenih mesta, pojedine kote, itd.) ne treba uzimati za granice, već ih u celosti davati jednoj od jedinica i učiniti je odgovornom za njihovo držanje.

Linija osiguranja se povlači kružno oko trupe odnosno postrojenja koje se osigurava, ograničavajući time odsek sa spoljne strane.

2.—Jačina snaga za osiguranje

Za osiguranje svoje jedinice odgovorni starešina odvaja od 1/6 do najviše 1/3 snaga. Osiguravajuće snage se grupišu kod svakog odseka u jedinicu za osiguranje.

Ako se na jednom odseku osiguranja nalaze jedinice različitih rodova vojske (na primer, borbena grupa), sve one učestvuju u osiguranju srazmerno svojoj jačini. Isto važi za snabdevačke trupe, štabove i dr.

Bilo bi jako nepravedno, ako bi se samo pešadijske jedinice koristile za službu osiguranja.

Komandant borbene grupe određuje komandante jedinica za osiguranje. U naseljenim mestima, koja imaju posadu od raznih rodova vojske, određuje se komandant dotičnog naseljenog mesta, i on reguliše pitanje osiguranja.

3.—Zadaci, sastav i raspored jedinica za osiguranje

Osiguravajuća jedinica obrazuje prihvat osiguranja. Ona izvršava svoj zadatak postavljanjem:

—predstraže na liniju osiguranja i

— stalnih i pokretnih izviđačkih patrola ispred linije osiguranja.

Predstraž e koje se postavljaju na izuzetno važnim i ugroženim tačkama, kao i onim tačkama koje dominiraju predterenom, moraju načelno biti ojačane teškim protivoklopnim sredstvima (pojednim tenkovima, artiljerijskim oruđima, lovcima tenkova).

Za zatvaranje puteva, raznih tesnaca ili ostalih važnih mesta treba predvideti brza sredstva za zaprečavanje (mine).

Ispred linije osiguranja komandant osiguravajuće jedinice postavlja pojedine **stalne izviđačke patrol e***). Njihovo odstojanje od linije osiguranja iznosi oko 1000 m, tako da trupe koje se odmaraju ne budu u opasnosti da potpadnu pod tačnu vatru neprijateljskog lakog vatrenog naoružanja.

Jačina ili ukupan broj stalnih izviđačkih patrola zavise od situacije, zemljišta i vidljivosti. U nepovoljnim uslovima one su jačine jednog voda.

Izviđačke patrol e jedinice koja vrši osiguranje mogu biti, prema situaciji, peške ili na vozilima. Jačine i zadaci se regulišu prema dobu dana i zemljištu.

*) Odgovaraju mrtvim stražama i stražarskim odeljenjima kod nas. — Prim. red.

U zadatak se uvek mora uneti hvatanje i držanje veze sa susednim odsecima odnosno rejonima osiguranja.

4.— Postupak trupa na odmoru

Pre početka odmora komandant bataljona izdaje sve potrebne zapovesti za odbranu iz vazduha, kao i za protivatomsku zaštitu.

Uzbuna. Pored toga, komandant bataljona preuzima sve mere za slučaj uzbune.

One obuhvataju:

- izdavanje borbenih zadataka svakoj jedinici,
- izviđanje zemljišta,
- određivanje rejona za prikupljanje,
- znake za uzbunu (signale),
- telefonske i radio-veze sa jedinicama kao i sa komandantom jedinice za osiguranje odnosno odseka osiguranja.

Svaki starešina jedinice je odgovoran za zaštitu svoje jedinice za vreme odmora od dejstva iz vazduha, kao i za njeju protivatomsku zaštitu. Prema zapovesti komandanta bataljona, on priprema mere za slučaj uzbune i sa komandirima vodova rekognosciranje zemljišta u duhu dobivenih borbenih zadataka.

C) MARŠEVANJE I RAZVIJANJE KOLONA

I. OPŠTE ODREDBE

Cilj. Marševanjem trupe dostižu ili napuštaju svoje regione, pri čemu pre stupanja u borbu, one po pravilu vrše pokrete radi razvoja. Zato razvijanje u najviše slučajeva predstavlja i uvod u samu borbu.

Trupe na marsu imaju u izvesnoj meri smaknut poradak, te su manje spremne za borbu; u toku razvoja one povećavaju rastresitost, a time postižu i veću borbenu gotovost.

Marševanje i razvijanje se često međusobno prepliću. Otuda će preduzete mere komande i postupci trupe u velikoj meri zavistiti od:

- postavljenog cilja koji se ima dostići,
- stalnog očekivanja neprijateljskog napada kako sa zemlje, tako i iz vazduha — atomskim oružjem, dalekometnim naoružanjem, vazдушnim napadima,
- zemljišta po kome se trupe kreću — putna mreža, stvor zemljišta, pokrivenost, i
- uslovi osmatranja.

II. MARŠEVANJE

a) VRSTE KRETANJA

Značaj. Pokretna ratna dejstva savremenih oružanih snaga daju izvanredan značaj mogućnostima brzog marševanja svih rodova vojske, kao i savlađivanju velikih od-

stojanja. Ovo stoga što i dobro organizovana železnička prevoženja neće moći, usled ratnih dejstava, kako na početku neprijateljstva, tako i još manje u daljem toku, da se izvode po planu. Stoga će trupe za izvršenje pokreta biti utoliko više upućene na sopstvena vozila.

Motorizovano kretanje. Uvođenje potpune motorizacije nameće posebne zahteve. Izvanredno veliki broj motornih vozila svih vrsta, njihova brzina, različita moć kretanja van puteva, veliki zahtevi tehničkog održavanja, opravke i snabdevanje zahtevaju da se pri svakom pokretu taktička načela dovode u saglasnost sa savremenim upravljanjem saobraćaja. Ovo pak stavlja kako komandu tako i trupu pred mnoštvo taktičkih, organizacijskih i tehničkih zadataka. Tek poznavanjem načina kako se ovi zadaci rešavaju, stvaraju se preduslovi za uspeh u borbi i bici.

Marševima sa motornim vozilima na točkovima i gusenicama štedi se fizička snaga trupe, a postižu velike marševske brzine; oni omogućavaju u isto vreme da se sa trupom kreće i teško naoružanje i oprema, kao i velike količine municije. Stepen borbene gotovosti zavisi od vrste motorizovanih vozila, pri čemu treba imati u vidu da se kod trupa na neoklopljenim vozilima povećava efikasnost neprijateljskog naoružanja.

Kretanje peške. Kretanje peške ograničeno je na pešadiju —običnu, oklopnu kada siđe sa vozila, vazdušnodesantne i planinske jedinice — pa i kod nje samo u slučajevima kada zbog neprijateljskog dejstva ili osobina zemljišta nikako ili delimično ne može da koristi vozila.

S obzirom na malu brzinu kretanja i na daleko veću nezavisnost od stanja puteva, kod kretanja peške je jednostavnije komandovanje nego kod kretanja motornim vozilima. Pokreti peške zahtevaju veliko fizičko naprezanje trupe, naročito onda kada se izvode na velikim odstojanjima i po nepovoljnim vremenskim uslovima — snegu, velikoj vrućini, jakoj hladnoći, itd. Preuzimanjem pogodnih mera — odmori, olakšice na maršu, obrazovanje manjih marševskih ešelona, itd. — može se trupa i posle dužih marševa peške uvesti u punoj snazi u borbu.

Borbena sposobnost motorizovanih jedinica, kada su primorane na marševe peške, biće smanjena naročito nemogućnošću da sa sobom vuku svoje teško naoružanje, opremu i municiju, ako za ovo ne postoje vozila koja se mogu kretati po svakom terenu.

Neprijatelj će stalno nastojati svim svojim sredstvima, prvenstveno izviđanjem iz vazduha, da blagovremeno otkrije pokrete trupa i da ih na svaki način ometa ili spreči u izvršenju marša. Pri praktično neograničenom dometu savremenih aviona i dalekometnog naoružanja (raznih vrsta projektila), kao i pri mogućnosti pojave neprijateljskih vazdušnih desanata u svako doba, čak i daleko van stvarnog poprišta borbe, biće, bez obzira na cilj, **svako kretanje pravo ratno marševanje!**

b) POJMOVI

Pripreme i izvođenje svakog pokreta zahtevaju prethodno tačno poznavanje opštevažućih taktičkih i tehničkih osnovnih pojmova marševanja:

Formiranje marševske kolone:

(Ablaufen)

znači uvoditi jedinice u marševsku kolonu na početku pokreta.

Oficir-uređivač kolone, polazna tačka, vreme polaska

(Ablauf-offizier):

Oficir uređivač kolone ima dužnost da na određenoj **polaznoj tački**, na početku marša, vrši nadzor i obrazuje marševsku kolonu u vremenu koje je naređeno.

Pregled formiranja marševske kolone (Ablauf-tabelle):

je vremenski pregled ulaska jedinica u kolonu na određenoj polaznoj tački. vrši se izdavanjem naređenja — radiom, kurirom ili ugovorenim znakom, kada jedna jedinica treba da krene ka polaznoj tački.

Pozivanje jedinica.

(Abrufen):

Odstojanje do mesta ulaska u kolonu (Anmarchentfernung):

Odeljenje za održavanje veze (Anschlusskommando):

Zauzeti rastresit poredak (Auflockern):

Prići (Aufschliessen):

Tačka i vreme prolazjenja (Durchlaufpunkt):

Uključiti se u kolonu (Einfädeln):

Odstojanje između vozila (Fahrzeugabstand):

Zastanci (Halte):

je udaljenje od rejonu a kome se jedinica nalazi do polazne tačke za formiranje marševske kolone.

sastoji se od jednog oficira ili starijeg podoficira sa potrebnim brojem kurira za držanje veze sa jedinicom ispred sebe, i kreće se na njenom začelju.

raščlanjavanjem trupa na maršu po dubini odnosno širini ili i po dubini i širini, povećavanjem odstojanja i rastojanja između jedinica.

znači smanjiti odstojanje na maršu u pravcu pokreta.

je određena tačka po karti na pravcu kretanja kroz koju dotična jedinica na maršu mora proći u određeno vreme. Vreme prolazjenja kolone zavisi od njene dužine na maršu i brzine kretanja.

znači na određenom mestu ući u kolonu, tj. zauzeti svoje mesto u određenom marševskom poretku.

odstojanje od jednog do drugog vozila u okviru iste jedinice na maršu, koje se ili izričito određuje ili zauzima prema datoj brzini kretanja.

su kratka zaustavljanja kolone, koja se vrše posle

Najveća brzina kretanja:

naređenih vremenskih razmaka uz održanje odstojanja, a radi tehničkog pregleda vozila.

je određena brzina kretanja na sat koju čelno vozilo jedinice na maršu ne sme prelaziti. Izuzetak može biti samo kod marševskog osiguranja, izviđačkih delova, staresina, kurira, odeljenja za vezu, naročito određenih oficira za kontrolu, itd.

Kontrolni oficir
(Kontrolloffizier):

određuje se po jedan kod svakog bataljona i puka na maršu borbene grupe sa zadatkom da se stara o marševskoj disciplini, brzini kretanja i ostalom.

Marševsko odstojanje
(Marschabstand):

računa se od začelja jedne jedinice (ili marševskog ešelona) do čela sledeće koja se za njom kreće.

Gotovost za marš
(Marschbereitschaft):

je takvo stanje jedinice koje omogućava da odmah otpočne kretanje.

Mesto na maršu
(Marschfolge):

je marševskom zapovešću određeno mesto jedinice u marševskoj koloni.

Oblici marševskih kolona
(Marschform):

određuju se, po potrebi, prema cilju marša i u zavisnosti od situacije, regulisanjem odstojanja između jedinica; osnovni oblici su:

— izdužena kolona,

Marševska brzina

(Marschgeschwindigkeit):

Marševski ešelon

(Marschgruppe):

Marševska kolona

(Marschkolonne):

Dužina marševske kolone

(Marschlange):

Marševsko osiguranje

(Marschsicherung):

Marševski plan

(Marschtabelle):

- kolona po grupicama,
- prikupljena (smaknuta) kolona.

je prosečna časovna brzina kretanja koja važi za dotični marš, izražena u km/čas.

sastoji se od više jedinica, koje mogu biti i od različitih rodova vojske, koje su za izvršenje pokreta stavljene pod komandu jednog komandanta.

dobija se objedinjavanjem više marševskih ešelona, koji se kreću po jednom putu, i stavljanjem pod jednu komandu.

je protezanje određene jedinice, u zavisnosti od oblika njene marševske kolone, od čelnog do začelnog vozila; izražava se u metrima za kolonu na mestu, a u minutima brzine proticanja kada je u pokretu.

zahvata sve mere osiguranja jedinica na maršu od neprijateljskog napada sa zemlje, kao i određivanje jedinica za ovaj zadatak.

sastoji se od tabelarnog pregleda svih jedinica po redu marševanja sa naznačenjem mesta i vremena ulaska u kolonu, vremena prolazanja kroz pojedine

Odmor (Rast):

tačke, na putu izvršenja marša, itd.

je duži (2-3 časa) prekid marševanja koji se koristi za dovođenje vozila u ispravno stanje i snabdevanje trupa.

Mesto odmora (Rastraum):

je rejon duž ili pored puta, koji omogućava rastresitiji raspored jedinica za vreme odmora.

Poslednji

(Schliessender):

na začelju svake jedinice određuje se po jedan oficir ili stariji podoficir — sa — specijalnim zadacima.

Daljina isturanja osiguranja (Sicherungsabstand):

je odstojanje od začelja jedinice, koja je isturena radi osiguranja, do čela glavnine (a kod odstupanja obrnuto).

Brzina kretanja čela

(Spitzengeschwindigkeit):

je brzina kretanja određena za čelno vozilo jedinica na maršu.

Plan korišćenja puteva

(Strassenbelegungsplan):

je pregled marševskih pokreta na putevima u određenom vremenskom periodu, koji izrađuju i vode više komande.

Kapacitet puta

(Strassenleistung):

su saobraćajne mogućnosti jednog puta izražene brojem vozila koja se mogu propustiti u toku jednog časa u jednom pravcu.

Karta sa stanjem puteva

(Strassenzustandskarte):

viši štabovi izdaju s vremenom na vreme pregledne karte sa stanjem puteva,

Tahometrijsko odstojanje
(Tahometarabstand):

na kojima se nalaze svi potrebni podaci o širini, vrsti puteva, tesnacima, itd. što se ne bi moglo videti na ostalim običnim kartama.

je odstojanje vozila u metrima prema brzini njihovog kretanja u km/čas.

Podela trupa na maršu:
(Truppeneinteilung)

obuhvata raščlanjavanje, organizaciju komandovanja na maršu i obrazovanje marševskih ešelona i kolona.

Razmeštanje
(Unterziehen):

je zauzimanje zemljišnih rejonu radi odmora ili dužeg bavljenja, koje se preduzima pri dužem prekidu marša ili pošto je marš završen.

Prikupljanje trupa
(Versammlung):

vrši se radi izvršenja marša.

c) OSNOVNA NAČELA KOMANDOVANJA

Pri organizaciji marša veće jedinice neophodno je da komanda koja naređuje njegovo izvršenje, svakoj potčinjenoj jedinici naredi sve što je potrebno za ceo njegov tok tako da se omogući njegovo izvođenje bez ikakvog trenja. Nasuprot veoma samostalnom komandovanju u borbi, koje se izražava samo postavljanjem zadatka (cilja), pri izvršenju marševa se ne dopušta, u duhu savremenog saobraćaja, takozvano »upravljanje dugim dizginima«.

Taktika i tehnika marševanja. Precizne zapovesti za obrazovanje marševskih kolona i izvođenje marša moraju ispuniti kako taktičke tako i tehničke zahteve. Koje će postavke doći u prvi plan razmišljanja, zavisice od situacije i

dobivenog zadatka. U svakom slučaju, najbitnije je da se jedinica dovede na vreme i u punoj bojnoj gotovosti na određeni cilj. Čak i najbrižljivije pripreme često nikako ne isključuju pojedina trenja i teškoće. Zato se sa njima mora uvek računati.

Blagovremeno razmišljanje o iznalaženju načina za savlađivanje teškoća, efikasne intervencije u interesu celine, kao i brzo naređivanje moraju biti za vreme marša motorizovanih jedinica osnovni zadaci svakog višeg i nižeg starenja.

Pri marševima daleko od neprijatelja, koji opšte uzev imaju za cilj da se trupe samo dovedu u nove rejone, brige o tehničkom izvršenju marševa dolaze u prvi plan. Ovakvi marševi su po pravilu vezani za delove raznih puteva preko kojih prolaze: i njima se mogu u predviđeno vreme dovesti trupe sa velikih odstojanja do određenih marševskih ciljeva bez prekida samo ako se svi njihovi delovi kreću po jedinstvenom marševskom planu. Osnovni preduslov za ovo jeste da se ažurno vodi plan (grafikon) zauzetosti puteva iz kojeg se pojedinim jedinicama određuju njihovi putevi i vreme kad su pojedine deonice puteva zauzete.

I pri ovakvim pokretima jedinice na maršu moraju biti spremne da stupe u borbu protiv neprijateljskih vazdušnih desanata ili gerilskih napada. Ovo isto važi i za jedinice snabdevanja svih vrsta u pogledu njihovog osiguranja na maršu. Sredstva i postupci da se ovo postigne, jesu:

- izviđanje i marševsko osiguranje,
- najnužnije mere bojne gotovosti, i
- pravilna podela jedinica.

Ako se, pak, nastupa ka neprijatelju, u prvi plan dolaze zahtevi situacije i dobivenog zadatka, dakle, taktički obziri pri izvršenju marša. Za komandu je u ovakvom slučaju glavno da uskladi neophodnu taktičku povezanost jedinica — u cilju nameravane ili moguće borbe — sa rastresitim rasporedom, koji je neophodan za marševanje, tako da se

sve snage mogu brzo prikupiti i angažovati na željenom pravcu. Pored povećanih potreba za preduzimanje mera za izviđanje neprijatelja i zemljišta, i osiguranje marša, podela jedinica i red marševanja dobijaju odlučujući značaj.

Ukoliko je udaljenje od neprijatelja manje ili postaje sve manje, utoliko će biti neophodnija rastresitost jedinica na maršu uz korišćenje opšte drumske i putne mreže. Pri tome će, takođe, i kretanje pored puteva i drumova biti neophodno, ukoliko to prohodnost i stanje zemljišta dopuštaju. Brzina kretanja i proticanje kolona će se usled toga smanjiti u zavisnosti od:

- razvoja situacije, tj. dejstva neprijateljske vatre, i
- zemljišta, tj. njegove pokrivenosti.

U ovakvim slučajevima često će biti korisno da se trupe raščlane i prebacuju od odseka na odsek.

Ovakav način izvršenja pokreta vodi razvoju snaga odnosno početku uvodne borbe.

U odstupnom maršu kod kojeg se napušta dotadašnje bojište radi upotrebe jedinice na nekom drugom mestu, u većini slučajeva tehnički obziri za izvršenje marša dolaze na prvo mesto. Naprotiv, pokreti pri povlačenju regulišu se pre svega s obzirom na taktičke uslove, pri čemu se ne smeju niukoliko zanemariti ni tehnički uslovi za izvršenje marša, već se, naprotiv, moraju sa naročitom pažnjom regulisati i kontrolisati pri izvođenju.

Broj marševskih kolona. Taktička povezanost i rastresitost jedinica jedna drugu ni u kom slučaju ne isključuju. Pravilnom taktičkom podelom trupa na raspoloživ broj puteva, kao i odgovarajućim rasporedom snaga na njima, trupni komandant osigurava sebi uticaj na docniji razvoj snaga za borbu i povoljnijem pravcu i u duhu svoje zamisli. Da li se prema tome treba kretati u jednoj ili više kolona po različitim putevima, zavisi — ukoliko to već nije određeno dodeljivanjem puteva od strane više komande, od stvora zemljišta, zadatka i situacije kod neprijatelja.

Za borbene grupe i bataljone, koji se kreću u sastavu neke veće združene jedinice, postoji sloboda u odlučivanju samo utoliko, ukoliko obrazuju samostalnu marševsku kolonu i sami se kreću po svom putu, ili su pak dobili svoju zonu za izvršenje marša, u kojoj imaju punu slobodu izbora puteva i drumova za svoje kretanje.

Pri podeli snaga na kolone treba voditi računa da cela jedinica, koja se deli na više kolona, pri toj podeli zadrži potrebnu bojnu gotovost. Da bi se ipak izbeglo da se pojedine marševske kolone jednovremeno i na istom pravcu vežu od strane neprijatelja, — što se dešava pri marševanju u istoj visini — treba ih međusobno ešelonirati u odgovarajućim vremenskim razmacima. Na taj način, trupni komandant će imati u svojoj ruci još neangažovane kolone, koje će moći da upotrebi gde i kako to bude odgovaralo njegovoj zamisli. Ako je pak neophodno da kolone budu poravnate, to za njihovo ravnanje treba iskoristiti vreme predviđeno za odmore.

Mada je komandovanje sa više marševskih kolona teže nego komandovanje jednom zajedničkom kolonom, ipak se time otklanjaju sledeće slabosti marša u jednoj koloni:

- naročita osetljivost kolone na neprijateljsko dejstvo,
- ne iskorišćava se putna mreža, a isuviše angažuje kapacitet kretanja jedne komunikacije,
- pri sudaru sa neprijateljem, borbu otpočinju samo slabi delovi,
- za razvijanje za borbu potrebno je znatno više vremena.

Iz gornjeg proizlazi opasnost da u slučaju zaustavljanja kolone pod uticajem neprijatelja jedinice sa začelja tako duboke kolone ne iziđu brzo napred i nemaju dovoljne slobode kretanja pri razvođenju za borbu, usled čega mogu biti uvučene u borbu na nepoželjan način.

Zbog svega izloženog, marševanje u jednoj koloni treba da bude samo izuzetno! Ono može doći u obzir, po pravilu,

samo za kretanje manjih jedinica, koje bi se same kretale po jednom putu.

Podela trupe na maršu. Podela trupe na maršu i red marševanja mogu biti od osobitog značaja ako se neposredno posle završenog marša očekuje stupanje u borbu. Menjanje rasporeda snaga uoči stupanja u borbu iz marša, predstavlja kod motorizovanih snaga, naročite teškoće, koje se ogledaju u potrebi:

— da se pojedini delovi snaga izvlače napred, prolazeći pored drugih,

— da se nepotrebna vozila vraćaju unazad, i

— da se zbog nedovoljnog prostora za kretanje, vozila skidaju sa puta.

Okret kolone unazad — naročito ako su vozila sa prikolicama ili prikačenim oruđima — izazvao bi nedopustiv gubitak u vremenu i nagomilavanje vozila.

Sve jedinice podržavajućih rodova, koje su suviše isturene unapred, a naročito artiljerija i tenkovi, mogli bi biti prerano upotrebljeni i vezani na pravcu, koji ne bi odgovarao zamisli komandanta za vođenje borbe. Ako bi se, pak, ostavile da maršuju **suviše pozadi**, mogle bi stići dockan, pošto bi se kretale i sve jedinice ispred njih, iako po pravilu nešto usporenim tempom.

Suviše jaka marševska osiguranja oslabiće deo snaga čije angažovanje treba da obezbedi uspeh. Ako su, pak, **suviše slaba**, to će ih neprijatelj lako savladati, te može njihov zadatak osiguranja ostati neizvršen.

Stoga važi načelo: obrazovati mešovite marševske ešelone od jedinica raznih rodova vojske ili njihovih delova, koji će biti neophodni za izvršenje marša i vođenje uvodne borbe.

Redosled jedinica na marsu. Od načina na koji maršuju pešadijske i oklopne jedinice — zavisi kakav će se red marševanja primeniti. Mešanje vozila na točkovima sa vozilima na gusenicama, zbog tehničkih mogućnosti savremenih guseničara za brzo kretanje ne pričinjava nikakve teškoće.

Vodeći rodovi vojske u borbi — pešadija, tenkovi i artiljerija — moraju biti zastupljeni u dovoljnom broju od početka borbe. Ovamo spadaju i borbeni štabovi sa potrebnim sredstvima veze.

U noćnim marševima, po pravilu, treba da budu jači delovi pešadije u marševskom osiguranju.

Pri uključivanju artiljerije važno je da ostanu zajedno delovi koji su potrebni za borbu kao što su osmatračke grupe, vatreni vodovi, itd.

Kada su u pitanju manje snage nije uvek neophodno da se i baterije uključuju u delove za osiguranje. Obično je dovoljno, ako se, na primer, jedna osmatračka grupa (Trupp) iz baterije nalazi kod osiguravajućih delova na maršu, dok se sama može kretati na čelu jedinice koja se prva kreće pozadi delova za osiguranje.

Od naročitog je značaja da se pridadu delovi jedinica:

— veze,

— lovaca tenkova (vidi odeljak F — »Protivoklopna odbrana«),

— pionira (vidi odeljak I — »Upotreba pionira«),

— protivavionske artiljerije (vidi odeljak D — »Protivvazдушna odbrana«),

— za snabdevanje (vidi odeljak M — »Logistika — uređenje pozadine«).

Jedinice veze će se nalaziti na takvom mestu da ih trupni komandant može imati odmah pri ruci čim otpočne uvodna borba. Njihova podela na maršu radi održavanja veze, treba načelno da otpadne, s obzirom na vlastitu opremu svih jedinica sa sredstvima veze. No ovo ne znači da se one ne mogu upotrebiti za podizanje glavne ose veze ili kod samostalnih marševskih kolona.

Lovci tenkova treba da budu podeljeni po marševskim ešelonima kako bi ovi mogli efikasno da se zaštite od neprijateljskih tenkova.

Pioniri se tako raspoređuju da mogu na vreme otklanjati razne marševske prepreke i zaprečavanja. Tako može

nastupiti potreba, na primer, pri savlađivanju većih vodenih tokova, da se oni sa specijalnim motornim vozilima pošalju daleko unapred.

Pozadinske jedinice. Njihovo pridavanje i raspoređ imaju veliki značaj naročito pri dužim marševima. Ono se ogleda u potrebi za:

- snabdevanjem jedinica pogonskim gorivom,
- sanitetskim zbrinjavanjem,
- čuvanjem i održavanjem vozila,
- službom izvlačenja i uklanjanja zaostalih vozila,
- snabdevanjem jedinica hranom i ostalim potrebama.

I pri rešavanju ovih pitanja ne sme se gubiti iz vida da se isturanje jedinica za snabdevanje za vreme marša sme preduzimati samo u najizuzetnijim slučajevima. Stoga će se po pravilu pridavati samo mali »paketi«. Slično će se postupiti i pri snabdevačkim jedinicama unutar bataljona. Detalji su izloženi u odeljku M —»Logistika«.

U kojoj meri treba pozadinske jedinice osiguravati jedinicama rodova vojske, zavisice od konkretne situacije.

Potčinjavanje u pogledu tehnike izvršenja kretanja. Svaki marševski ešelon tretiraće u pogledu tehnike izvršenja marša jedinice odnosno delove drugih rodova koji su mu pridati radi izvršenja marša, kao svoje potčinjene jedinice. Izuzetak je samo sa delovima za osiguranje. Kada prestane marševanje, svi ovi delovi odlaze bez ikakve dalje zapovesti u sastav svojih jedinica. Jasno je da oni moraju biti blagovremeno obavješteni o tome gde ih i kada mogu naći.

U pogledu podele štabova i štabnih četa, vidi odeljak A pod V (str. 60 i dalje: »Mesto komandanta i postupak u radu štaba«).

Oblici marševa. Rastresitost jedinica za vreme kretanja nalazi izraza naročito u oblicima marševa. Glavna razlika postoji s obzirom na dubine marševskih kolona koje variraju, uglavnom, zbog različite veličine odstojanja.

| Vrs ta kolone | Preimućstva | Nedo staci | Primena |
|---|---|--|---|
| <p><i>Izdužena kolona: povećana odstojanja između vozila i jedinica na maršu</i></p> | <p><i>Veća brzina kretanja; smanjena ugroženost od neprijateljskog dejstva; bolje prilagodavanje putnim i saobraćajnim uslovima.</i></p> | <p><i>Manja prikupljenost kolone; veća dubina na maršu; manje iskorišćavanje kapaciteta puta.</i></p> | <p>Kad treba iskoristiti zaštitu sopstvene avijacije, kod dnevnih marševa pri neprijateljskoj nadmoćnosti u vazduhu.</p> |
| <p><i>Kolona po grupicama: grupice od 3—5 vozila na 1 km, bez ikakvih drugih marševskih odstojanja.</i></p> | <p><i>Korišćenje najveće brzine kretanja; bolja zaštita od neprijateljskog dejstva; manja ometanja ostalog saobraćaja; savlađivanje ugroženih delova puta.</i></p> | <p><i>Veći utrošak vremena za čitavu kolonu; manja međusobna povezanost; otežano komandovanje; opasnost da se zaluta.</i></p> | <p>Kod dnevnih marševa pri neprijateljskoj nadmoćnosti u vazduhu i radi prikrivenosti.</p> |
| <p><i>Smaknuta kolona: mala odstojanja između vozila jedinica na maršu.</i></p> | <p><i>Male marševske dubine; puno iskorišćavanje puta; lako nadgledanje; jača međusobna povezanost; uprošćeno komandovanje; brže proticanje kolone pri brzinama ispod 20 km na čas.</i></p> | <p><i>Manja marševska brzina; povećana osetljivost protiv neprijateljskog dejstva; ometanje ostalog saobraćaja; veliki napor za vozače; opasnost od nesrećnih slučajeva.</i></p> | <p>Pri kretanju u skokovima; radi iskorišćenja slobodnih puteva za saobraćaj i uštede u vremenu; kod prolaza testaca i naseljenih mesta; po autoputevima; pri sopstvenoj vazdušnoj nadmoćnosti.</p> |

Komandovanje motorizovanim jedinicama iziskuje, pored taktičkog znanja i svestranog razumevanja zahteva tehnike, još i sigurno operisanje pojmovima;

»vreme« — »udaljenje« i »brzina kretanja«.

Ovim osnovnim zahtevima mora se na maršu udovoljiti na taj način, što će »sopstveno brzo nastupanje morati da bude još i prevaziđeno brzinom odlučivanja i akcije«.

Svaki starešina mora stalno računati sa pokretom. Čak i iznenada naređen pokret nikad ga ne sme zateći nespremno, niti ga iznenaditi. Stoga se kod preduzimanja mera za odmor trupa mora voditi računa i o mogućnosti brze gotovosti za pokret. Blagovremeno proučavanje drumske i putne mreže po karti kao i njihovo izviđanje u duhu opšte situacije i mogućih naređenja za pokret, olakšavaju gotovost za pokret.

Sve ovo iziskuje da svaki starešina prilikom razmatranja predstojećeg marša uzima u obzir:

- situaciju u vazduhu i udaljenje od neprijatelja,
- situaciju i stanje sopstvenih snaga,
- stanje drumova i puteva.

Pošto je sa otpočinjanjem pokreta trupa primorana da napusti svoj dotadašnji prikriven raspored, treba za vreme marša uvek računati sa mogućnošću neprijateljskih **napada iz vazduha**. Podelom jedinice na sve raspoložive puteve za izvršenje marša povećava se rastresitost i otežava osmatranje pokreta od strane neprijateljskog vazduhoplovstva a i smanjuje efikasnost vazdušnih napada, ali se, ipak, ne može potpuno izbeći njegovo povremeno dejstvo. Takođe su i noćni marševi daljim razvojem sredstava za osmatranje noću dovedeni u slične uslove kao i dnevni. Stoga, suviše zbijene kolone, prikupljanja i nagomilavanja trupa na početku, u toku i na završetku noćnih marševa, mogu imati isto tako teške posledice kao i pri dnevnim napadima iz vazduha.

Svaku postojeću vremensku i lokalnu sopstvenu vazдушnu nadmoćnost treba neodložno iskoristiti za izvršenje pokreta, pošto se pri velikim brzinama — koje se izjednačuju sa brzinom zvuka — mora računati na trenutnu izmenu povoljne situacije u vazduhu. Stoga je zadatak viših i srednjih

komandi da velike pokrete trupa usklade vremenski i prostorno sa mogućnostima osmatranja i osiguranja iz vazduha. Niže komande mogu, pored sopstvenih mera za osiguranje iz vazduha, blagovremenim proučavanjem karte postaviti pravovremene zadatke lovačkoj avijaciji za obezbeđenje svojih jedinica na maršu, i to naročito onda kada se radi o prelazu preko otkrivenih zemljišnih odseka koji su jako izloženi neprijateljskom vazduhoplovstvu (vidi takođe odeljak »Protivvazдушna odbrana«).

Ukoliko se trupe na maršu više približuju **neprijatelju na zemlji**, utoliko se moraju preduzeti strože mere kako za obezbeđenje na maršu tako i za borbenu gotovost svakog dela na maršu.

Dužine marševa. Kod određivanja dužine marševa mora se u mnogome rukovoditi **stanjem trupa**. Stanje trupa predstavlja bitan faktor kod planiranja svakog marša. Dobro izveštane i na marševanje naviknute jedinice mogu, prirodno, da postiču veće rezultate, nego one kojima još nedostaje iskustvo. Velika premorenost vozača u prethodnim marševima i borbama izazvaće smanjenje brzine kretanja i zahtevaće češće zastanke. Time se povećava utrošak vremena.

Tehničko stanje vozila — naročito vozila na gusenicama — utiče na planiranje i izvođenje marševa. Vozila kojima je potreban tehnički pregled i koja su duže vreme preterano upotrebljavana, troše više goriva, a zbog toga, povećavaju se i poslovi na održavanju i opravkama. Stoga svaki starešina mora da zna kakve su mogućnosti kretanja njegove jedinice pa da o tome vodi računa i, u slučaju neophodne potrebe na vreme izveštava i preduzima potrebne mere.

Drumovi i obični putevi. Izvođenje marševa zavisi od stanja puteva, pri čemu su od uticaja doba dana i godine, kao i meteorološki uslovi.

Pri dodeljivanju puteva treba imati u vidu posebne zahteve rodova vojske s obzirom na tipove njihovih vozila i prema potrebi zahtevati od pretpostavljenih komandi da se bolji dodele teškim tenkovima, teškoj artiljeriji, specijalnim vozilima pionira, itd.

Ovo važi u prvom redu za korišćenje mostova, prolaze tesnaca, itd. Ako gusta putna mreža dopušta da se u dodeljenoj zoni za izvršenje kretanja vrši slobodan izbor puteva, treba izabrati duži put ako se tako mogu izbeći loši putevi, a time i teškoće izvršenja marša. Većom brzinom kretanja izravnaće se prividan nedostatak izabranog puta. Široki autoputevi, koji služe za glavni saobraćaj i pružaju se pravo preko otkrivenog zemljišta, imaju prednost nad nepreglednim, uzanim putevima sa mnogobrojnim krivinama. Na ovim poslednjim se pokreti obavljaju vrlo sporo i mogu se lako zaugušiti, te neprijateljskom vazduhoplovstvu pružaju dobrodošle ciljeve. S druge strane, kretanje po sporednim putevima može imati prednosti, ako bi se, na primer, po glavnoj saobraćajnoj komunikaciji vršio jak saobraćaj radi snabdevanja, te bi se kretanje trupa moglo ometati, ili, ako su ovakvi drumovi već bili cilj jakih neprijateljskih vazdušnih napada. Pored toga, korišćenjem sporednih puteva može se, uz iskorišćenje zemljišta, lakše izbeći neprijateljsko zemaljsko izviđanje i osmatranje.

Stanje puteva utiče u prvom redu na brzinu kretanja. Ona zavisi od čvrstine njihovog gornjeg stvora i širine puteva, kao i od odlika njihove trase — krivina, uspona, tesnaca. Za kretanje motorizovanih snaga nisu najkraći putevi uvek i najbolji, već mnogo češće oni, koji garantuju nesmetan tok saobraćaja. Ovo važi u još većoj meri pri marševanju noću i po slaboj vidljivosti. Ako putevi nemaju gornjeg stroja uopšte ili je ovaj nedovoljno solidan, to se može vrlo loše odraziti na kretanje, naročito na vozila sa točkovima, a pogotovu kada rđavo vreme izmeni stanje puteva. Nedovoljno vođenje računa o ovome vodi pogrešnom planiranju vremena.

»Misao samo na puteve« ipak ne sme dovesti do toga da zemljište između puteva ostane neiskorišćeno za kretanje. Ovo je naročito potrebno onda, kada je putna mreža ređa, a trupe se približuju neprijatelju. Ako stanje tla i prohodnost zemljišta dopuštaju da se po njemu kreću i vozila, treba se kretati i pored puteva. Jedna takva odluka za svakog starešinu je vrlo teška i zahteva prethodno izviđanje zemljišta. Pri proceni i donošenju odluke o tome treba imati na umu

da će se brzina kretanja smanjiti i otežati komandovanje. Povećana potrošnja goriva pri dužem kretanju van puteva dolazi takode jako do izražaja.

d) OSIGURANJE NA MARŠU

Trupa na maršu se osigurava, sem izviđanja i zauzimanjem rastresitog rasporeda, isturanjem ka neprijatelju dela snage. Ovi delovi stoje pod jedinstvenom komandom i zovu se »marševsko osiguranje«. Njima komanduje komandant »marševskog osiguranja«. On određuje red marševanja svih potčinjenih delova i odgovoran je za izvršenje zadataka u vezi sa marševskim osiguranjem, a koji se odnosi na:

- osiguranje glavnine od iznenađenja,
- omogućivanje neprekidnog pokreta,
- savladivanje slabijeg neprijateljskog otpora, ne angažujući glavninu,

— dobijanje vremena i prostora pri susretu sa jačim neprijateljskim snagama da bi se omogućilo podilaženje i razvoj za borbu nastupajuće kolone.

Sastav delova za osiguranje. Marševsko osiguranje se sastoji od delova raznih rodova vojske, koji su neophodni za izvršenje njegovih zadataka. Oni se prema sastavu i jačini snaga marševske kolone izdvajaju i stavljaju pod komandu komandanta marševskog osiguranja. Ovde spadaju delovi:

- pešadije,
- tenkova,
- artiljerije i
- lovaca tenkova (u slučaju da se nema tenkova).

Pri marševanju manjih jedinica često nije neophodno da se pridaju i potčinjavaju delovi artiljerije. Oni, ipak, moraju biti tako postavljeni u koloni da se mogu brzo izvući napred radi podrške prednjih delova u borbi. U svakom slučaju, marševskom osiguranju se pridaje odeljenje artiljerijskih osmatrača.

U pogledu pridavanja, rasporeda i potčinjavanja delova protivavionske artiljerije, vidi odeljak G — protivavionska odbrana.

Da li će i koliki delovi od jedinica veze i jedinica za snabdevanje ući u sastav marševskog osiguranja, zavisice od situacije, kao i od toga na koju se daljinu ovo osiguranje istura. Po pravilu i kod manjih jedinica oni se uključuju u naredne marševske ešelone. Pod »marševskim osiguranjem« podrazumeva se najjistureniji marševski ešelon.

Iz zadataka u vezi sa marševskim osiguranjem proizlazi da će svi delovi marševskog osiguranja biti jako angažovani pri sudaru sa neprijateljem. Komandant kolone po pravilu tada ne može više neposredno raspolagati sa ovim delovima. Zato treba težiti da se njihova jačina odredi strogo prema njihovim zadacima. Po pravilu, delovi marševskog osiguranja iznose od $1/3$ — $1/6$ celokupnih snaga u koloni.

Primer br. 1:

Jačina i sastav celokupnih snaga na maršu:

1 oklopna borbena grupa sa:

- 1 štabom borbene grupe i štabnom četom,
- 1 bataljonom oklopne pešadije,
- 1 tenkovskim bataljonom,
- 1 divizionom lakih samohodnih oruđa,
- 1 baterijom lovaca tenkova,
- 1 baterijom protivavionske artiljerije.

Jačina i sastav marševskog osiguranja:

- 1 četa oklopne pešadije,
- 1 četa tenkova i
- 1 baterijsko osmatračko odeljenje.

Primer br. 2:

Jačina i sastav celokupnih snaga na maršu:

2 borbene grupe sa:

- 2 štaba borbenih grupa sa 2 štabne čete,
- 5 pešadijskih bataljona,
- 1 tenkovskim bataljonom,
- 1 poljskim artiljerijskim pukom (bez 1 divizionu),
- 1 divizionom lovaca tenkova (bez 1 baterije),
- 1 pionirskim bataljonom (bez 1 čete),

- 1 protivavionskim divizionom (bez 1 baterije),
- 1 bataljonom veze,
- 1 sanitetskim bataljonom (bez 1 dela),
- 1 tehničkom četom,
- 1 intendantskom četom,
- 1 četom vojne policije,
- 1 odeljenjem armijske izviđačke eskadri-
le.

Jačina i sastav marševskog osiguranja:

- 1 pešadijski bataljon,
- 1 četa tenkova,
- 1 poljska baterija,
- 1 baterija lovaca tenkova,
- 1 četa pionira,
- 1 baterija protivavionske artiljerije (kao
prateće obezbeđenje na maršu).

Marševsko osiguranje treba da bude sa što je moguće manje vozila koja nemaju dovoljno pešadijske zaštite. Stoga je preporučljivo da se takvi delovi, koji u zavisnosti od situacije mogu doći u obzir da budu ubrzo upotrebljeni, postave da maršuju na čelu sledećeg ešelona (glavnine), a tu spada: artiljerija, pioniri sa specijalnim vozilima, delovi jedinica veze, itd.

Snabdevačka četa bataljona, koji je određen za marševsko osiguranje, po pravilu se ne kreće sa svojim bataljonom, već sa jednim od sledećih marševski ešelona.

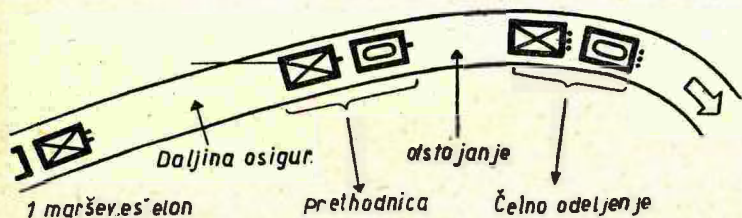
Radi osiguranja snabdevanja za vreme marša, mogu se, ukoliko je to neophodno, ostaviti pojedini »paketi« za odgovarajuće vrste snabdevanja bataljona. Isto važi i za snabdevanje jedinica odnosno njihovih delova koji se nalaze u marševskom osiguranju. Ako je to nemoguće, oni se moraju staviti na snabdevanje kod drugih jedinica.

Isturene snage za osiguranje na maršu isturaju za svoje lično osiguranje dalje sitnije delove. Tako:

kod navedenog **primera pod 1)**: 1 vod oklopne pešadije 1
1 vod tenkova, koji ob-
razuju **čelno odeljenje**.

kod navedenog primera pod 2): 1 pešadijsku čet, 1 čet tenkova i 1 vod lovaca tenkova koji obrazuju čelni odred.

Ako je jedna četa određena za čelni odred, ona istura svoje čelno odeljenje, koje sada predstavlja najistureniji deo marshevskog osiguranja — izuzimajući izviđačke organe — pri čemu su odstojanja isturanja sve manja.



Šema 7.

Na taj način se marševska kolona razgranava idući unapred u sve sitnije delove. Pri ovome se mora odbaciti svaka šema. Mesne prilike u danom slučaju mogu često zahtevati i sasvim drukčiji raspored i sastav osiguravajućih delova.

Kod noćnih marševa i kad je zemljište jako nepregledno bolje je da se za osiguranje uzme više pešadijskih snaga.

Pri odstupnim marševima ili kada su nastupni marševi ugroženi napadima iz pozadine — bilo od delova neprijatelja koji su se probili, bilo od vazdušnodesantnih ili gerilskih snaga — potrebno je na začelju kolone ostaviti marševsko osiguranje odgovarajuće jačine u vidu zaštitnice.

Bočno osiguranje. Bočno osiguranje otvorenih bokova za vreme marša vrši se po naredenju trupnog komandanta isturanjem slabijih snaga u dotičnu stranu kolone. Pri ovome treba imati u vidu da će brzina kretanja ovih snaga, koje se često kreću samo po sporednim putevima, kao i zbog izvršavanja zadatka osiguranja, biti manja od brzine kretanja glavnih snaga. Stoga ovo ubrzo može dovesti do zaostajanja

bočnih osiguranja. Da bi se ovo izbeglo, potrebno je da se bočna osiguranja ranije isturaju unapred. Pored toga, mora se uzeti u obzir i skraćivanje vremena njihovog odmora da bi se izbeglo zaostajanje. U slučaju potrebe mora se isturiti odnosno izdvojiti novo bočno osiguranje — a još bolje izvidnice.

Kod slabijih snaga često će se bočna osiguranja morati da ograniče samo na borbenu izvidanje.

Veza između bočnog osiguranja i glavnine snaga koje maršuju mora se održavati kuririma, kada se u interesu tajnosti zabrani upotreba radija.

Odstojanja osiguravajućih delova. Odstojanje marševskog osiguranja od glavnine snaga predstavlja bitan činilac u osiguranju na maršu. Njegovo odmeravanje treba naročito pažljivo vršiti kod motorizovanih jedinica kod kojih će čela glavnine moći ova odstojanja da brzo pređu i da nalete na svoja marševska osiguranja, ako bi ova odstojanja bila nedovoljna.

Primer:

Odstojanje od prethodnice do čela glavnine 10 km, **vreme prelaska 30 minuta**, pri marševskoj brzini od 20 km/čas.

Odstojanje osiguravajućih delova od glavnine treba, sem toga, trupnom komandantu da stvori potrebno vreme za donošenje odluke i izdavanje zapovesti. Brzo izdavanje zapovesti dobija naročiti značaj.

Ukoliko je manja trupna jedinica, utoliko mogu biti manji delovi za osiguranje, pa utoliko može i njihovo odstojanje od glavnine biti manje. Ako je ono preveliko, to će delovi za osiguranje pri sudaru sa neprijateljem biti prepusteni sami sebi i lišeni podrške glavnine. Pri tome mogu:

- noć i magla,
- jako ispresecano zemljište i
- prostrani šumski predeli

učiniti neophodnim da se odstojanja marševskih osiguranja smanje dok se na otvorenom zemljištu i pri dobroj vidljivosti i preglednosti ova odstojanja mogu povećati.

Protivavionska odbrana. Za osiguranje na maršu od neprijateljskih napada iz vazduha, pored izbora oblika marša, potrebno je još preduzeti i ove mere:

- zaštitu trupa od vazдушnih napada i
- organizovanje protivvazdušne odbrane pomoću protivavionske artiljerije.

Poslednje se može izvesti u vidu pokretne zaštite u skokovima od odseka do odseka ili stalnom zaštitom. Detaljnije vidi u odeljku G: »Protivvazdušna odbrana«.

e) TEHNIČKE PRIPREME MARŠA

1.—Otpočinjanje pokreta

Pokret otpočinje napuštanjem dotadašnjih trupnih rejonu. Na koji će se način obrazovati marševska kolona, i kako će i gde pojedini delovi kolone zauzeti svoja mesta prema naređenom redu marsjevanja, zavisiće od:

- oblika i prostranstva dotadašnjih rejonu,
- rasporeda trupa u ovim rejonima,
- stanja drumske i putne mreže, kao i karaktera zemljišta na dotadašnjoj prostori.

Prostranstvo i oblik rejonu, u kome se trupe nalaze pre početka pokreta, određuju se prema raspoloživim zaklonima, rastresitom rasporedu trupe, kao i njenoj jačini. Ukoliko je rejon prostraniji, a snage na njemu smeštene manje, i putna mreža gušća, utoliko će biti veća sloboda pokreta jedinica pri početku marša.

Blagovremena razmišljanja svih starešina, još za vreme odmora trupa, o maršu, olakšavaju izradu definitivnog marševskog plana, kao i ostale pripreme. Na ovaj način i same trupe dobijaju više odmora. Izvesna trvenja, nastala još na početku marša, mogu se teško odraziti na ceo tok njegovog izvršenja, pošto se često ne mogu u potpunosti otkloniti ni za sve vreme trajanja.

Gore pomenuta razmišljanja treba u svojoj osnovni da zahvate ova pitanja:

- moguće pravce za preduzimanje marša,
- postojeće puteve koji vode u tom pravcu,

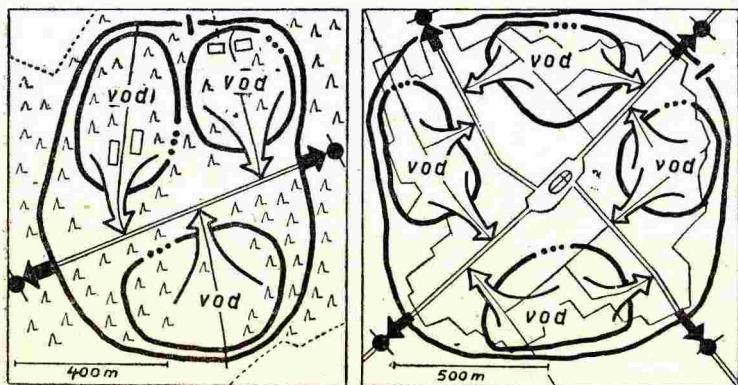
—polazne tačke,

— vreme potrebno za pristizanje na polazne tačke.

Polazni marševski pravac po pravilu vodi ka drumovima i putevima docnijeg glavnog marševskog pravca. Dok će za veće jedinice, naročito kada su raspoređene na većim rejoni-ma, dolaziti u obzir više polaznih marševskih pravaca, dotle će se za manje jedinice — čete i baterije — s obzirom na njihove manje rejone razmeštaja, retko kada primeniti. Ako su vozila već brižljivo raspoređena s obzirom na eventualan pravac daljeg marša, koristeći pri tom odgovarajuće zaklone, to će njihov polazak, naročito noću, biti znatno olakšan i odvi-jaće se sâm po sebi brže.

Svi putevi, koji sa prostorijske na kojoj je trupa raspoređena, vode ka mogućim polaznim marševskim pravcima moraju se, prema postojećem rasporedu trupe, tako izvoditi da se pojedini njeni delovi mogu, bez većih obilazaka, ukrštanja i izlišnih pokreta, uvesti u kolonu. Ako, s obzirom na mesne prilike, dolazi u obzir za odlazak samo jedan polazni marševski pravac, to se može već i pre dobijanja tačne marševske zapovesti izvršiti dodeljivanje jedinicama odgovarajućih polaznih puteva, dok je u protivnom slučaju o ovome moguće samo **razmišljati** sve dok se definitivno ne donese odluka o pravcu novog marša.

Normalno je da će pojedine jedinice za odlazak u marševsku kolonu biti primorane da koriste sporedne puteve. Pri ovome treba voditi računa da na uskim putevima premešta vozila s jednog na drugo mesto u rasporedu jedinice, kao i njihovo okretanje, — naročito po mraku — može biti vrlo teško i uz veliki gubitak vremena. Pri pokretima van puteva treba izvideti stvor tla da bi se izbeglo zaglibljavanje vozila. Gusta stabla predstavljaju prepreku za kretanje. Poznavanje puteva, koji su korišćeni pri dolasku jedinice u određen rejon, niukoliko ne isključuju potrebu njihovog detaljnog izviđanja od strane svih nižih starešina. U težim prilikama moraju se i pojedini vozači upoznati sa detaljima. Jednostavnije opravke puteva sopstvenim sredstvima i snagama mogu u mnogome olakšati polazak vozila iz dotadašnjih rejona od-mora.



Šema 8.

Za zauzimanje mesta u koloni i obrazovanje marševskog poretka moraju se po karti odrediti na glavnom putu polazne tačke na kojima će se pojedini delovi trupa koje izvode marš uključiti u marševsku kolonu prema utvrđenom redosledu.

Tačke polaska duž ni su da odrede:

- | | |
|----------------------------|--------------------------|
| za osnovne jedinice (čete) | — komandir dotične čete, |
| za bataljon | — komandant bataljona, |
| za marševski ešelon | — komandant ešelona. |

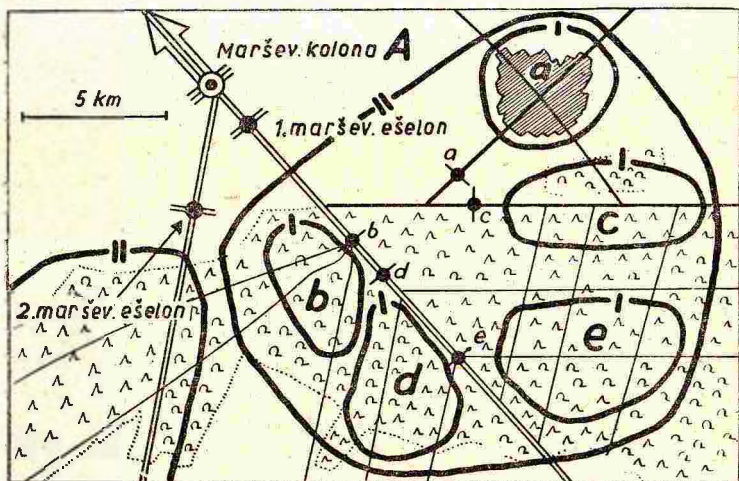
U izuzetno teškim slučajevima mogu se pomoćne polazne tačke određivati i po vodovima.

Polazne tačke. Polazna tačka treba tako da leži na marševskom pravcu da se, po mogućstvu, pojedini delovi kolone, polazeći iz svojih rejona odmora, mogu razviti u potpunosti na svojim putevima koji ih odvede na polaznu tačku, računajući sva potrebna marševska odstojanja i ona između vozila, kao i da mogu približujući se razviti naređenu brzinu kretanja. Treba težiti da se sa tom brzinom pređe polazna tačka. Stoga je potrebno da se polazna tačka određuje po mogućstvu na pravom delu puta, pošto krivine i ostalo uslovljavaju smanjivanje brzine kretanja, te mogu lako izazvati nagomilavanje kolone.

S druge strane, polazna tačka treba da bude toliko udaljena od spoljne ivice rejonu odmora da je, po mogućstvu, moraju proći svi delovi. Na ovaj način će biti olakšan nadzor marša od samog početka, kao i pozivanje jedinica.

Ako je u izuzetnim slučajevima nemoguće — na primer, pri pridavanju drugih jedinica, koje su bile razmeštene u nekim drugim rejonima odmora, — da prođu kroz određenu polaznu tačku, to će se za ove delove kolone odrediti druga polazna tačka na kojoj će se oni, prema naredenoj brzini kretanja, i određenom mestu u koloni, moći u nju da uključe.

Primer za polazne tačke vidi se na sledećoj šemi:



šema 9.

Objašnjenje:

Polazna tačka a: leži van naseljenog mesta da bi jedinice mogle zauzeti naredenu brzinu, pošto su red marševanja i potrebna odstojanja vodova zauzeti još u naseljenom mestu.

Polazna tačka b: nalazi se na polaznom putu marševskog ešelona, kako bi mogla da se postigne na-

redena brzina. Vodovi su zrakasto postrojeni na šumskim putevima van glavnog marševskog puta i privučeni polaznoj tački, tako da će biti u mogućnosti da pravovremeno zauzmu svoje mesto i odstojanja u koloni.

Polazna tačka c: nalazi se na solidnom sporednom putu. Pošto vodovi u određeno vreme izlaze na šumske puteve, izbiju na sporedni put i, u toku pokreta, na njemu zauzimaju marševski redosled i poredak, — jedinica postiže naređenu marševsku brzinu.

Polazna tačka d: važi rečeno za tačku c.

Polazna tačka e: leži na polaznom drumu marševskog ešelona. Jedinica zauzima naređenu brzinu pošto se vodovi, kao i kod c) i d) uključe u kolonu i zauzmu propisna odstojanja.

Potrebno vreme. Potrebno vreme za obrazovanje marševske kolone mora se takođe brižljivo proračunati. Na njemu počiva docniji tačan proračun vremena za spremnost svakog dela kolone za marš. Ovaj proračun vremena može se i unapred izvršiti, ne čekajući baš definitivnu zapovest za izvršenje marša. To je, naravno, samo onda moguće, ako se zna tačna jačina — brojno stanje vozila. To će po pravilu biti slučaj kod onih jedinica kod kojih se ne očekuju neke veće promene u sastavima i jačini.

Pri ovome se prvo računa potrebno vreme za prvo vozilo svake jedinice odnosno njenog dela za odlazak od rejonu odmora do polazne tačke, a zatim i vreme za prolazak dotičnog dela kolone kroz tu tačku. U osnovu za proračun ulaze ovi elementi:

- broj vozila,
- odstojanja mesta vozila do polazne tačke, i
- brzina koju je na tom delu puta moguće razviti.

Zavisno od stanja puteva i zemljišnih uslova za izlazak vozila iz zaklona, kao i za početno kretanje, treba predviđati manju brzinu kretanja od naređene brzine za izvršenje marša pošto će se naređena brzina zauzeti tek postepeno.

Ukoliko su mesne prilike teže, utoliko se mora uzeti veće dodatno vreme. Kod manjih jedinica za pojedine njihove delove ova razlika neće biti skoro nikakva.

Na ovaj način proračunato vreme treba samo još, kada se dobije zapovest za marš, odbiti od naređenog vremena za polazak kolone sa polazne tačke i dobiće se za svaku jedinicu vreme za polazak sa njenog mesta odmora. Po prijemu zapovesti za marš treba ovom proračunatom vremenu još dodati potrebno vreme za pokret od polazne tačke svoje jedinice do polazne tačke pretpostavljene jedinice.

Vreme uštedeno ovakvim proračunom unapred ide u korist odmora trupe, kao i njenih tehničkih priprema za marš i potrebnog vremena za izdavanje zapovesti potčinjenim kada se dobije zapovest trupnog komandanta za izvršenje marša.

Pri marševanju većih združenih jedinica, kada postoji više različitih mogućih polaznih pravaca za izvršenje marša, kao i formiranje različitog broja i sastava marševskih ešelona, treba u odgovarajućem smislu postupiti. U ovakvim slučajevima se kao potrebno vreme svake jedinice mora uzimati odstojanje od spoljne ivice njenog rejona razmeštaja do predviđene tačke za ulazak u kolonu — polazne tačke — na glavnom putu za izvršenje marša. Definitivan proračun vremena za obrazovanje marševske kolone biće moguć tek onda, kada se marševskom zapovešću tačno dadu sledeći elementi:

- vreme za korišćenje puteva,
- polazni marševski pravac,
- podela i raspored trupa na maršu.

Iz određenog vremena za početak i kraj prolaženja kroz polaznu tačku:

- celokupne marševske kolone,
- svakog marševskog ešelona, i
- svake jedinice, dakle, iz vremena prolaženja na polaznoj tački marševske kolone, dobijaju se, na osnovu naređene brzine kretanja, odgovarajuće marševske dubine, red marševanja i marševska odstojanja.

S druge strane, iz predviđenih marševskih dubina, računavajući i odgovarajuća odstojanja između vozila, može se

izračunati, prema odgovarajućoj brzini marševanja i odsto-
janjima, vreme kada svaka jedinica treba da bude na pola-
znoj tački. Pri ovome je potrebno da se uzme u obzir i od-
stojanje od polazne tačke do naredne više jedinice i da se
doda vreme koje je za to potrebno.

Primer:

3. bataljon oklopne pešadije kao i ešelon marševske ko-
lone A:

Podaci iz marševske zapovesti: **brzina marševanja:** 20 km/čas;

oblik kolone: izdužena kolona;

vreme prolaženja kolone: 3. bataljon oklopne pe-
šadije — početak u 9.30 časova, završetak u 10
časova na polaznoj tački kolone A.

Proračun: Vreme prolaženja od 30 minuta pri brzini od
20 km/čas dozvoljava da dubina kolone bataljona
iznosi 10 km; treba je iskoristiti za rastresit ras-
spored kolone pomoću odstojanja. Odstojanje od
polazne tačke marševske grupe do polazne tačke
marševske kolone A iznosi 1000 m ili 3 minuta
pri brzini od 20 km/čas. Sledstveno tome, 1.
marševski ešelon mora proći polaznu tačku svo-
jim čelom u 9.27 časova.

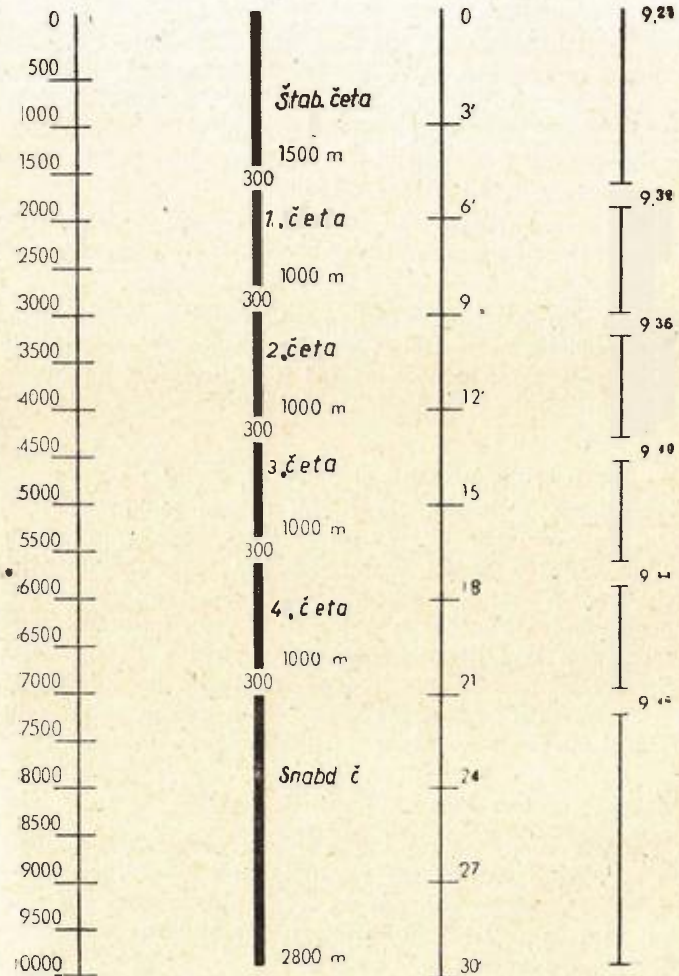
Na ovoj osnovi, proračun vremena za proticanje
jedinica 1. marševskog ešelona kroz polaznu ta-
čku kolone, za dubinu bataljona oklopne peša-
dije može se predstaviti grafički na sledećem
grafikonu:

Prema tabeli proticanja jedinica kroz polaznu tačku, ofi-
cir — uređivač kolone, može da kontroliše pravilan ulazak
jedinica u glavnu marševsku kolonu.

Pokret ka polaznoj tački. Određivanje zajedničke pola-
zne tačke i vremenskog proračuna za svaku jedinicu kada
ona kroz polaznu tačku treba da prođe, često nisu dovoljni.
Ovo je naročito slučaj, kada

— pri oskudnoj putnoj mreži više jedinica u potpunosti
ili delom mora koristiti iste puteve za odlazak do polazne
tačke i

—zemljište ili nedovoljna vidljivost — noć, magla —
 onemogućavaju dobru preglednost i održavanje veze.



Šema 10.

Stoga se u takvim slučajevima moraju neposredno kontrolisati i pokreti za dolazak na polaznu tačku. U protivnom se može dogoditi da još na samom početku marša dođe do teškog nagomilavanja, opasnog zagušivanja saobraćaja i prometnji, koji bi proracun vremena komandovanja i na njemu zasnovane preduzete mere za izvršenje marša učinili besciljnim. Ako bi se dovođenje jedinica do polazne tačke preпустиo samo volji ili odgovornosti potčinjenih starešina, to bi često dovelo do velikog dubitka u vremenu, koji bi neosnovano skraćivao trupi vreme odmora.

Ukoliko su prilike teže, — jačina jedinica, njihovo združivanje, rastresit raspored — utoliko će ove mere biti od većeg značaja.

Stoga starešina, nadležan za izdavanje zapovesti za marš, čim je načisto sa načinom obrazovanja marševske kolone, može — prema mogućnostima još u pripremnim zapovestima — da reguliše, da li će potčinjene jedinice poći na marš:

— po pozivu ili

— samostalno, prema marševskom planu.

Pozivanje jedinica da otpočinu pokret je korisno ako se radi o kratkim odstojanjima do polazne tačke. Tada oficir — uređivač kolone, poziva svaku jedinicu ponaosob da otpočne pokret, vodeći računa o njenom mestu u okviru opšte jedinice odnosno kolone, kao i o odstojanju do polazne tačke. Pozivanje se može izvršiti pomoću radija, kurira ili ugovorenim znacima. Da bi se izbegle nepredviđenosti i neminovna trvenja na početku marša, treba narediti kada svaka jedinica mora biti spremna za poziv za otpočinjanje pokreta.

f) VREMENSKI PLAN

Polazak na marš po vremenskom planu biće primenjen kada se radi o jedinicama razvučenim na velikom prostoru, koje imaju dugačke pokrete da izvrše do dolaska na polaznu tačku. Isto tako, noću je preporučljiv polazak na marš po vremenskom planu.

Kod sitnijih jedinica i kada se raspolaže gustom mrežom puteva često će biti dovoljno da se svakoj jedinici poje-

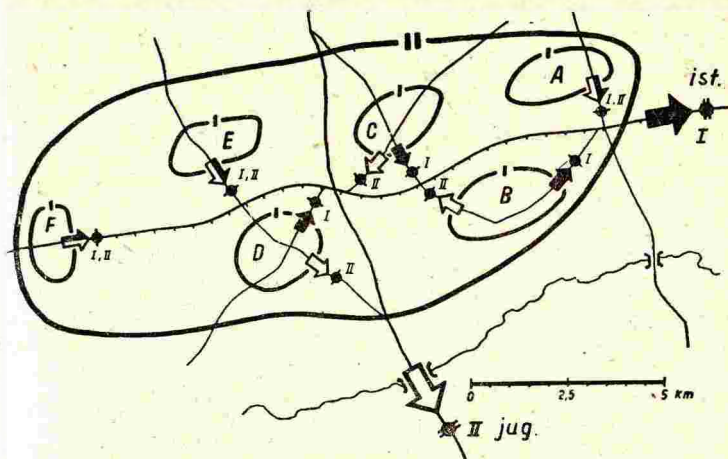
dinačno odredi vreme kada mora stići na polaznu tačku s tim da same proračunaju vreme svog polaska. Ukoliko bi ovakve jedinice pri odlasku na polaznu tačku koristile iste puteve, nužno je da se preduzmu odgovarajuće mere da se otklone neredi i osigura njihov pravilan dolazak na polaznu tačku. U ove mere spadaju:

- uzajamno sporazumevanje starešina,
- postavljanje straža za zatvaranje prilaznih puteva na mestima ulaza,
- korišćenje odeljenja za vezu između jedinica.

Sastavljanje vremenskog plana zahteva utrošak znatnog vremena, ali njegova je prednost u tome što neizbežna trvenja svodi na najmanju moguću meru.

Vremenski plan za odlazak na polaznu tačku može se takođe sastaviti **unapred**, bez definitivne zapovesti za izvršenje marša, s tim što se izrađuje za različite moguće pravce za izvršenje predstojećeg marša. U ovom slučaju treba prvo uzeti neko vreme »x«, a posle prijema zapovesti zameniti ga vremenom polaska koje je stvarno naređeno.

Primer:



Šema 11.

Pretpostavka: — postoje dva moguća pravca za preduzimanje marša, sa jednakim stanjem puteva; dubina svake jedinice na maršu

oko 1350 m i

marševsko odstojanje oko 300 m

svega: 1650 m ili 5 minuta

— putevi za izlazak na polaznu tačku su tačno određeni; brzina 20 km/čas.

Vremenski plan izlaska jedinica na polaznu tačku pri formiranju marševske kolone. Za polaznu tačku I: — istočni pravac:

| Red marševanja jedinica | Vreme pristizanja na polaznu tačku I | Odstojanje do polazne tačke I km = minuta | Vreme polaska jedinice sa svoje polazne tačke |
|-------------------------|--------------------------------------|---|---|
| A | × | 3 = 9 min | × |
| B | × + 5 min | 5 = 15 min | × - 15 + 5 min |
| C | × + 10 min | 8 = 24 min | × - 24 + 10 min |
| D | × + 15 min | 10 = 30 min | × - 30 + 15 min |
| E | × + 20 min | 11 = 33 min | × - 33 + 20 min |
| F | × + 25 | 16 = 48 min | × - 48 + 25 min |

Neka je, na primer, u marševskoj zapovesti vreme »X« naređeno da bude 18 časova, to će unutar marševskog ešelona za polazak i prolaženje kroz polaznu tačku I biti potrebno ukupno vreme od 17.37 — 18.30 časova, što čini 53 minuta (uključena dubina na maršu poslednje jedinice i zadnjeg odeljenja).

Za polaznu tačku II — južni pravac:

| Red marševanja jedinica | Vreme pristizanja na polaznu tačku II | Odstojanje do polazne tačke II km — minuta | Vreme polaska jedinice sa svoje polazne tačke |
|-------------------------|---------------------------------------|--|---|
| A | × | 12 = 36 min | × |
| B | × + 5 min | 7 = 21 min | × - 21 + 5 min |
| C | × + 10 min | 5 = 15 min | × - 15 + 10 min |
| D | × + 15 min | 3 = 9 min | × - 9 + 15 min |
| E | × + 20 min | 7 = 21 min | × - 21 + 20 min |
| F | × + 25 min | 12 = 36 min | × - 36 + 25 min |

Ukupno vreme za pokrete unutar rejona za odmor do izlaska na polaznu tačku II (sa dubinama, kao gore) iznosi od 17.24 — 18.30 časova, što čini 66 minuta.

| Red marševanja jedinica | Vreme pristizanja na polaznu tačku II | Odstojanje do polazne tačke II km — minuta | Vreme polaska jedinica sa svoje polazne tačke |
|-------------------------|---------------------------------------|--|---|
| D | × | 3 = 9 | × |
| C | × | 5 = 15 | × |
| E | + | 7 = 21 | + |
| B | + | 7 = 21 | + |
| F | + | 12 = 36 | + |
| A | + | 12 = 36 | + |

Ukupno vreme za pokret jedinica unutar rejona za odmor do polazne tačke II (sa dubinama, kao gore) iznosi od 17.44 — 18.30 časova, što čini 46 minuta.

Provera pokreta. Izradom sličnog »reda vožnje«, kao i onog za kontrolu marša (vidi str. 147) može se kontrolisati da li jedinice imaju naređena marševska odstojanja i da li im je s ozbirom na to što se imaju kretati istim prilaznim putevima, određeno pravilno vreme pristizanja na polazne tačke. Na taj način se za vreme pokreta jedinica ka polaznoj tački može brzo videti gde se pojedine jedinice nalaze.

Ako su pokreti za odlazak na polaznu tačku otežani nepogodnim putnim uslovima — slaba mreža puteva, njihovo loše stanje, slabo tle — to se pri proračunu potrebnog vremena za izvršenje ovih pokreta te teškoće moraju uzeti u obzir. Po izvršenom izviđanju zemljišta o svemu tome treba podneti izveštaj.

Primer:

Udaljenje rejona za odmor minobacačke čete do bataljonske polazne tačke iznosi 3 km, što čini 9 minuta.

Izviđanjem zemljišta je utvrđeno (šema 12):

— deo puta a: težak za kretanje, 500 m sa brzinom od 5 km/čas, što čini 6 minuta;

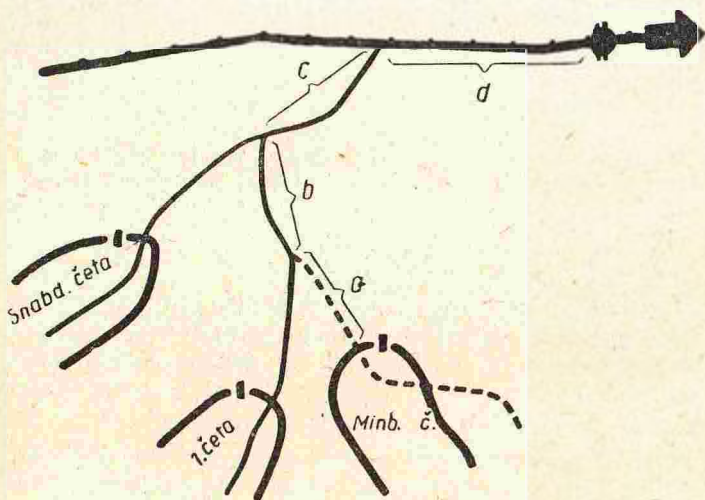
— deo puta b: duboko prolokan poljski put od vozila, 500 m sa brzinom od 10 km/čas, što čini 3 minuta;

— **deo puta c:** sa mestimičnim rupama, 1000 m sa brzinom od 15 km/čas, iznosi 4 minuta;

— **deo puta d:** dobar drum, 1000 m sa brzinom od 30 km/čas, iznosi 2 minuta.

Ukupno 15 minuta.

U vezi sa stanjem puteva, treba dodati još za svaku sigurnost 6 minuta.



Šema 12.

Potrebne mere u vezi sa izvršenjem marša, u odnosu na vreme i brzinu kretanja, zavise od:

- udaljenosti do marševskog cilja i
- vremena kada se marševski cilj ima dostići.

Daljina marša. Udaljenje do cilja zavisi od puteva koji će se koristiti za marš. Za motorizovane snage najkraći putevi nisu uvek i najpogodniji za izvršenje marša. Ukoliko se izuzetno nižen komandovanju ostavljaju slobodne ruke pri izboru puteva za izvršenje marša treba, po mogućstvu, izbegavati uske puteve, koji imaju dosta krivina i tesnaca. S

obzirom na često promenljivu situaciju u vazduhu samo će se na kraćim odstojanjima naći putevi koji vode kroz pokri-veno zemljište.

Presudan je zahtev da se marševski cilj dostigne brzo i sigurno!

2. Marševska brzina:

Na proračun brzine kretanja utiču sledeći elementi:

- stanje puta i njegova trasa,
- zauzetost puta ostalim saobraćajem,
- obučenost — naročito vozača,
- vrste motornih vozila i njihovo tehničko stanje,
- veličina jedinice koja vrši marš,
- vidljivost i meteorološki uslovi.

Na uskim putevima se mora naročito onda računati sa smanjenim brzinama marševanja, ako postoji kretanje i u suprotnom pravcu. Putevi sa krivinama kao i oni sa oštećenim gornjim strojem smanjuju brzinu kretanja.

Ako su vozači još nedovoljno izvežbani za voženje u koloni mora se takođe računati na manju brzinu kretanja.

Jedinice sa manjim i pokretljivijim vozilima mogu se po pravilu brže kretati, nego one sa vozilima veće konstrukcije, ili sa prikolicama, odnosno prikačenim oruđima. Specijalna vozila imaju uopšte manju prosečnu brzinu kretanja. Unutar jedinice nikad se ne može voziti najvećom mogućom brzinom. Pri ovome se brzina kretanja opredeljuje prema najsporijoj vrsti vozila. Kod dobrih puteva, koji su slobodni od drugog saobraćaja, prosečne brzine motornih vozila iznose:

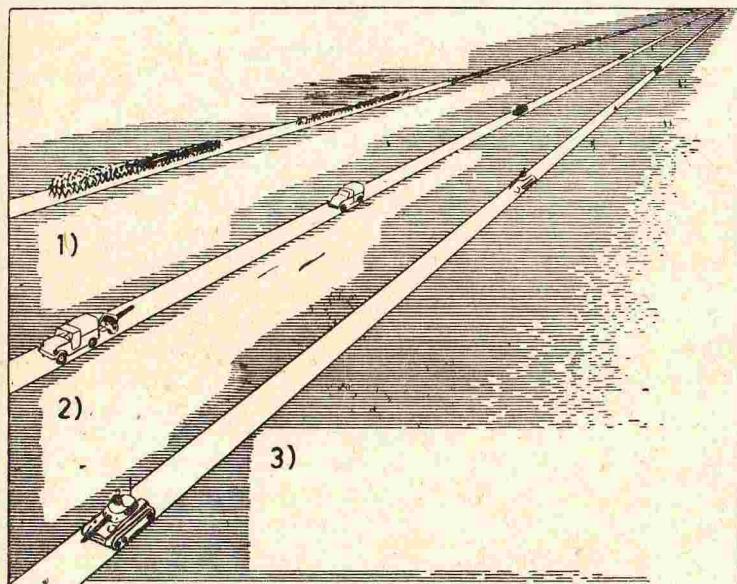
| | danju | noću |
|------------------------------------|-----------|-----------|
| — za vozila na točkovima najmanje | 40 km/čas | 25 km/čas |
| — za vozila na gusenicama najmanje | 20 km/čas | 15 km/čas |

Dužine marševa. U toku 24 časa motorizovane jedinice, odnosno velike združene jedinice, računajući tu tehničke zastanke i odmore, mogu preći:

- sa vozilima na točkovima najmanje 300 km a
- vozila na gusenicama najmanje 200 km

Manje jedinice ili pojedini vodovi koji samostalno maršuju mogu voziti većom brzinom nego veće i združene —

mešovitog sastava — formacije. U ovom slučaju na brzinu kretanja utiču i odstojanja kako između vozila tako i između delova kolone. Kraća odstojanja između vozila smanjuju dubinu marševske kolone, a time i vreme prolazanja kolone, kao i zauzimanja puta. Ali, uslovi sigurnosti vožnje dozvoljavaju pri dužem kretanju znatno manje brzine nego pri vožnji sa povećanim odstojanjima. Povećanje dužine marševske kolone, koja se dobija usled povećanih odstojanja, u najmanju ruku će se izravnati zbog mogućnosti bržeg kretanja.



Šema 13.

Za dužinu marša od 100 km, ne računajući vreme za zastanke i odmore, potrebno je:

1) Pešadijskoj koloni dubine 500 m i brzine kretanja od 5 km/čas: 20 časova i 6 minuta.

2) **Motorizovanoj koloni** od 170 vozila (jedan bataljon) sa odstojanjem od 50 m između vozila i odgovarajućom dubinom kolone od 9300 m, pri brzini kretanja od 15 km/čas: 7 časova i 17 minuta.

3) **Oklopnjoj koloni** od 17 vozila (tenkovi i vozila) sa odstojanjem između vozila od 100 m, odgovarajućom dubinom kolone od 17 750 m i brzinom kretanja od 20 km/čas: 5 časova i 53 minuta.

Trajanje marša i dužina kolone neće se smanjiti manjim odstojanjima između vozila, već razvijanjem što je moguće veće brzine kretanja.

Opšte važće osnove za proračun brzine kretanja, kao i pravila savremenog saobraćaja, moraju u **višim štabovima** biti strogo primenjivani. Na taj način će biti olakšano planiranje i komandovanje, a izbeći će se donošenje pogrešnih odluka. U tom smislu postoje formule za izračunavanje:

- propusne moći puteva, i
- vremena proticanja pojedinih jedinica.

| Odstojanje vozila u metrima | Propustljivost broja vozila na čas na jednoj komunikaciji pri prosečnoj brzini kretanja km na čas | | | | | | | |
|--------------------------------|---|------|------|------|------|------|-----|------|
| | 5 | 10 | 15 | 20 | 25 | 30 | 40 | 50 |
| 10 | 500 | 1000 | 1500 | | | | | |
| 20 | 250 | 500 | 750 | 1000 | 1250 | 1500 | | |
| 50 | 100 | 200 | 300 | 400 | 500 | 600 | 800 | 1000 |
| 100 | 50 | 100 | 150 | 200 | 250 | 300 | 400 | 500 |
| 200 | 25 | 50 | 75 | 100 | 125 | 150 | 200 | 400 |

Duplo veća brzina kretanja daje i duplu propustljivost, dok duplo povećanje odstojanja vozila istu smanjuje za polovinu.

Vreme prolaska jedne kolone T izračunava se po obrascu:

$$\frac{n}{L} = \frac{n \cdot d}{v} = T$$

Pri čemu je:

n = broj vozila

L = propustljivost broja vozila = $\frac{\text{prosečna brzina kretanja (v)}}{\text{odstojanje (d)}}$

d = odstojanje između vozila,

v = prosečna brzina kretanja.

3. Dužina marševske kolone:

Dužina marševske kolone je jedan od najvažnijih faktora za planiranje i izvršavanje kretanja. Ona se dobija iz:

— broja i dužine vozila i

— odstojanja.

Broj vozila je osnova za proračun dužine kolone, dok su različite dužine vozila od sporednog značaja. One dolaze u obzir samo još pri koloni sa primaknutim vozilima posle zaustavljanja kolone. Stoga će po pravilu biti dovoljno, ako se uzme prosečna dužina najmnogobrojnijih vozila u dotičnoj jedinici — na primer, dužina jednog teretnog kamiona ili tenka. Poređana vozila u koloni, bez ikakvih odstojanja, predstavljaju **sopstvenu dubinu kolone**.

Zato su od većeg značaja za određivanje dubine kolone:

- — odstojanja između vozila — od vozila do vozila,
- odstojanja između jedinica — od začelja jednog do čela drugog marševskog ešelona odnosno jedinice na maršu.

Odstojanja se mogu menjati u zavisnosti od oblika marševske kolone (sa većim ili manjim odstojanjima), brzina kretanja i mesnih prilika. Velika odstojanja na maršu razređuju kolonu po dubini, ali otežavaju komandovanje i povezanost. Prema tome, ako se uzme odstojanje između vozila samo za dužinu vozila, sopstvena dubina kolone će se udvojit.

Odstojanje vozila. Veličina odstojanja između vozila zavisi od oblika marševske kolone. Dok se pri maršu u izduženoj koloni i koloni po grupicama odstojanja određuju prema obliku marša kolone, u prikupljenoj koloni, **po pravilu**, ta odstojanja treba da iznose **najmanje polovinu** brzine u km/čas — izraženo u metrima. Pri brzinama manjim od 25 km/čas, odstojanja između vozila treba da budu po pravilu najmanje 20 m. Kao osnovica za odstojanje vozila može se uzeti »tahometrijsko odstojanje«. Po potrebi ono se može

udvojiti ili utrostručiti, a u naročitim slučajevima — na primer, pri maršu po grupicama — odstojanje između vozila treba narediti.

Ukoliko se na maršu odstojanja vozila držie tačnije, utoliko će i brzina kretanja biti ravnomernija, a utoliko će i tok marša biti ravnomerniji.

Odstojanja između jedinica. Na određivanja veličine odstojanja utiču, pre svega, taktički obziri — situacija u vazduhu i uslovi maskiranja. Odstojanjem između jedinica se postiže rastresitiji raspored marševske kolone, a time umanjuje dejstvo neprijateljskog oružja. Odstojanja u isto vreme služe i za postepeno izravnjavanje marševske brzine do čijeg odstupanja neminovno dolazi na maršu između pojedinih delova kolone. Ovo je naročito slučaj prilikom ispadanja pojedinih vozila iz stroja. Noću marševska odstojanja mogu biti nešto manja od dnevnih.

Svaki staresina mora znati dubinu na maršu svoje jedinice odnosno njenog dela, imajući u vidu različite oblike marševske kolone. Ako se neka jedinica ili njen deo pridaje radi izvršenja marša, to joj se obavezno mora odrediti — prema broju i vrsti motornih vozila — dubina na maršu. Preporučljivo je da svaka jedinica ove podatke dâ, iako se i ne traže, prilikom potčinjavanja za izvršenje marša.

Pregled marševskih dubina. Za izračunavanje dubine kolona na maršu mogu se izraditi jednostavni tabelarni pregledi. Oni olakšavaju izdavanje zapovesti i ušteđuju uvek ponovna proračunavanja.

Kao grubo pravilo može se uzeti da važi:

Dubina kolone na maršu jednog bataljona (bez marševskih odstojanja) iznosi, uopšte uzeto:

| | |
|--|--------|
| — štab bataljona i štabna četa | 2/10 |
| bataljonske kolone, | |
| — 3 čete odnosno baterije * — 3 x 1/10 | 3/10, |
| — 1 minobacačka četa | 2/10 i |
| — 1 snabdevačka četa | 3/10 |

| Naziv jedinice | Sa odstojanjima između vozila od | | | | |
|---|----------------------------------|------|-------|-------|-------|
| | 25 m | 50 m | 100 m | 150 m | 200 m |
| Komandna grupa čete sa 2 tenka i 3 motocikla | 115 | 215 | 415 | 615 | 815 |
| Vod od 5 tenkova | 150 | 250 | 450 | 650 | 850 |
| Četa u prikupljenoj koloni (samo sa odstojanjima između vozila) | 640 | 1115 | | | |
| Četa u izduženoj koloni sa odstojanjima između vodova | 865 | 1265 | 2065 | | |
| od 100 m | | | | | |
| 200 m | 1165 | 1565 | 2365 | 3165 | 3965 |

Tehnički zastanci i odmori

Na dužim marševima neophodno je u izvesnim vremenskim razmacima da se daju kratki tehnički zastanci i duži odmori. Oni služe da se izvrši pregled vozila, kao i njihovo dovođenje u ispravno stanje a pored toga i za snabdevanje jedinica i odmor ljudstva, naročito vozača.

Vreme potrebno za zastanke i odmore treba takođe uneti u proračun vremena za izvršenje marša. U toku marša, zastanci i odmori se daju jednovremeno za sve delove kolone, koji maršuju istim putem. Ako se jedna veća združena jedinica kreće po više puteva, obrazujući više kolona, komanda može za svaku kolonu da odredi posebno vreme odmora. Na taj način, komanda će imati kolone u svojoj ruci i biće u mogućnosti da upravlja vremenski i prostorno svim delovima svojih snaga. Ona će moći pojedine kolone po vremenu da eselonira, pojedine delova — na primer, protivavionsku artiljeriju, pionire, jedinice za snabdevanje — za vreme odmora da izvuče napred ili pak da izjednačava manje brzine kretanja koje su bile uslovljene različitom prohodnošću i stanjem pojedinih puteva.

Stoga je potrebno, ukoliko je to moguće, da se odmori predviđaju unapred i unose u marševsku zapovest.

Tehnič ki zastanak od oko 20 minuta trajanja daje se obično posle 2 — 4 časa kretanja. Za vreme zastanka, po

pravilu, zadržavaju se naređena odstojanja. Na taj način se olakšava korišćenje svih postojećih zaklona neposredno pred puta protiv neprijateljskog osmatranja iz vazduha. Napuštanje puta, kojim se kolona kreće, za vreme tehničkih zastanaka može samo retko doći u obzir.

Odmori služe za detaljnije tehničke preglede i kraće opravke vozila i opreme. Pri tome je bolje dati jedan odmor od 3 časa nego tri odmora od po 1 čas. Pri određivanju vremena za odmor treba uvek imati u vidu i potrebu razvođenja kao i ponovnog formiranja marševske kolone.

Rejoni odmora su uvek van puta. Oni treba da pružaju mogućnost da jedinice zauzmu rastresit raspored i da budu zaklonjene od neprijateljskog ugleda iz vazduha. Pri ovome ukoliko je to moguće treba izbegavati manje šumarke i naseljena mesta. Oni privlače posebnu pažnju neprijateljskog izviđanja iz vazduha.

Određivanje rejona za odmor zahteva blagovremeno izviđanje zemljišta ili brižljivo proučavanje karte.

Primer:

Predviđen odmor biće posle 5 časova kretanja.

Brzina kretanja: 20 km/čas.

U vezi s tim, mesto odmora je udaljeno od polazne tačke oko 100 km.

Pri određivanju rejona odmora — uglavnom po karti — naročitu pažnju treba obratiti na pogodne puteve, kojima će jedinice moći da skrenu sa puta kojim maršuju u svoj rejon odmora. Šume, koje se prostiru sa obe strane puta ali imaju malo puteva koji se granaju od druma kojim se maršuje, ili naseljena mesta, manje su pogodni za odmor trupa, nego otvoreno zemljište, pokriveno bogatom kulturom i gustom mrežom sporednih puteva. Pojednosti se mogu ustanoviti samo izviđanjem na lieu mesta.

Rejon odmora mora biti toliki da omogućava rastresit raspored jedinice. Svako nagomilavanje vozila vodi zagušivanju kretanja pri napuštanju glavnog puta, a isto tako otežava pokrete vozila za ponovan izlazak na put i obrazova-

nje marševske kolone. Rejon za odmor, razvučen duž drumu, olakšava brzo oslobađanje drumu. Treba težiti da se rejon za odmor uzima samo sa jedne strane puta tako da se npr. drum može osloboditi radi kretanja vozila za snabdevanje trupa u vreme odmora. Rejon za odmor treba da bude toliko udaljen od glavnog puta da trupe na odmoru ne budu zahvaćene istim napadom iz vazduha koji je uperen na glavni put.

5) Regulisanje saobraćaja

Pri kretanju motorizovanih združenih jedinica marš se može izvesti bez trvenja samo ako se do sitnica reguliše saobraćaj u duhu savremenih načela.

Regulisanje saobraćaja na maršu spada u zadatak jedinica poljske (saobraćajne) policije (Feldjäger-Truppe), koje se po potrebi mogu pojačati delovima trupe. Pri tome su sve starešine dužne da pri nastalim teškoćama energično intervenišu, pridržavajući se tačno odredaba saobraćaja i rađeći u interesu celine.

Zadaci, koji spadaju u delokrug regulisanja saobraćaja, jesu u prvom redu ovi:

- zatvaranje i održavanje puta slobodnog za saobraćaj,
- određivanje puteva za jednosmerni saobraćaj,
- upravljanje saobraćaja u suprotnom pravcu,
- provođenje kroz tesnace svih vrsta,
- obeležavanje puteva,
- upućivanje jedinica na maršu pravilnim pravcima.

Divizijska četa poljske policije dobija od divizije zadatke za svoj rad. Starešine jedinica na maršu dužne su da održavaju tesnu vezu sa odeljenjima poljske policije, koja su angažovana na dotičnom pravcu, i moraju ih obavestavati o svemu onom što se odnosi na izvođenje marša.

Zatvaranje i održavanje slobodnog puta za saobraćaj ima za cilj da spreči da dotični put koriste pojedina vozila ili marševske kolone, koji nisu predviđeni marševskim planom. Zatvaranje puta je naročito važno pri otpočinjanju marša ili pri nastavljanju marša posle datog odmora. Straže za zatvaranje puta treba postaviti na izlazima na glavni put.

U vezi s tim, blagovremeno zatvaranje saobraćaja može biti neophodno u slučajevima kada je nužno da se izvrše opravke već jako oštećenog gornjeg stroja puta.

Kretanje u jednom pravcu olakšava marševanje naročito oklopnih jedinica, i po uskim putevima. Ovo važi takođe i za ostale združene jedinice pri noćnom marševanju. Za kretanje jedinica u suprotnom pravcu, kao i za preticanje kolone od strane starešina ili kurira potrebno je izdejstvovati posebne dozvole. Vozila, kojima je odobreno da mogu preticati kolonu na maršu, treba naročito obeležiti.

Za **prolazak kolone kroz tesnace**, naseljena mesta ili uzane puteve na kojima je kretanje izloženo raznim opasnostima, preporučljivo je da se primeni takozvani »blok-sistem« (propuštanje po delovima. Sve potrebne mere u ovom smislu moraju se blagovremeno preduzeti, kako bi se izbeglo zastajkivanje na maršu.

Za **prelazak preko mostova** važe slične odredbe. Ako se koriste ratni mostovi komandant mosta je dužan da preduzme odgovarajuće mere. Kolona na maršu mora sa njim blagovremeno da stupi u vezu.

Putevi se obeležavaju prostim i lako uočljivim znacima tako da ih starešine i vozači jedinica mogu lako uočiti i sigurno držati pravi put, a da se ne moraju zbog toga zadržavati. Ovo je naročito važno pri noćnim marševima — kada treba upotrebiti svetleće boje i signale — a isto tako i pri kretanju po nepreglednim putevima i tamo gde ima mnogo raskrsnica.

Pokazivanje puta jedinicama na maršu vrše saobraćajci za regulisanje saobraćaja i putokazi, koji se postavljaju na raskrsnicama i tamo gde se putevi račvaju, kao i po naseljenim mestima. U toku izvođenja marša to je dužnost u prvom redu jedinica poljske policije. Pri obustavljanju kretanja radi odmora i drugih razloga, dužna je sama trupa da se o tome postara.

6) Kontrola marša

Izvršenje marša bez zastoja zahteva, sem primene strogih saobraćajnih pravila, uvek i brižljivi nadzor. Samo se na taj

način može računati da će trupa dostići svoj marševski cilj u naređenom poretku.

Kontrola marša nije samo zadatak svakog starešine jedinice, već i svakog nižeg starešine iz sastava dotične jedinice koji imaju da paze da ne dođe do zaostajanja vozila njihovih delova jedinice. Ovi zadaci su naročito važni pri dužim marševima kada se ljudstvo zamori, kao i pri drugim teškoćama na maršu.

Kontrola marša se normalno odnosi na:

- početak marša,
- tok marša,
- odmore i
- završetak marša.

Oficir — uređivač kolone. Na početku marša oficir-uređivač kolone kontroliše da svaka jedinica zauzme svoje određeno mesto u koloni, propisano odstojanje i u označeno vreme prema planu uđe u marševsku kolonu (vidi str. 147), i u slučaju potrebe, odmah na licu mesta interveniše. Ovaj zadatak je jako odgovoran i zahteva energiju, prodornost i obazrivost. Kada oficir-uređivač kolone osmotri i poslednje vozilo i uveri se da je cela kolona krenula na marš, o tome izveštava komandanta kolone. Oficir-uređivač kolone treba da bude snabdeven motornim vozilom kao i radio-sredstvima. Njemu treba pridati takođe i kurire.

Za kontrolu polaska osnovne jedinice određuje se jedan od nižih starešina. Često se ovaj zadatak može dati četnom starešini, koji će se, posle odlaska jedinice, sa svojim vozilom i ljudstvom kretati kao zadnje odeljenje na začelju.

Zadnje odeljenje u koloni (Schliessender) ima zadatak da se stara o zaostalim vozilima. Pri kvaru i ostajanju nekog vozila, ono utvrđuje da li će i kada dotično vozilo moći da produži pokret. Pri manjim kvarovima vozila, ono se stara o tome da vozilo neizostavno stigne svoju jedinicu. Pri tome može biti korisno da takva vozila obrazuju jednu posebnu grupu, pod njegovom komandom dok se na idućem tehničkom zastanku ili odmoru ponovo ne priključe svojim jedinicama.

Za čitavu združenu jedinicu treba takođe odrediti lice koje će se kretati na začelju. Prema potrebi zadnje odeljenje se kreće na začelju združene jedinice zajedno sa vozilom za izvlačenje oštećenih vozila odnosno sa poslednjom grupom za opravku vozila na maršu.

Kontrolni oficir proverava na određenim tačkama puta da li se prolaz jedinica obavlja po predviđenom vremenu i redosledu. U ovom cilju mu služi tabelarni pregled marševskog plana u kome je pokazan vremenski tok celog kretanja, kao što se vidi iz sledećeg primera.

Primer jednog marševskog plana pri brzini kretanja od 20 km/čas.

| Predeni deo puta u km do dole navedenih kontrolnih tačaka | 2. marševski ešelon | | | | | |
|---|--|----------------------|----------------------|----------------------|------------------|------------------|
| | Vreme prolaska pojedinih jedinica u čas. | | | | | |
| | Štabna četa | 1. peša-dijiska četa | 2. peša-dijiska četa | 3. peša-dijiska četa | Minobacačka četa | Snabdevačka četa |
| Polazna tačka | 18.00 | 18.05 | 18.10 | 18.15 | 18.20 | 18.25 |
| 10 km (raskrsnica puteva južno od Aldena) | 18.30 | 18.35 | 18.40 | 18.45 | 18.50 | 18.55 |
| 20 km (k. 69) | 19.00 | 19.05 | 19.10 | 19.15 | 19.20 | 19.25 |
| 30 km (južni izlaz iz Verhajma) | 19.30 | 19.35 | 19.40 | 19.45 | 19.50 | 19.55 |
| 40 km (most na Šerbahu) | 20.00 | 20.05 | 20.10 | 20.15 | 20.20 | 20.25 |
| 50 km (ž. st. Lerhefeld) | 20.30 | 20.35 | 20.40 | 20.45 | 20.50 | 22.55 |
| Tehnički zas'anak | 21.00 do | 21.15 | | | | |
| 60 km (mlekara Barnhajm) | 21.45 | 21.50 | 21.55 | 22.00 | 22.05 | 22.10 |
| 70 km (sev. izlaz iz šume Lohburg) | 22.15 | 22.20 | 22.25 | 22.30 | 22.35 | 22.40 |

Objašnjenje:

Podela puta lako uočljivim tačkama duž drumu, kojima se put deli na ravnomerno određene deonice u duhu »blok-sistema«. Uračunavanje za svaku jedinicu određenog vremena za tehničke zastanke ili odmora. Proračun vremena potrebnog za prolazak čelnog vozila svake jedinice na osnovu naređenja brzine kretanja.

Na ovaj način starešina svake jedinice može lako da kontroliše da li se njegova jedinica kreće po vremenskom planu. Starešine pak marševskih ešelona, odnosno marševske kolone, u mogućnosti su, ne gubeći vreme za potrebne proračune da znaju gde se i u koje vreme nalazi svaki deo kolone. Ova mogućnost je od naročitog značaja, ako nastupi potreba za nekim obilaskom na maršu, kao i kada otpočne razvijanje za borbu.

Odeljenje za održavanje veze (Anschlusskommando). Pri većim odstojanjima na maršu preporučljivo je da se jedan oficir ili stariji podoficir sa vozilom i potrebnim ljudstvom kreće na začelju jedinice koja maršuje ispred njegove jedinice. Ova mera dobija naročiti značaj za vreme marša po putevima slabe preglednosti, kao i noću po magli, po velikoj prašini, itd. Na ovaj način će priključivanje jedinica u koloni biti sigurnije. Pri zagušivanju kolone na maršu, može se brzo pronaći uzrok, proceniti dokle će zastoj trajati, kao i tražiti pomoć za njegovo otklanjanje i preduzeti potrebne mere za brzo produženje marša —preticanje, pravovremeno zaustavljanje nailazećih delova kolone, obilaženje —ukoliko ovakve mere već nisu preduzeli organi poljske policije. Ponekad, ovaj zadatak može lično preuzeti komandir čete odnosno komandant bataljona.

Armijska avijacija je naročito pogodna za nadgledanje marša iz vazduha. Pri ovome može da leti i komanda marševske kolone ili jedan oficir iz štaba.

Ako će se kretanje kolone obustaviti zbog odmora i skretanja van puta, to treba osmatrati skretanje jedinica sa puta u rejone za odmor odnosno zadržavanje. Svim silama treba nastojati da se isključi zadržavanje kolone na drumu.

7) Snabdevanje

Odredbe o snabdevanju trupa na maršu izložene su u odeljku N — »Logistika«.

g) MARŠEVSKA ZAPOVEST

Svaki marš, ma kako sa kratkim rokom bio naređen, zahteva bar minimalno vreme za pripreme. Zato je potrebno

da svaki starešina prilikom izdavanja zapovesti za marš razmisli o ovim pitanjima:

— Šta bi trebalo da trupa prvo sazna radi svojih priprema?

— Koje jedinice moraju prvo dobiti zapovest za pokret? Pri ovome se treba držati sledećeg osnovnog načela:

Kad god je moguće trupci ostaviti potrebno vreme za odmor!

Nezavisno od izdavanja marševske zapovesti u danom slučaju treba narediti da se preduzme izviđanje (vidi odeljak B »Izviđanje i osiguranje« str. 82).

Zadaci komandovanja nalažu da se razni stepeni priprema za pokret izdavanjem potrebnih zapovesti i naređenja, tako usklade da se mogu blagovremeno preduzeti pripreme i odgovarajuće mere za izvođenje marša — bez nepotrebnog uznemiravanja trupe.

Ovaj zahtev nalaže da se pripremnim zapovestima sve blagovremeno naredi. Posle pripremnih zapovesti, izdaje se docnije opšta marševska zapovest sa svim potrebnim detaljima. Ako se raspoložive sa dovoljno vremena, priprema zapovest treba da sadrži:

- vreme i mesto polaska,
- marševski cilj i njegovo udaljenje i
- dodeljivanje puteva.

Primer 1:

3. pešadijska divizija

Divizijsko komandno mesto

Op. br.

3. novembra u 13 časova
(031300 nov.)

Noću 3/4. novembra 1957. godine divizija će sa padom mraka preduzeti nastupni marš u pravcu Valdštata, daljina oko 170 km.

Svim jedinicama na znanje!

Ako je do polaska na marš na raspolaganju kratko vreme, priprema zapovest za marš mora da sadrži i podatke o podeli jedinica na kolone i dodeljivanje puteva za izvršenje marša svake kolone.

Primer 2:

3. pešadijska divizija
Op. br.

Divizijsko komandno mesto
3. novembra u 19.30 časova

Pripremna zapovest za izvršenje nastupnog marša noću 3/4. novembra 1957.

| | <i>Leva marševska kolona, komandant: komandant borbene grupe A-3</i> | <i>Srednja marševska kolona, komandant: komandant borbene grupe B-3</i> | <i>Desna marševska kol., komandant: komandant borbene grupe C-3</i> |
|-----------------|---|--|---|
| Podela jedinica | <ul style="list-style-type: none"> *) Štab borb. grupe A-3, *) Štabna četa borb. grupe A-3, *) 3. pešadij. batalj. *) 13. pešadijski bataljon, **) 2/3. art. puka *) 2/3. paa divizona, **) 1/3. divizona lovaca tenkova, **) 2/3. pionirskog bataljona **) Delovi 1/3. sanitet. bat., **) Vod 3. čete poljske policije, | <ul style="list-style-type: none"> ** Š t a b divizije, **) Diviz. štab. čete. *) Štab borb. grupe B-3, *) Štab. četa 3. bor. grupe B-3, *) 23. pešad. bataljon *) 6. pešad. bataljon *) 26. pešad. bataljon **) 3. art. puk (bez 2. div.), *) 3. tenkovski bat., *) 3. pionirski bat., (bez 1. čete), **) 3. divizion lovaca tenkova (bez 2. baterije), | <ul style="list-style-type: none"> *) Štab borb. grupe C-3, *) Štab. četa borbene grupe C-3, *) 26. pešadijski bataljon, *) 30. pešad. bataljon, *) 3/3. divizona lovaca tenk. **) 2/3. pionirskog bataljona **) Delovi 3. sanitet. bataljona **) Vod 3. čete poljske policije, **) Vod 3. sanitet. bataljona, |

| | | | |
|-------------------------------------|--|--|--|
| | <p>**) Vod sanit. čete 3. bataljona,</p> <p>**) Grupa sanitet. vozila 3. sanitet bat. Vod 3. intendantske čete,</p> <p>**) Remontni vod za lake.... opravke</p> | <p>**) 3. bataljon za vezu,</p> <p>**) 3. sanitet. bat. (bez delova)</p> <p>**) Ostatak 3. tehn. čete</p> <p>**) Ostatak 3. intendantske čete,</p> <p>**) 3. četa poljske policije (bez dva voda)</p> | <p>**) Grupa sanitetskih vozila 3. sanitet. bataljona,</p> <p>**) Vod 3. intendant. čete,</p> <p>**) Intendantski vod</p> <p>**) Vod. 3. tehničke čete</p> |
| Put za izvršenje marša | Ivershajm — Frishajm Kirdorf — Valdmil | Lingen — Olhajm Vernih — Bruhdorf Valdštat | Mien — Bušdorf — Becdorf — Holc - huzen |
| 1. marševski cilj (odmor) | Linija | Mondorf — Bensberg | |
| 2. marševski cilj | Štatsforst Ringen (5 km zap. od Valdštata) | Rejon severno od Valdštata | Rejon istočno i zapadno od Holchauzena |
| Početak marša | 031830 nov. sa 68 (sev. od Ivershajma) | 031830 nov. 2 km sev. od Ledorfa | 031900 nov. sa istočne ivice Bušvalda (juž. od Mihena) |
| Potčinjeni delovi komandantu kolone | **) upućuje ih divizija; *) dovodi ih komandant kolone | **) upućuje ih divizija; *) dovodi ih komandant kolone | **) upućuje ih divizija; *) dovodi ih komandant kolone |

Pripremna zapovest se dostavlja po pravilu jednoobrazna svima neposredno potčinjenim samostalnim jedinicama i delovima. Na taj način svi potčinjeni mogu otpočeti sa priprema za marš čim dobiju pripremnu zapovest, pošto su već dovoljno obavješteni o uslovima predstojećeg marša.

Ako postojeća organizacija komandovanja ostaje takođe i za vreme marša, pripremna zapovest se može dostaviti samo komandantima borbenih grupa, koji će u svom delokrugu narediti sve ostalo što bude potrebno.

Na osnovu dobivene pripreme zapovesti, komandanti pojedinih marševskih kolona su u mogućnosti, svaki u svom delokrugu, da naredi odnosno preduzmu pripreme za:

- izviđanje i obeležavanje dodeljenih puteva,
- marshevski poredak kolone,
- marshevsku brzinu,
- mesto i način polaska,
- regulisanje saobraćaja,
- protivvazdušnu odbranu,
- snabdevanje,
- vreme gotovosti za pokret.

Opšta zapovest za izvršenje marša. Opšta zapovest se izdaje docnije i dostavlja samo komandantima marševskih kolona.

Podela snaga i organizacija komandovanja moraju biti jasno rešeni tako da se tačno zna koje su jedinice i delovi potčinjeni radi tehnike izvršenja marša i da li ih upućuje divizija ili ih dovodi komandant kolone. Ovo će zahtevati da se zbog veličine razmeštajnog rejona, na kome je združena jedinica razmeštena, usklade svi potrebni pokreti jedinica. Jer, ako bi se sve to prepustilo inicijativi starešina, bez ikakvog preduzimanja mera za izvršenje ovih pokreta, došlo bi do štetnog ukrštanja jedinica, udvajanja pokreta po putevima, što bi sve izazvalo gubitak u vremenu i ostale nezgode i trvenja.

Kao osnovno pravilo može se uzeti da se komandantima kolona prepušta dovođenje samo onih jedinica i njihovih delova, koji se nalaze u neposrednoj blizini i nemaju potrebe

za dužim pokretima radi odlaska u svoju kolonu. Sve ostale jedinice moraju se po proračunu štaba združene jedinice i njihovom dodeljivanju puteva uputiti na označena mesta. Uoči noćnih marševa ovi pokreti moraju otpočinjati samo posle odobrenog časa da bi se izbeglo neprijateljsko izviđanje iz vazduha. Stoga se mora tačno narediti posle kojeg časa su kretanja dopuštena.

Čim trupni komandant združene jedinice na osnovu dobivenih zapovesti, rezultata obavljenih itd. potpuno razjasni situaciju, on izdaje potčinjenim **opš tu zapovest za marš.**

Potčinjene jedinice moraju dobiti jasne zadatke i ukoliko je to moguće i za njih neophodno — biti do detalja obavestene o predstojećem maršu.

Prema »opšte važćim odredbama« za izdavanje zapovesti (vidi odeljak A-II — »Izdavanje zapovesti«), **marševska zapovest** mora da sadrži ove odredbe:

- podatke o neprijatelju i situaciju u vazduhu,
- sopstvenu zamisao (nameru) u vezi sa izvođenjem naređenog marša,
- podatke o susednim snagama,
- mere za izviđanje (vidi odeljak B — »Izviđanje«), a kao prilog u tabelarnom pregledu marševskog plana i ove podatke:
 - marševsko osiguranje,
 - podelu jedinica i dodeljivanje puteva,
 - podatke o organizaciji komandovanja,
 - marševski cilj,
 - oblik marševske kolone (izdužena, po grupicama prikupljena),
 - tačke i vreme polaska,
 - obeležavanje puteva,
 - rejone i vreme za odmor na maršu,
 - mere za organizaciju protivvazdušne odbrane,*)
 - zadatke za pionirske jedinice,*)
 - regulisanje (saobraćaja,*)

- veza,*)
- snabdevanje,*)
- upotrebu armijske avijacije*) i
- mesto komandanta na maršu.

Ove poslednje odredbe zapovesti pod*) sadrže samo one opšte podatke koje je neophodno da ih jedinice znaju za izvršenje marša. Ako je potrebno da reguliše nešto i pored ove opšte zapovesti, izdaju se i posebna uputstva (vidi odeljak A —III).

Do koje se mere ide u detalje marševskog poretka pri izdavanju opšte zapovesti, zavisi od osnovne zamisli trupnog komandanta združene jedinice i njegove odluke o podeli snaga na marševske kolone kao dodeljivanju puteva.

Pri marševanju združene jedinice u više kolona, po različitim putevima, prirodno je da će njihovo neposredno komandovanje biti prepušteno njihovim komandantima. Pri ovome su merodavni zadatak i situacija.

Primer: (produženje primera sa prethodnih strana o »pripremnoj zapovesti«).

| | |
|------------------------|---------------------------|
| 3. pešadijska divizija | Komandno mesto Lauterbah, |
| Op. br. | 3. XI u 13.30 č. |

DIVIZIJSKA ZAPOVEST

za nastupni marš noću 3/4. nov. 1957. godine

1. **Neprijateljske motorizovane snage** — do sada dve kolone — nastupaju pravcem sever-jug odsek reke Aler sa prethodnicama kod i kod koje će moći do 7 časova 4. novembra da izbiju na liniju (100 km severno od Valdštata) šume kod koje još nisu izvidene.

Neprijatelj vrši intenzivno **izvidanje iz vazduha** zone nastupanja.

Neprijateljski napadi iz vazduha izvršeni su 3. novembra u 10.30 časova bombardovanjem Ferniha i Bruhdorfa, gde su postignuta jaka rušenja.

Neprijatelj je sa slabim snagama izvršio **vazdušni desant** 3. novembra u 10.30 časova verovatno u rejonu (90 km severozapadno od).

2. **Naše slabe snage** (granična osiguranja) osiguravaju odsek na reci Aleru.....

3. **3. pešadijska divizija** levo, bez naslona desno na 1. oklopnu diviziju, dostićiće noćnim maršem 4. novembra do 7 časova prvo rejon sa obe strane i severno od Valdštata (oko 150 km) gde se stavlja na raspolaganje 1. armiji.

4. **Izviđanje** će vršiti 3. izviđački oklopni bataljon, zahvatajući po širini celu divizijsku zonu nastupanja, a na severu, zasada, do odseka na reci Aleru.

5. **Podela snaga**, dodeljivanje puteva, vreme za izvršenje marša, shodno priloženom marševskom tabelarnom planu (**prilog 1**).

Granice za: blisko izviđanje, osiguranje i kretanje:

— za desnu marševsku kolonu (sa 1. oklopnom divizijom).....

— za srednju marševsku kolonu.....

levo (sa levom kolonom)

desno (sa desnom kolonom).....

6. **Marševsko osiguranje:**

U pravcu nastupanja i iz pozadine svaka kolona za sebe. Osiguranje levog boka izvršiće leva marševska kolona.

7. **Protivvazdušnu odbranu:** vršiće 3. protivavionski artiljerijski divizion:

a) glavnim snagama zaštitu polaska jedinica iz dosadašnjih rejona.

b) glavnim snagama zaštitu rejona za odmor desne i srednje kolone od 23.30 časova 3. novembra.

1. baterijom štititi u pokretu levu marševsku kolonu.

c) obezbeđenje rejona za smeštaj jedinica kod Valdštata od 5 časova 4. novembra.

8. **3. pionirski bataljon** osigurava slobodan prolaz za srednju kolonu u Fernihu i Bruhhauzenu.

9. Održavanje veze:

a) **Radiom:** radio-ćutanje ostaje i dalje sem za 3. izviđaćki oklopni bataljon, 3. protivavionski artiljerijski divizion, eskadrilu armijske avijacije i 3. ćetu poljske policije.

Za radio-vezu daje 3. bataljon veze komandantima marševskih kolona prema podeli jedinica.

b) **Telefonom:** 3. bataljon veze vezaće se za osu veze 1. armije na drumu kojim maršuje srednja marševska kolona.

Stanice za razgovor: kod k. 69 od.....

kod k. 102 od.....

c) **Mesta za bacanje izveš taja:.....**

d) **Oficiri za vezu:** a) svaka marševska kolona upućuje po jednog oficira za vezu u I deo štaba divizije koji će biti 3. novembra od 18 ćasova u Forthaus Lauterbah;

b) susedne kolone uputiće takođe mećusobno svoje oficire za vezu.

e) **Svetlosni signali:** zeleni — neprijatelj,
zelená dupla zvezda — neprijateljski tenkovi.

10. Snabdevanje i zbrinjavanje:

a) **Sanitetska služba:** 3. sanitetski bataljon obrazuje:

1. divizijsku prihvatnu stanicu u školi Lomile od ćasova

2.

3.

b) **Intendantska služba:** izdavanje sledovanja i primanje na divizijskoj snabdevaćkoj stanici (D VP) završava se 3. novembra u 16 ćasova. Armijska snabdevaćka stanica (A VP) na železnićkoj stanici Lomile, spremna za izdavanje od 6.30 ćasova 4. novembra.

c) **Tehnićka služba:** diviziji pridata 76. remontna ćeta za srednje opravke koja se sada nalazi u fabrici na severnoj ivici s. Mašendorfa, — premešta se za Severni Vikers'tal.

Spremnost za rad od 5 ćasova 4. novembra.

11. **Regulisanje saobraćaja:** pre početka marša, slobodno kretanje za pojedina vozila, kao i do sada. Od 17.45 časova 3. novembra za kolne veličine čete, a i veće.

Za vreme izvođenja marša: saobraćaj regulišu marševske kolone.

3. četa poljske policije hvata vezu sa komandantom marševskog puta M — na severnom izlazu iz Libarsa.

12. **Tehnički zastanci i odmori:**

a) tehničke zastanke davaće komandanti marševskih kolona.

b) Odmor će biti: od 3. novembra u 23.30 do 1.30 časova 4. novembra za:

— levu marševsku kolonu u rejonu

— srednju marševsku kolonu u rejonu

— desnu marševsku kolonu u rejonu....

13. **Osvetljenje se zabranjuje.**

14. Za rad armijske avijacije izdaće se posebna zapovest.

15. **Ja ću se nalaziti** od 18.30 časova 3. novembra na polaznoj tački srednje marševske kolone. Za vreme marša biću na čelu 2. marševskog ešelona srednje marševske kolone. Sa mnom će biti i komandanti 3. poljskog artiljerijskog puka i 3. pionirskog bataljona.

Divizijsko komandno mesto biće u Forshaus Lauterbahu do 4. novembra u 0.30 časova, gde će se nalaziti oficir iz II dela divizijskog štaba.

Komandant,

N. N.

Prilog:

Razrez dostavljanja zapovesti: bataljonima i svim samostalnim jedinicama pismeno preko kurira za prijem zapovesti.

Vreme upućivanja (ekspedicije) iz štaba divizije: 3. novembra u 14.15 časova.

Prilog 1 uz divizijsku marševsku zapovest G—3 br..... od 3. novembra 13.30 časova:

Marševski plan

| Marševska kolona i komandant | Marševski cilj | Put i njegovo obeležavanje | Oblik kolone | Podela jedinica: *) dovodi ih marševska kolona **) upućuje ih divizija | Polazna tačka i vreme polaska |
|---|---|--|--------------|---|---|
| Leva marševska kolona, komandant - komandant borbene grupe A-3 | Štatsforst Ringen (5 km zap. Valdštata) | Ivershajm — Frishajm — Kirdorf — Valdmil „L“ | Izdužena | *) Štab borb. grupe A-3, *) Štabna četa borb. gr. A-3, *) pešadijski bataljon, *) 13. pešadijski bataljon, **) 2/3. art. puka, *) 23. paad, *) 1/3. diviziona lovaca tenkova, **) 23. pion. bataljona, **) vod 3. sanitet. bataljona, **) grupa sanitet. automobila 3. bataljona, **) Vod 3. intendantske čete, **) Vod 3. tehničke čete, **) Vod 3. čete poljske policije, | 68 (sev. od Ivershajm) 3. nov. u 18.30 časova. Vreme proticanja čelo: 3. nov. u 18.30. Začelje u 20 časova. Proticanje 90 minuta |
| Srednja marševska kolona, komandant - komandant borbene grupe B-3 | Rejon sever. od Valdštata | Lingen — Olhajm — Fernih — Brundorf — Valdštat „S“ | Izdužena | **) Štab 3. peš. divizije, (bez komandanta) grupe, **) Štabna četa 3. peš. div. *) Štab bor. grupe B-3, *) Štabna četa b. g. B-3, *) 23. peš. bataljona, *) 6. peš. bataljon, | 2 km severno od Kerena, 3. novembra u 18.30 časova. Vreme proticanja: čelo 3. nov. u 18.30 č. začelje u 21.30. |

| | | | | | |
|---|--|--|----------|---|---|
| | | | | <ul style="list-style-type: none"> *) 16. peš. bataljoni, **) 3. art. puk (bez 2. diviz.), *) 3. tenkovski bataljon, *) 3. pionir. bat. (bez čete), **) 3. diviz. lovaca tenkova (bez dve baterije), **) 3. bataljon za vezu, **) 3. sanitetski bataljon (bez uzetih delova), **) 3. intend. četa (bez uzetih delova), **) 3. tehnička četa (bez uzetih delova), **) 3. četa poljske policije (bez dva voda). | Proticanje kolone 180 min |
| Desna marševska kolona, komandant komandant borbene grupe C-3 | Rejon istočno i zapadno od Holchauenzena | Mijen — Bušdorf — Becdorf — Holchauenzen „D“ | Izdužena | <ul style="list-style-type: none"> *) Štab borb. grupe C-3 *) Štabna četa borbene grupe C-3, *) 26. peš. bataljon, *) 30. peš. bataljon, *) 3/3. divizijska lovaca tenkova, *) 2/3. pionir. bat. **) Vod 3. sanitet. bat., **) Grupa sanitet. automobila 3. sanitet. bataljona, **) vod 3. intendant. čete, **) vod 3. tehničke čete, **) vod 3. čete poljske polic. | Istočni izlaz iz Bušvalda (južno od Mijena), 3. novembra u 19 časova. Vreme proticanja: čelo: 3 nov. u 19 časova. Začelje u 20.20. Proticanje kolone 80 minuta. |

Za jedinice označene sa **) javiče komandanti marševskih kolona 3. novembra do 15.30 časova diviziji mesto i vreme kuda i kada ih treba uputiti.

Zapovesti marševskih kolona

Po dolasku marševske zapovesti združene jedinice, svaki komandant marševske kolone kao nastavak ranije izdate pripremljene zapovesti i na osnovu nje preduzetih mera, kao što su izviđanje puteva, proračuni vremena, itd. izdaje potčinjenim jedinicama koje su mu pridate za izvršenje marša — samostalnim bataljonima, osnovnim jedinicama odnosno njihovim delovima — svoju konačnu zapovest za marš.

Ove zapovesti treba da sadrže:

a) Odgovarajuće izvodne podatke iz opšte marševske zapovesti o:

- neprijatelju i situaciji u vazduhu,
- susedima,
- osnovnoj zamisli (nameri) združene jedinice,
- podeli jedinica za izvršenje marša,
- taktičkom izviđanju.

b) Na osnovu mesnih prilika, a na bazi odredaba opšte zapovesti za marš, za svaku se kolonu unose sledeće odredbe:

- red marševanja, uključujući tu tačku i vreme polaska, kao i brzinu marševanja,
- zonu kretanja marševske kolone,
- podelu jedinica (ukoliko je to potrebno),
- mere za izviđanje i osiguranje na maršu, uključujući i odredbe o protivvazdušnoj odbrani (ukoliko to već nije naređeno),

- odredbe o tehničkim zastancima i odmorima,
- odredbe o vezama,
- odredbe o snabdevanju,
- regulisanje saobraćaja,
- mesto komandanta kolone na maršu.

Radi bolje preglednosti preporučljivo je da se i uz kolonske zapovesti za marš izradi po jedan pregled marševskog plana. Radi se po istim načelima kao što je izloženo (na str. 158/9) za združenu jedinicu. U njemu moraju biti podaci o:

- marševskoj brzini i dodeljenom putu za kretanje,
- polaznim tačkama i vremenu pristizanja svakog marševskog ešelona.

Proračun vremena za izvršenje marša mora se bazirati na određenom vremenskom roku koji je dodeljen od združene jedinice.

Primer: (produženje primera na str. 154)

Komandant borb. gr. A—3
u ulozi
komandanta leve kolone

Komandno mesto borbene
grupe... 3. novembra 1957,
16,30 časova,
Južni Lengenfeld

MARŠEVSKA ZAPOVEST

za izvršenje noćnog marša 3/4. novembra 57.

Tačke od 1—4... (izvodno iz opšte zapovesti)

Podela jedinica za marš:

1. marševski ešelon (kao pret-
hodnica): Komandant, ko-
mandir čete 3. pešadijskog
bataljona,
— ojačana pešadijska četa

3. bataljona (ojačana 1 vo-
dom lovaca tenkova),
— izviđačko odeljenje
2/3. pionir. bataljona,
— baterijsko osmatračko o-
deljenje 3. art. puka.

2. Marševski ešelon

Komandant, komandant 3.
pešad. bat.,
— 3. pešadijski bataljon (bez
1 čete),
— štabna četa borbene grupe
A-3,
— I deo štaba borb. grupe
A-3*),
— vod 1/3. divizionu lovaca
tenkova.

5.- Leva marševska kolona

polazi 3. novembra u 18.30
časova i dostiže rejon... do
23.30, gde se odmara dva ča-
sa, a 4. novembra u 7 časova
dostiže rejon Štatsforst Rin-
gen (5 km zapadno od Valdha-
uzena) gde se stavlja na ras-
polaganje 3. pešadijskoj di-
viziji.

Put za izvršenje marša, po-
lazna tačka i vreme, po pri-
loženom marševskom planu.
Vreme gotovosti za marš
potčinjenih jedinica narediće
svaki komandant za svoj
marševski ešelon.

6.- Blisko izviđanje

Na putu nastupanja kolone
»L« i puta.... komandant
kolone. U ovom cilju, 13.
pešadijski bataljon stavlja
na raspolaganje 3. novembra
u 17.30 časova odeljenje za

- 2/3. pionirskog bataljona,
- vod 3. sanitetskog bataljona*),
- grupa sanitetskih vozila 3. sanitetskog bataljona*).

3. marševska grupa (ešelon)

Komandant, kt 13. peš. bat.

- 13. peš. bataljon,
- vod 1. baterije 3. diviz*),
- lovaca tenkova.
- vod 3. intend. čete*)
- vod 3. municijsko-tehničke čete*)
- II deo štaba borbene grupe A-3.....
- štabna četa borbene grupe A-3,
- 2/3. artiljerijskog puka,
- 1/3. divizionu lovca tenkova,
- 2/3. pionirskog bataljona,
- Vod i grupa sanitetskih vozila 3. sanitetskog bataljona,
- Vod.... 3. tehničke čete.

*) jedinice potčinjene za izvršenje marša biće spremne da se pozovu od.....

specijalne zadatke na komandnom mestu borbene grupe.

7.- Marševsko osiguranje

- a) U pravcu nastupanja 1. marševski ešelon služi kao marševsko osiguranje
- b) Za osiguranje **levog boka** uputiti putem... iz 2. marševskog ešelona ojačanu pešadijsku četvu, koja da otpočne pokret 3. novembra u 18. 30 časova.
- c) Osiguranje sa **začelja** putem kojim se maršuje vršiće 3. marševski ešelon.

8.- Protivvazдушnu odbranu

- vršiće 2 baterija 3. pa div.
- a) do 19.15 časova 3. novembra štiti sa dosadašnjih položaja polazak kolone na marš;
 - b) od 19.15 časova 3. novembra vrši zaštitu na maršu;
 - c) od 23.30 časova 3. novem-

bra štiti rejon odmora.....
 d) od 6.15 časova 4. novembra štiti razmeštaj jedinica u rejon Štatsforst Ringen.
 Za postupak pod a) do c) izdata je posebna zapovest komandiru baterije; za kretanje baterije duž kolone, videti tač. 12 — »Regulisanje saobraćaja«.

9. Zastanci i odmori:

a) Tehničke zastanke davati posle svakog sata kretanja u trajanju od 10 minuta. Prvi zastanak u 20.30 časova 3. novembra.

b) Odmor u rejonu od 23.30 do 1.30 časova 4. novembra. Detaljnije naređenje sleduje.

c) Osiguranje rejona za odmor: sa severa i severozapada vršiće 1. marševski ešelon, sa zapada osiguravaće leva pobočnica, a sa juga — 3. marševski ešelon.

Neposredna osiguranja vršiće sami marševski ešloni.

10. Snabdevanje i zbrinjavanje:

a) **Sanitetska služba:** prihvatilište obrazuje 1. vod 3. sanitetskog bataljona od 3. novembra u 19 časova.....
 od 3. novembra u 23.30 časova.....

b) **Intendantska služba:** prijem sledovanja do 3. novembra u 16.30 časova na divizijskoj i armijskoj stanici za snabdevanje intendantskim potrebama. Topao obrok podeliće se na odmoru.

Snabdevanje potčinjenih jedinica na maršu, a koje su bez sopstvenih sredstava za snabdevanje, regulisaće marševski ešloni.

c) **Tehnička služba:** poslove oko dovođenja u ispravnost (remont) završiti 3. novembra do 17.30 časova. Neopravljenu opremu predati 76. četi za vršenje srednjih opravki na žel. stanici Lomile, u sporazumu sa S—4 odeljenja za završavanje preostalih poslova. Štab borbene grupe A—3, Lengelfeld (Jug).

1. Organizacija veza

a) **Radio-saobraćaj** biće slobodan za:

— komandanta bliskog izviđanja marševske kolone, leve pobočnice,

- vod poljske policije za regulisanje saobraćaja,
- komandanta 1. marševskog ešelona i
- sanitetsku službu u neophodnim slučajevima.

Dužina radio-talasa za po prilogu uz zapovest.

Radio-ćutanje: za komandante 2. i 3. marševskog ešelona. Svi ostali se isključuju iz upotrebe radio-veze.

b) **Obaveštajne centre veze** (sabrne stanice) obrazuje štabna četa borbene grupe A—3:

1) 3. novembra do 18.45 časova na polaznoj tački kod....

2) od do na južnom izlazu iz Velcina,

3) od do k. 71 (severno),

4) preko S—4 odeljenja za završavanje preostalih poslova štaba borbene grupe A—3, Lengenfeld (Jug).

c) **Oficiri za vezu:** za vezu sa štabom 3. pešadijske divizije, kap. K (operativni oficir borbene grupe A—3),

— za vezu sa srednjom marševskom kolonom, poručnik F (ordonans-oficir komandanta borbene grupe A—3).

d) Ugovoreni znaci (svetlosni signali):

zelena boja — neprijatelj,

dupla zelena zvezda — neprijateljski tenkovi.

Kodna linija pravca: (karta 1:50 000): železnička stanica Lerhental — Hornberg (k. 102 severno od Valdštata). Početni broj koda 25.

f) **Kuriri za prijem zapovesti:**

— za 2. i 3. marševski ešelon,

— za 2. bateriju 3. protivavionskog divizionu,

— za vod poljske policije,

imaju se javiti komandantu kolone na polaznoj tački 3. novembra u 18.15 časova.

12. **Svetlost mora biti pogasjena**

13. **Regulisanje saobraćaja vršiće vod 3. čete poljske policije.**

a) Zatvaranje saobraćaja na putu »L« u pravcu juga od 18.15 časova 3. novembra na južnom izlazu iz Nojendorfa.

b) Zatvaranje saobraćaja na raskrsnici puteva za 1,5 km zapadno od Šenfelda 3. novembra od 18.45 časova.

c) Propuštanje po delovima marshevskoe kolone kroz tesnac istočno od Karlsburga.

d) Obeležavanje puta »L« izvršiti prvo do rejona od mora južno od Verena.

e) Pravo preticanja kolone na maršu imaju samo vozila obeležena plavim krstom i to:

— štaba borbene grupe A—3,

— voda poljske policije i

— 2/3. protivavionskog diviziona, kao i po upućivanju komandanata marševskih ešelona (sanitetska služba, kuriri, kontrolni oficiri).

14. Ja ću se nalaziti od 18.15 časova 3. novembra na polaznoj tački. Tamo će se takođe nalaziti i: komandant 2/3. artiljerijskog puka i komandir 1/3. diviziona lovaca tenkova, a docnije ću se kretati pozadi 1. marshevskog ešelona.

Komandant N. N.

2 priloga

Dostavljeno:

- 3. pešadijskom bataljonu,
- 13. pešadijskom bataljonu,
- 2/3. poljskog artiljerijskog puka,
- 1/3. divizionu lovaca tenkova,
- 2/3. pionirskog bataljona,
- 2/3. protivavionskog divizionu,
- Vodu 3. sanitetskog bataljona preko
3. pešadijskog bataljona,
- Vodu 3. intendantske čete preko
13. pešadijskog bataljona,
- Vodu 3. bataljona tehničke čete preko
13. pešadijskog bataljona,
- Vodu poljske policije.

Svima pismeno, preko raznosača zapovesti.
Ekspedovano u 16 časova 3. novembra.

Izvođenje marša:

Utica j neprijateljskog vazduhoplovstva. Na neprekidnost marša utiču preduzete taktičke mere od strane komande kao držanje same trupe u pogledu tehnike izvršenja marša. Na izvršenje marša najveći uticaj ima neprijateljsko vazduhoplovstvo. Takođe se i noću mora računati na mogućnost neprijateljskog napada iz vazduha u svako doba.

Da bi se izbeglo veće nagomilavanje trupa na početku marša, može se obrazovanje marševske kolone --zauzimanje marševskog reda i potrebnih odstojanja --izvršiti na dva načina:

— ili takozvanim polaskom bez zadržavanja (fliegendem Start) jedinica iz njihovog dotadašnjeg rasporeda na odmoru,

— ili posle prethodnog privlačenja pojedinih jedinica odnosno njihovih delova u **rastresit** raspored u blizini polazne tačke. U svakom slučaju, **nagomilavanje** trupa mora se izbeći po svaku cenu.

Formiranje marševske kolone polaskom bez zadržavanja preporučljivo je onđa, kada se radi o kraćim odstojanjima do polazne tačke i kad je stanje puteva podjednako dobro. I ovi se pokreti, kao i oticanje kroz polaznu tačku, moraju vremenski i prostorno regulisati.

Pri niskim napadima pojedinačnih neprijateljskih aviona marš treba produžiti ako je to ikako moguće. Odstojanja između vozila, kao i ona između jedinica, sprečavaju jednovremeno dejstvo na više njih. Međutim, masovni vazdušni napadi ili napadi atomskim oružjem dovode do prekida kretanja, ako se izvode dugotrajno ili uspeju da onesposobe put za kretanje do te mere da je neupotrebljiv. Dok će nezahvaćeni delovi kolone produžiti pokret, dotle će zahvaćeni delovi, kao i oni koji za njima maršuju, normalno morati da privremeno prekinu svoje dalje kretanje. Brzo izveštavanje unazad i hitno izdavanje potrebnih naređenja, kao i pronalazenje pogodnih mera, moraju omogućiti produženje marša.

Obilaženje. U ovakvim slučajevima često će biti neophodno da se prave obilasci. Detaljno proučavanje karte i njeno praćenje za vreme marša u pogledu sporednih i zaobilaznih puteva olakšaće donošenje odgovarajućih odluka za preduzimanje potrebnih mera. Odluka za preduzimanje nekog obilaska na maršu mora biti, s jedne strane, zamašnija, a s druge strane, ne sme se izići izvan dodeljene zone za izvršenje marša dotične jedinice. Ako se za dalje izvođenje marša moraju koristiti putevi susednih jedinica, to se može učiniti samo uz saglasnost nadležnih komandanata. Ako se ovo ne bi postiglo, nastala bi mogućnost teškog zagušivanja marševskih komunikacija.

Svaki starešina, koji prvi primeti oštećenje, dužan je da proceni obim istog i da o tome odmah izvestiti višeg pretpostavljenog. Ovaj angažuje sve raspoložive snage za izviđanje mogućih obilaznih puteva, naređuje potrebno za nova marševska osiguranja, kao i, nov red marševanja, ukoliko je ovo potrebno. U ovakvom slučaju, prvi skreću novim putem oni delovi kolone, koji se nalaze još iza raskrsnice puteva, a njima će se docnije priključiti i oni koji su je već prešli. Neophodno je da se potčinjeni hitno obaveste kako o preduzetim merama tako i o naređenom obilasku.

Kroz zonu artiljerijske vatre za uznemiravanje ne treba obustavljati kretanje, dok koncentracije vatre mogu dovesti do privremenog napuštanja predviđenog puta za kretanje (vidi odeljak B — III, »Razvijanje za borbu«).

Preticanje kolone na maršu. Na svakom zastanku treba paziti da se put ostavi slobodan i da se zabrani svako neopravdano preticanje jedinica u koloni. U ovom cilju treba postaviti stražu za zatvaranje saobraćaja na začelju jedinice koja se nalazi u koloni na maršu. Noću ove straže treba snabdeti džepnim lampama — crvenim svetlom. Čak se ni razumljivom nastojanju vozača zaostalih pojedinih vozila da dostignu svoje jedinice, ne može udovoljiti, ako bi se takvim preticanjem kolone onemogućio redovan saobraćaj u suprotnom pravcu. Takva se vozila mogu, bez preticanja, privremeno zadržati na začelju dotične jedinice, pa će se prvom mogućom prilikom uputiti u svoje jedinice.

Ako ljudstvo silazi sa vozila za vreme zastanka, potrebno je da oslobodi put i da pređe na onu stranu na kojoj su vozila. Svako samovoljno silaženje sa vozila mora se zabraniti. Ako neko vozilo izostane iz kolone usled bilo kakvog uzroka, mora se nastojati da se ono odmah skloni s puta (vidi str. 145 i dalje).

Postupak marševskog osiguranja. Pri nailasku na neprijatelja postupak marševskog osiguranja u cilju omogućavanja daljeg pokreta dobija naročiti značaj. Od odlučnosti i pronicljivosti starešne najisturenijih delova marševskog osiguranja zavisiće gde će se i kojom brzinom slomiti neprijateljski otpor.

Ako marševsko osiguranje na nepreglednom zemljištu udari na slabe neprijateljske delove, to će ih širim razvijanjem najbrže potisnuti. Pri tome se može, ukoliko to zemljište dopušta, vršiti razvijanje pešadijskih jedinica delom na vozilima. Tenkovi, koji se nalaze u sastavu marševskog osiguranja, naročito su pogodni za brzo čišćenje manjeg neprijateljskog otpora.

Pri nailasku na jače neprijateljske snage, često će se morati brzim napadom da zauzmu važni terenski odseci za docnije vođenje borbe snagama koje se kreću pozadi te ih za to do njihovog dolaska treba održati u sopstvenoj vlasti.

Artiljerijsko obezbeđenje motorizovanih jedinica na maršu se načelno ograničava na one slučajeve kada treba preći preko širokih i otkrivenih zemljišnih odseka ili prepreka — na primer, vodenih prepreka. Artiljerija, koja vrši obezbeđenje mora se postaviti na vatrene položaje pored puta, pri čemu treba voditi računa da je ona, ako nije samohodna, manje pokretna po zemljištu van puteva. Vrlo je važno da se artiljeriji blagovremeno postavljaju zadaci uzimajući u obzir veličinu njenog dometa.

Rukovođenje borbom delova za marševsko osiguranje obavlja se po načelima koja važe za borbe u naročitim prilikama. Pri tome se zadaci marševskog osiguranja izvode u interesu celine. Za izvršenje ovih zadataka potrebni su: jačina karaktera starešine koji donosi odluke, pravilna procena zemljišta i brzo izdavanje delimičnih zapovesti.

h) KRETANJE PEŠKE

Ako inače motorizovane jedinice maršuju peške, njihovi marševski pokreti podležu sasvim drugim uslovima od kretanja na motornim vozilima. Glavne odlike kretanja peške su sledeće:

— brzina marševanja je ograničena svega na 3—5 km/čas,

— dužina dnevnog marša iznosi oko 40 km,

— jako je naprezanje telesne snage,

— ograničena mogućnost nošenja teškog naoružanja, municije i opreme ograničava borbenu sposobnost jedinica,

— moguće je marševanje po slabim putevima i na zemljištu neprolaznom za vozila,

— moguće je korišćenje zaklona a time je uslovljena manja osetljivost na dejstvo neprijateljskog naoružanja,

— moguće je obilaženje ili savlađivanje prepreka.

Brzina kretanja može, ako to situacija zahteva, kod kraćeg trajanja da iznosi i 6 km/čas. Pri proračunavanju dužine dnevnih marševa treba uvek imati u vidu da se dolazak jedinica od svojih rejona do polazne tačke kao i odlazak u nove rejone razmeštaja doda na predviđenu dužinu dnevnog marša.

Besciljne su velike dužine marševa, ako se time trupa **preterano iznuri** i na cilj dovede oslabljena zbog toga što je mnogo ljudstva **izbačeno iz stroja**.

Pri dužim marševima peške i po nepogodnim meteorološkim uslovima — velika vrućina, jaka hladnoća, veliki sneg, itd. — sve starešine moraju nastojati da raznim olakšicama što je moguće više očuvaju svežinu trupe.

U olakšice na maršu spadaju:

— olakšavanje odeće (blagovremeno),

— ravnomerna brzina kretanja,

— izbor vremena za kretanje (ako to situacija dopušta), kao i oblika marševske kolone,

— zastanci i odmori,

— snabdevanje.

Olakšice u odeći mora u interesu discipline, da reguliše starešina jedinice. Ne sme se dozvoliti nikakva samovolja.

Miran i ravnomeran tempo, bez zastoja i pritrčavanja, daje bolje rezultate na maršu nego ako se često menja brzina kretanja. Suviše velika odstojanja mogu se popraviti samo prilikom odmora i zastanka, a nikako povećavanjem tempa kretanja na maršu.

Ako situacija dozvoljava, pri velikim vrućinama treba se kretati pred veče i u rane jutarnje časove, ukoliko se ne vrše noćni marševi.

Ograničena borbena sposobnost. Nošenje sa trupom teškog naoružanja — minobacača, municije i teške opreme, zahteva češće menjanje nosača. Treba svim sredstvima težiti da se trupi, koja maršuje peške, njeno teško naoružanje itd. što je moguće pre doveze. U tu svrhu se mogu koristiti oklopne transportne grupe četa za snabdevanje. Takođe mogu biti korisna i vozila sa konjskom vučom. Ipak, treba uvek paziti na to da na teško prohodnom terenu artiljerija često neće biti u mogućnosti da izide na svoje vatrene položaje i stupi u borbu kada bi to bilo nužno.

Oblik marševske kolone. Ako se kretanje vrši pored drumma odnosno puta, može se kretati i kolonama po jedan. Na drumovima i putevima treba primeniti onaj oblik kolone, koji trupi olakšava kretanje a ne ometa saobraćaj — takvo je kretanje u kolonama po jedan sa obe strane puta. Odstojanja mogu biti manja nego pri kretanju na vozilima — između osnovnih jedinica po 100, a između bataljona po 500 m. Snabdevanje vodom (napicima) po većim vrućinama i toplim obrokom po jakim hladnoćama vrlo je važno. Isto je tako važno za uspeh na maršu da se pazi na izbor mesta i vremena za davanje zastanaka i odmora. Preporučljivo je da se posle prvog časa kretanja dâ jedan kratak zastanak da bi se pregledala i popravila oprema i pribor, dok se odmor normalno daje tek kada se prevali polovina predviđenog dnevnog marša. Ovom prilikom se mora voditi računa o zaštiti trupe od nevremena. Po jačim hladnoćama i kada se trupa nema gde skloniti od nevremena, odmori se skraćuju.

Izdavanje zapovesti. U svemu ostalom, izložena osnovna načela za izvršenje marševa matorizovanim snagama, važe u glavnom i za marševanje peške. Pri izdavanju naređenja treba imati u vidu da ona, istina, brzo dospevaju do jedinica, ali

se sporije izvršavaju, dok se zastoji na maršu mogu lakše otklanjati nego kod motorizovanih snaga. Međutim, preticanje za vreme pokreta, pre zaustavljanja delova koji maršuju ispred, nemoguća su.

III. RAZVIJANJE KOLONA

a) OPŠTE ODREDBE

Svrha: Pokreti trupa protivu neprijatelja na kraju marša ili njihovo dovođenje na postojeći front izloženi su u jakoj meri neprijateljskom dejstvu kako iz vazduha tako i sa zemlje. Zato se ovi pokreti moraju izvoditi u jako rastresitom rasporedu.

U tom cilju se preduzima razvijanje kolona. Prema tome ono se može preduzeti radi produženja daljeg marša ili kao uvod u borbu. Prelazak iz marševske kolone u rastresit poradak često znači u isto vreme podilaženje i početak razvoja za borbu. To će obično, na primer, biti slučaj onda kada se iznenada pojavi opasnost od neprijatelja s boka kolone i kada će jedinice biti primorane da skrenu novim pravcem.

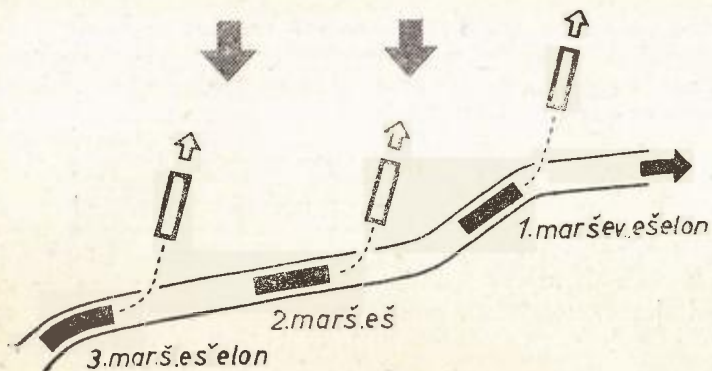
Razvojem iz marševske kolone trupa može za svoje daljekretanje bolje da koristi zemljište — i puteve i zaklone — povećavajući u isto vreme i svoju borbenu gotovost.

Odluka za razvijanje uslovljena je sopstvenom osnovnom zamisli, ili, pak, očekujućim ili već nastalim neprijateljskim dejstvom. Pri tome se mora imati u vidu da će brzina kretanja po sporednim putevima ili preko zemljišta van drumova i puteva biti manja nego po drumu kojim je marš dosada vršen. Sem toga, teže je održavanje taktičke povezanosti jedinica, kao i komandovanje.

Ako se očekuje napad oklopnih jedinica, često će se razvijeni pokreti primenjivati i na većim udaljenjima.

Način na koji će se marševska kolona razviti zavisi, pored zadatka i situacije, sopstvene namere i zemljišta, još i od broja i vrste vozila kojima je trupa opremljena.

Neke strogo propisane forme razvoja kolone, sa pravilnim i konstantnim rastojanjima i odstojanjima moraju se odbaciti. Stoga su te forme različite od slučaja do slučaja i podešavanju se prema:



Šema 14.

- zemljištu i mogućnostima kretanja,
- jačini, sastavu i vrsti združene jedinice.

Međuprostori između pojedinih združenih jedinica treba da se tako odmeravaju da se onemogući da bude više jedinica (bataljona, diviziona) jednovremeno zahvaćeno istim pogotkom dalekometnog oružja sa velikim površinskim dejstvom.

Prema tome, ta odstojanja i rastojanja treba da budu toliko velika, da se jedinice u svom daljem razvođenju odnosno razvijanju za borbu ne ometaju, ali da se opet obezbedi mogućnost sadejstva i brzog grupisanja za zajednički udar. Prevelika rastojanja i odstojanja otežavaju komandovanje.

b) OSNOVNA NAČELA KOMANDOVANJA

Da bi se moglo upravljati razvijenim snagama u duhu odgovarajuće zamisli i donete odluke, moraju se svi delovi čvrsto držati u rukama. No pri ovome ipak treba potčinjenim dati potrebnu samostalnost radi boljeg iskorišćavanja zemljišta u okviru jedinice kao celine. Neki čisto šematski pokreti za vreme razvijanja snaga, držeći se krutih i tačno propisanih odstojanja, bili bi u suprotnosti sa opštom koncepcijom o vođenju pokretne borbe. Brzo pomeranje po frontu i promene pravca kretanja radi obrazovanja težišta moraju biti omogućeni.

Komanda osigurava svoj uticaj na trupe u pokretu i njihovu **taktičku** povezanost za vreme razvoja time što:

- određuje pravce kretanja,
- reguliše tok pokreta.

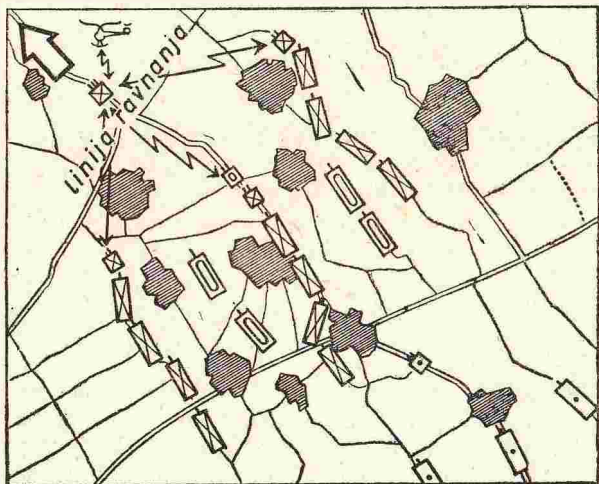
Pravac. Pravci kretanja se daju pomoću uočljivih tačaka na zemljištu, azimutom (busolom), određivanjem zona kretanja, davanjem granica i osa (srednjih linija), ili pak dodeljivanjem puteva za kretanje. Pravci kretanja treba za vreme nastupanja ka neprijatelju, po pravilu, da izvođe upravno na neprijatelja, ukoliko ne postoji namera za izvođenjem nekih obilazaka ili obuhvata.

Pokreti razvijene jedinice moraju se, slično kao i na svakom maršu, regulisati prostorno i vremenski, u kom se cilju moraju odrediti:

— polazne tačke ili linije sa odgovarajućim vremenom polaska,

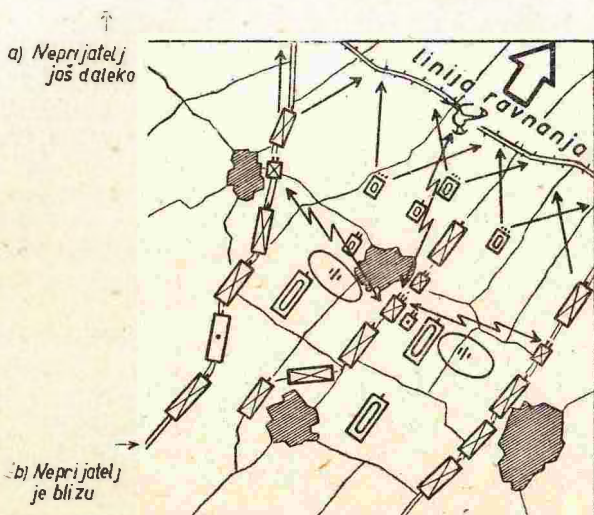
- drumovi odnosno putevi koje treba koristiti,
- prvi rejonii odnosno odseci koje treba dostići.

a) **Šema 15.** Razvijanje marshevске kolone kad je neprijatelj daleko.



Šema 15.

b) **Šema 16.** Razvijanje marševske kolone kad je neprijatelj blizu.



Šema 16.

Tok razvoja: Za početak razvijanja sa polaznih tačaka ili linija važe, uglavnom, ista načela kao za formiranje kolone na početku marša, naročito onda kada se preduzima posle nekog zastanka. Ako se razvijanje preduzima neposredno iz pokreta, tada moraju otpasti svi vremenski proračuni za napuštanje kolone. Komanda mora nastojati da bez gubitka u vremenu svoje potčinjene jedinice razvede i da pri tom ipak održi potrebnu taktičku vezu.

Proračun vremena zavisi najviše od stanja puteva i uopšte zemljišta. Brzina kretanja često će biti jako ograničena i mestimično jako promenljiva. Održavanje određenog časovnog rasporeda za prolazak delova kolone, nasuprot marševanju po dobrim putevima, treba samo izuzetno zahtevati.

Zato je preporučljivije da se pokreti pojedinih jedinica međusobno tako regulišu da one prostorno održavaju međusobno povezanu celinu.

Primer:

»Po izbijanju 1. tenkovske čete na livadu, glavnina tenkovskog bataljona će preduzeti pokret ka k. 97. Kad se ovaj cilj dostigne, 1. tenkovska četa produžiće nadiranje do mlinarskih zgrada«.

Pri ovome je naročito kod sitnijih delova neophodno, da se između njih održava međusobno rastojanje i odstojanje stalnim uzajamnim osmatranjem — takode i u nazad.

Određivanje drumova i običnih puteva za kretanje razvijenih delova kolone, zahteva siguran pregled zemljišta i njegove putne mreže, pri čemu se mora voditi računa i o specifičnostima različitih rodova vojske. Karte i važdušno izviđanje mogu, po pravilu, dati pouzdane podatke samo o stanju glavnih komunikacija. Zato je neophodno, kad god je to moguće, da se izvrši izviđanje puteva u nameravanom pravcu za razvijanje kolone.

Dok su vozila na gusenicama nezavisna od drumova i puteva, dotle su vozila na točkovima u najviše slučajeva baš na njih upućena. Izuzetak čini samo zemljište koje je otkriveno ravno, sa čvrstim tlom, kao što su pustinje, stepe ili jako zamrzlo zemljište. Sporedni putevi, poljski i šumski, mogu dovesti do iznenađujućih promena u brzini kretanja. Vremenske nepogode i godišnja doba mogu takođe dovesti do velikih promena u prohodnosti na sporednim poljskim putevima — padavine, visok sneg, otapanje snega itd. Stoga je neophodno da se na takvim putevima odnosno zemljištu izvrši izviđanje, koje treba po mogućstvu povezati sa izviđanjem u inženjerijskom smislu. Pri ovome se mora misliti na premoščavanje useka, proloka, ulegnuća i vodenih tokova. Već i uski, suvi rovovi, sa strmim stranama, mogu zadržati vozila na točkovima. Dalje, treba imati u vidu da putevi bez solidne podloge, posle prolaska većeg broja guseničara, mogu vrlo brzo postati neupotrebljivi za vozila na točkovima.

Stoga može biti potrebno da se za kretanje guseničkih oklopnih vozila odrede posebni putevi. Kako će opravke puteva pomoću pionira moći da se obave samo na izuzetno važnim mestima, mora svaka jedinica da bude u stanju da se sama svojim sredstvima pomogne. Otuda je važno da svako vozilo nosi fašine i ostala potrebna sredstva za opravku puteva.

U koliko je veće rastojanje između puteva koji se koriste za razvijanje, u toliko će biti manja njihova taktička povezanost. Stoga se tako velika rastojanja dopuštaju samo onda kada se radi o kretanju razvijenih delova dok je neprijatelj još daleko. Naseljena mesta i manji šumarci privlače neprijateljsku vatru, te ih treba po mogućstvu obilaziti. Da se sporedni putevi ne bi prerano onesposobili za kretanje vozila na točkovima, preporučljivo je da se pri razvijanju jedinice na gusenicama u početku zadrže na putevima sa solidnom podlogom, a jedinice sa lakšim vozilima na točkovima da se upute sporednim putevima. S druge strane, nepogodno zemljište za kretanje oklopnih vozila može često učiniti neophodnim, da se jedinice sa vozilima na gusenicama upute preko zemljišta sa čvrstim tlom kako bi se još pri prvom dodiru sa neprijateljem mogla pravovremeno iskoristiti njihova udarna moć.

Davanjem svakom delu kolone **cilja kretanja** komanda za vreme razvijanja jedinica uspeva da ih drži u ruci. Pri ovome se nikako ne smeju zadržavati delovi koji uspešno prodiru napred time što su im dodeljeni rejoni i zemljišni odseci koje oni prvo treba da dostignu. Stoga je zadatak komande da još pre nego što se dostignu takvi rejoni, postavi blagovremeno nove ciljeve koje treba dostići. U protivnom, njegove mere bi zakasnjavale. Trupa se mora ujednačeno voditi na »dugačkim dizginima« tako da će komanda u svako doba moći da utiče na postojeću situaciju i da održi kretanje bez zastoja. Duža zadržavanja na dostignutim zemljišnim odsecima moraju se izbeći ili svesti na najmanju meru.

Često će se pokreti razvoja samo korišćenjem **mraka** i uopšte slabe vidljivosti moći da prikriju od neprijateljskog osmatranja iz vazduha. Pri tome je teško da se održi tesna povezanost jedinica. Stoga je neophodno da se ustale svetlo-

sni znaci za održavanje veze u nazad, da se pridaju odeljenja za vezu i postave putokazi, naročito ako se radi o većim odstojanjima.

Pokreti razvijenih jedinica noću i pri ograničenoj vidljivosti predstavljaju naročiti napor za vozače. Stoga njih moraju da pomažu, naročito pri držanju veze sa prednjim vozilima, kao i pri osmatranju zemljišta u pogledu prohodnosti, itd., kad god je to moguće, ostali članovi posade na dotičnom vozilu.

Razvijanje peške, kad pešadijske jedinice moraju sići sa svojih vozila, izvodi se u svemu po načelima za kretanje peške, prilagođeno opštim postavkama o razvijanju.

Ovo važi kako za osiguranje sišlih delova za pokret peške i ostavljanje motornih vozila (vidi str. 217) tako i za vučenje odnosno dovlačenje teškog naoružanja i za snabdevanje. Umanjena brzina kretanja pešadijskih jedinica sišlih sa vozila, mora se uskladiti sa ovim delovima koji se mogu kretati samo motorizovano tako da, uprkos prostornog udaljenja, bude osigurano njihovo sadejstvo. U mnogo slučajeva ovo će biti moguće da se ostvari samo kretanjem motorizovanih delova u skokovima.

c) PODELA JEDINICA

Pored situacije — moguć dodir sa neprijateljem i njegovo dejstvo, — na razvijanje utiču još i njegov cilj i karakter zemljišta, a od samog početka razvijanja i postojeća polazna situacija i vrsta roda vojske, što sve opredeljuje način na koji će dotična trupa biti raščlanjena.

Ako se, pak, radi, na primer, o prethodnom dovođenju trupa pozadi fronta, u određene rejone, bez neposrednog dodira sa neprijateljem, tada će obziri taktičkog raščlanjivanja jedinica biti od manjeg značaja, nego u slučaju kada je sa razvijanjem već povezan izvestan borbeni cilj. U prvom slučaju komandant se često može rukovoditi već izvršenom podelom jedinica na ešelone za marševanje.

Ako li, pak, u prvi plan dolazi taktičko angažovanje trupa u borbi, podela snaga mora da odgovara ovom zahtevu.

Pošto se normalno o ovoj mogućnosti moralo misliti još pre početka marša, može se dosadašnja podela na marševske ešelone zadržati. Ipak, treba uvek misliti o tome koji će delovi jedinica biti potrebni za borbu, a koji ne. Da li će i do koje mere biti potrebno i moguće raščlanjivanje jedinica, zavisiće od situacije kada razvijanje bude otpočelo. Ako do razvijanja odnosno podilaženja dođe neposredno iz marša, bez ikakvog davanja zastanka u međuvremenu, što će biti redovan slučaj pri borbama u susretu, najčešće neće biti ni moguće u početku neko veće pregrupisavanje. Ono će imati da se sprovede u toku samog razvijanja trupa izvlačenjem pojedinih jedinica i njihovim postepenim uključivanjem u sastave na drugom mestu.

Dođe li do razvoja sa zastanka, dakle, iz jednog po širini i dubini razvučenog rasporeda, to se jedinice u okviru svakog marševskog ešelona već mogu grupisati u duhu postavljenog cilja razvijanja.

Izviđanje i osiguranje. Pored izviđanja i osiguranja, koje vrši izviđački oklopni bataljon, dosadašnje marševsko osiguranje, ukoliko to dozvoljava novi pravac kretanja sa određenim borbenim zadatkom, preuzima takođe i osiguranje razvijanja. Ako je ovo nemoguće, to će ovaj zadatak preuzeti najistaknutiji prednji delovi. U ovom cilju oni će se i bez neke naročite zapovesti razviti na širem frontu, kako bi u isto vreme izvršavali i zadatke borbenog izviđanja.

Pod njihovom zaštitom kreću se sa njima i artiljerijske, pionirske i tenkovske patrole za izviđanje neprijatelja i zemljišta, kao i istaknuti osmatračii. Delovi, koji se nalaze na otkrivenom krilu, odnosno boku, preuzimaju osiguranje u tom pravcu.

Mesto pešadije i tenkova. Prema vrsti rodova, na čelu pešadijske borbene grupe nalaze se pešadijske jedinice, a na čelu oklopne borbene grupe — jedinice tenkova i oklopne pešadije. **Poslednje uvek idu zajedno.**

Najistureniji delovi do neprijatelja moraju biti, ukoliko je to moguće, blagovremeno raščlanjeni s obzirom na uslove predstojeće borbe tako da mogu stupiti u borbu bez ikakvog gubljenja vremena za eventualna nova pregrupisavanja.

Ovaj zahtev predstavlja preduslov u isto vreme i za vođenje pokretne borbe oklopnim jedinicama.

Da li će tenkovski bataljon pešadijske divizije biti već isturen unapred, zavisice od situacije i osnovne zamisli za vođenje borbe. Tako se može preporučiti da se tenkovski bataljon isturi znatno unapred, ako je potrebno da se prepadom iz pokreta zauzme važan zemljišni odsek koji ima korisno da posluži za dalje vođenje borbe.

Artiljerija. Za razliku od zadataka na maršu, za vreme razvijanja artiljerija dobija zadatak da obezbedi pokrete u toku razvoja.

Od daljine do neprijatelja zavisice, da li artiljerija mora biti već blagovremeno postavljena na vatrene položaje, ili će to moći da usledi u toku daljeg pokreta. Za ovaj zadatak upotrebljava se artiljerija sa najvećim dometima. Priprema za otvaranje vatre, kao i artiljerijsko izviđanje i osmatranje, moraju biti preduzeti tako blagovremeno da delovi artiljerije mogu brzo otvoriti vatru. U ovom smislu se moraju postaviti jasni vatreni zadaci. U toku daljeg izvođenja pokreta, prebacivanje artiljerije se mora organizovati od strane komandanta artiljerije, tako da jedan deo uvek ostane na vatrenim položajima i bude spreman za otvaranje vatre, dok će se drugi delovi prebacivati napred. Kod združenih oklopnih jedinica samohodna artiljerija se nalazi kod borbenih grupa. Kod pešadijskih združenih jedinica artiljerija je na točkovima te je vezana za puteve.

Protivvazdušna odbrana. Za protivvazdušnu odbranu koristi se protivavionski artiljerijski divizion, a njegova će upotreba zavisiti od toga da li se trupe razvijaju direktno iz marša ili sa nekog zastanka. U prvom slučaju će biti samo izuzetno moguće pregrupisavanje protivavionskog divizona. Zato njegovi zadaci koji se sastoje u zaštiti jedinica pojedinim pridatim baterijama ostaju i dalje. U drugom će slučaju trupni komandant upotrebiti protivavionski divizion na težištu svojih angažovanih snaga, kao i tamo gde nema zaklona, u tesnacima itd., gde bi nastupanje moglo biti ugroženo.

Protivoklopna odbrana. Slična razmišljanja važe i za upotrebu divizona lovaca tenkova. I ovde važi da ga treba pri-

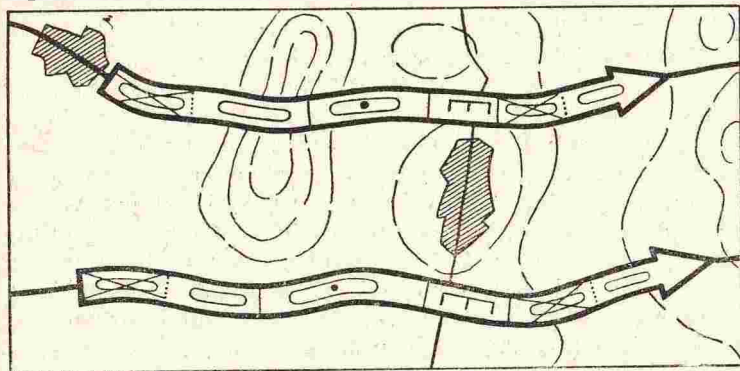
kupiti, čim to bude moguće, tako da kao celina obezbedi raščlanjeno nastupanje svih snaga na najugroženijem pravcu — na primer, na otvorenom boku — naročito onda kada se nema tenkova na raspolaganju za ovakve zadatke. Vrlo je važno da se zaštititi trenutak silaženja pešadije sa vozila.

Pioniri. Pionire, koji služe za opravku puteva, treba uključiti u one jedinice za vreme raščlanjenog kretanja, gde će biti na osnovu rezultata izvidanja zemljišta verovatno potrebni. Ako se njihova upotreba ne može predvideti, ili izgleda neverovatna, oni se mogu ostaviti više pozadi.

Snabdevanje. Za mesto četa odnosno baterija za snabdevanje bateljona (divizion), kao i za upotrebu ostalih jedinica za snabdevanje važe načela koja su izložena u odeljku M pod »Logistika«. U svakom slučaju, mora se osigurati da jedinice, pre svega pri razvoju na velikim udaljenjima, budu snabdevene gorivom. Za ovu svrhu su naročito osposobljena oklopna snabdevačka odeljenja snabdevačkih četa, koja mogu pratiti delove jedinica za vreme razvoja. One pak snabdevačke jedinice, koje nisu neophodne, zadržavaju se dalje unazad, ukoliko se već ne nalaze u rejonima snabdevanja.

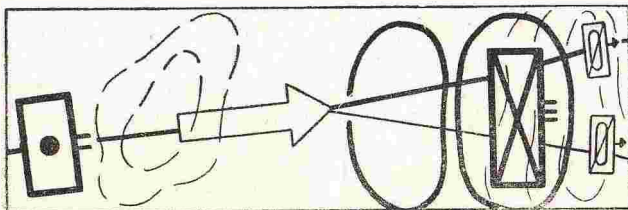
Primer za raščlanjeno nastupanje:

a) Donja šema predstavlja borbenu oklopnu grupu, duboko ešeloniranu po dva puta (van neposrednog dođira sa neprijateljem).

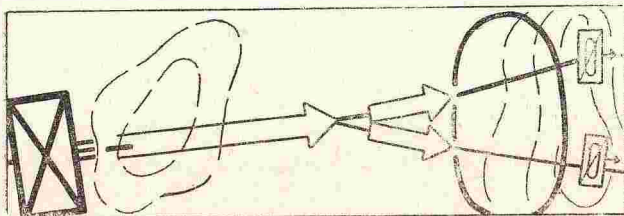


Šema 17.

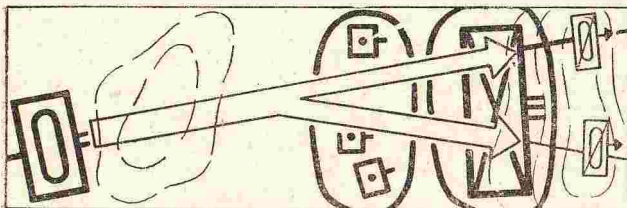
b) Razvijanje za borbu:



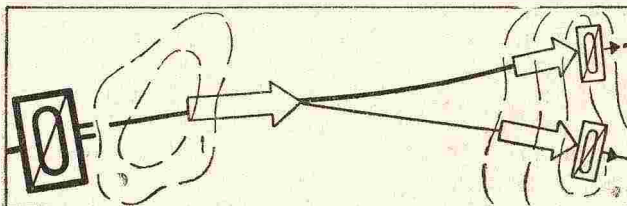
Šema 18. Izviđački delovi napred



Šema 19. Pešadija poseda polazni položaj



Šema 20. Artiljerija izlazi na vatrene položaje



Šema 21. Tenkovi prilaze

d) MESTO KOMANDANTA

Uvid u zemljište. Pre nego što otpočne razvođenje trupa, potrebno je da starešina, kad god je to moguće, lično osmotri zemljište, da bi mogao pravilno da upotrebi svoju jedinicu. Izdavanje zapovesti samo na osnovu karte moguće je normalno samo za starešine većih združenih jedinica od divizije na više. Pa i oni će često nastojati da korišćenjem aviona armijske izviđačke avijacije steknu lični uvid u zemljište za izvršenje razvoja.

Komandanti borbenih grupa i bataljona moraju biti naročito pokretljivi. Pri tome je neophodno da i njihovi štabovi budu snabdeveni kako sa vozilima na točkovima tako i sa onima na gusenicama — komandnim oklopnim vozilima. Ipak treba imati u vidu da ih pri ovim pokretima mogu neposredno pratiti samo mali delovi njihovih štabova.

Brz uvid u zemljište je neophodan, naročito pre početka razvoja trupa. U tom cilju, starešina treba da se nalazi toliko u napred koliko to situacija dopušta. Ako se pri tome radi o dovođenju razvijenih trupa na već postojeći front, komandant treba, kad god je to moguće, da izađe lično u napred u izviđanje i da stupi u vezu sa trupama koje se napred nalaze. Dovođenjem jedinica tada rukovodi njegov zamenik.

Ako pri raščlanjenom nastupanju treba računati na susret sa neprijateljem, komandant će pod zaštitom delova borbenog izviđanja i osiguranja, čim otpočne razvijanje trupa, poći u napred toliko koliko to bude lična sigurnost dozvolila.

U daljem toku raščlanjenog kretanja komandant će se kretati u skokovima, od jedne do druge pregledne tačke, kako bi sebi stvorio potrebno vreme za dalja naređenja, kao i da bi mogao lično osmotriti zemljište.

U toku daljeg približavanja neprijatelju, komandant se kreće više u sredini svoje jedinice, kako bi odatle mogao, ukoliko je moguće, da prati pogledom sve pokrete i delimičnim zapovestima sprovodi nove odluke.

Komandiri četa odnosno baterija voze se na čelu svojih jedinica i komanduju njihovim delovima — vodovima — pomoću ugovorenih znakova, ličnim primerom, ili po mogućstvu, kratkim radio-zapovestima. Sa pretpostavljenim stare-

šinom ili njegovim zamenikom treba, ukoliko je to moguće, s obzirom na vidljivost i zemljište, da postoji i da se održava veza pogledom.

E) IZDAVANJE ZAPOVESTI

Neophodnoj brzini razvijanja trupa mora da odgovara i brzina izdavanja zapovesti. Ovo je moguće spovesti samo najpotrebijim i kratkim pojedinačnim naređenjima. S obzirom na opšte važeća načela, zapovest za početak razvoja trupa mora da sadrži:

- pravce kretanja (puteve, zone kretanja, azimute, ciljeve kretanja itd.),
- odredbe za izviđanje i osiguranje,
- mesto komandanta.

Primer:

Komandantu 1. marševskog ešelona

U s m e n o i lično izdao
komandant marševske kolone

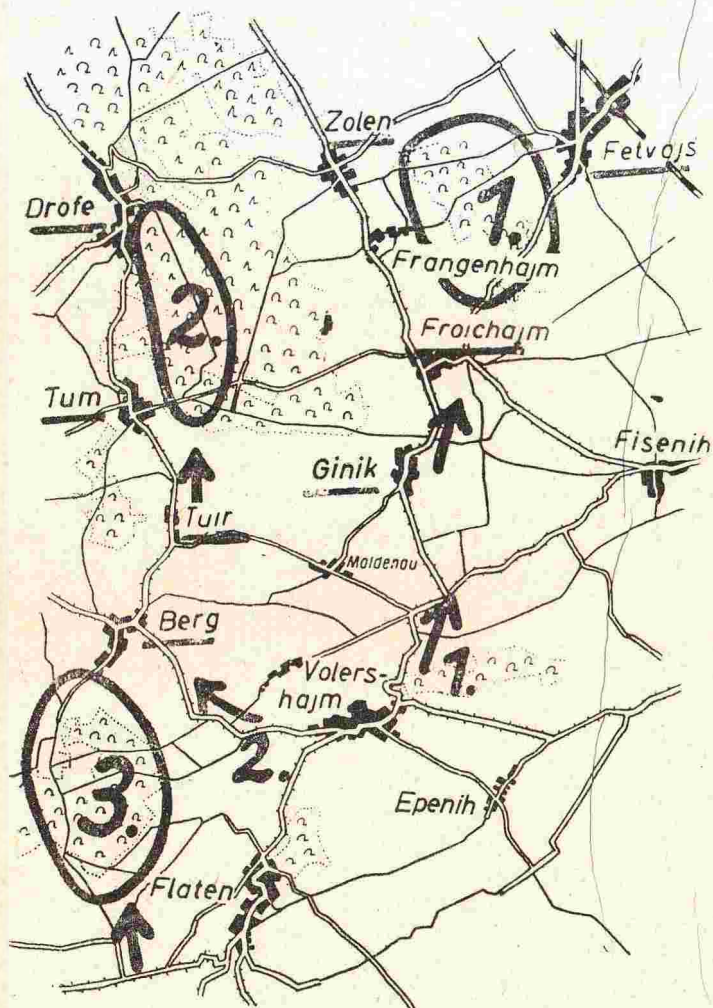
»Prač razvoja: Vakenic, azimut 69 stepeni. Prvi marševski ešolon na krajnjem desnom krilu, krećući se sa obe strane automobilskog puta Oldendorf—Vajden, kao osiguranje desnog boka, izbija prvo na železničku prugu Zajtenberg—Ulertal. Sastav jedinica po dosadašnjem.

Ja ću se nalaziti kod 2. marševskog ešelona kod ciglane Lembruh«.

Daljim delimičnim zapovestima slično se angažuju i ostale jedinice, a potrebne mere za obezbeđenje razvoja preduzimaju se izdavanjem zapovesti:

- artiljeriji za obezbeđenje razvoja,
- protivavionskoj artiljeriji za odbranu iz vazduha,
- protivoklopnoj (lovačkoj) artiljeriji za protivoklopnu odbranu, kako bi odgovarajuće starešine dobile u viemenu za izviđanje zemljišta i izdavanje svojih zapovesti.

U zavisnosti od mesnih prilika i situacije, u toku razvoja se regulišu dalje pojedinosti — ukoliko je to neophodno — u koje spadaju:



- podaci o neprijatelju i sopstvenim snagama, računajući tu i susede,
- dalje namere,
- sledeći ciljevi koje treba dostići,
- potrebne izmene u podeli trupa i organizaciji komandovanja (prepotčinjavanje),
- organizacija veze,
- organizacija snabdevanja.

Za izdavanje zapovesti koristi se u **prvom redu radio!** U ovom cilju se radio-saobraćaj — ma koliko bio ograničen — mora dozvoliti.

Pored lično izdatih naređenja za razvoj, usmenih ili preko radija, preporučljivo je da se ista šalju i preko ordonans-oricira ili kurira.

Pomoću izvodno predstavljenih skica ili iscrtanih situacionih karata, naređenja mogu biti znatno skraćena, kao što se vidi na prednjoj skici.